

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI

NARSİZİZMLE YARATICI DÜŞÜNCE ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ebru KAYABAŞI

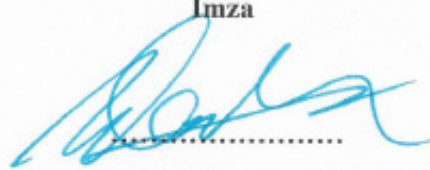

Danışman
Prof. Dr. Hamit COŞKUN

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ebru KAYABAŞI'na ait **"Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** adlı çalışma, jürimiz tarafından **Psikoloji** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

28.01.2019

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr Hamit COŞKUN	
Üye : Prof.Dr. Nihal MAMATOĞLU	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yasin ŞENYURT	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ebru KAYABAŞI

28.01.2019

ÖN SÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca daima çalışkanlığı ve iş disipliniyle örnek olan özverisini, hoşgörüsünü asla eksik etmeyen, kendisiyle çalışmayı onur saydığım sayın hocam Prof. Dr. Hamit COŞKUN'a çok teşekkür ediyorum.

Katkılarını esirgemeyen Orta Doğu Üniversitesi Araştırma Görevlisi Uğur SÜMBÜL'e, Gazi Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi. Yücel KAYABAŞI'na da çok teşekkür ediyorum.

Zaman ayırarak tez jürimde bulunma nezaketini gösteren Prof. Dr. Nihal MAMATOĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yasin ŞENYURT'a da destek, katkı ve emekleri için minnettarım.

Süreç boyunca motivasyon kaynağım olan ve her zorluğu benimle birlikte göğüsleyen hayat arkadaşım, meslektaşım Onur Emre KAYABAŞI'na sonsuz teşekkürler.

Desteklerini hiçbir an eksik etmeyen, varlıkları yaşamın en büyük armağanı olan canım annem, babam, abim, yengem ve Duru Umay'a da teşekkür ediyorum.

Ebru KAYABAŞI

28.01.2019

ÖZET

NARSİSİZMLE YARATICI DÜŞÜNCE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ebru KAYABAŞI

Yüksek Lisans Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Hamit COŞKUN

Ocak-2019, 100 + xv Sayfa

Alan yazında bazı araştırmacılara göre çağa adını veren Narsisizm (Twenge ve Campbell 2015) ile yaratıcı düşünce arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışma sayısı çok azdır (Masterson 2010, Goncalo, Flynn ve Kim 2010). Ayrıca, narsisizm ile yaratıcılık arasında hangi bilişsel veya motivasyonel mekanizmanın rol oynadığı da bilinmemektedir. Bu tezde narsisizmin yaratıcılıkla ilişkisi korelatif ve deneysel araştırmayla incelenmiştir. Korelatif yöntemle yapılan birinci araştırmada narsisizm puanları ile çay bardağının değişik kullanım sayısı arasında ilişki incelenmiştir. Veriler Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nden toplanmıştır. Verilerin toplanmasında "Narsistik Kişilik Envanteri" ve "Obje Kullanım Testi" kullanılmıştır. Değişik üniversitelerde okuyan 264 üniversite öğrencisinin katıldığı araştırmada narsisizm ile özgün, esnek ve derin düşünce sayıları arasında pozitif yönde ancak zayıf ilişkiler bulunmuştur. Esneklik ve derin düşünce narsisizm ile özgün düşünce(yaratıcılık) arasında tam bir aracı rol oynamaktadır. Buna ek olarak narsisizmin alt boyutu olan kendine yeterliğin esneklik aracılığı ile yaratıcılığı artırdığı bulunmuştur.

Deneysel yöntem kullanılan II. Araştırmada narsisizm manipüle edilmiştir. Bu araştırmada narsisizmin belirgin olduğu koşulda katılımcılar, literatürden alınan narsisizm betimlemelerini okumuşlar ve kendilerini bu kişinin yerinde varsaymışlardır. Ardından betimlemeye ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Bu görevin ardından ise narsisizmle ilgili sıfat listesini okumaları ve sözcüklerden çağrışım yapmaları istenmiştir. Kontrol koşulunda katılımcılar ise normal bir insana ilişkin betimlemenin olduğu bir metni okuduktan sonra, normal bir bireye ilişkin sıfatlardan çağrışım yapmışlardır. Bu manipülasyondan sonra katılımcıların kendini değerli bulma, beğenilme ve ilgi olma algı ölçülmüştür. Daha sonra 5 dakikalık sürede çay tabağının değişik kullanımlarını üretmişlerdir. Narsisizm koşulunda olan katılımcılar, kontrol koşuluna göre daha fazla sayıda özgün ve esnek düşünceler üretmişlerdir. Ayrıca esneklik bu değişkenler arasındaki ilişkiye tam aracılık etmiştir. Bu manipülasyonlar kendini değerli bulma, beğenilme ve ilgi olma algısını da değiştirmiştir. Öte yandan, bu manipülasyonların duyguları etkilediğine ilişkin bulgu ortaya çıkmamıştır.

Literatürde ilk kez ortaya çıkan bu bulgular ilgili kuramların ışığı altında tartışılmış ve bu sonuçların eğitimde, örgütlerde ve terapi ortamlarında doğurguları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Narsisizm, Yaratıcılık, Yaratıcı Düşünce.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN NARCISSISM AND CREATIVE IDEAS

Ebru KAYABAŞI

Master Thesis

Department of Psychology

Advisor: Prof. Dr. Hamit COŞKUN

January-2019, 100 + xv Pages

In the literature, the number of studies investigating the relationship between creative ideas and narcissism, which calls for the age according to some researchers (Twenge and Campbell 2015) is very few (Masterson 2010, Goncalo, Flynn and Kim 2010). In addition, it is not known which cognitive or motivational mechanism played a role between narcissism and creativity. In this thesis, the relation of narcissism with creativity by a means of correlative and experimental research. In the first research conducted with the correlational method, the relationship between the narcissism scores and the number of uses of tea cups was investigated. The data were collected from Faculty of Education, Faculty of Arts, Faculty of Education, Faculty of Education, Middle East Technical University, Faculty of Education in Abant İzzet Baysal University. The Narcissistic Personality Inventory and the Object Use Test were used for data collection. A total of 264 university students studying at different universities participated in the study. A positive but weak relationship between narcissism and original, flexible and deep ideas was found. Flexibility and deep ideas played a full mediator role between narcissism and unique ideas (creativity). In addition, self-sufficiency, which is the sub-dimension of narcissism, was found to increase creativity through flexibility.

Narcissism was manipulated in the second study that used experimental method. In this study, in the narcissism condition, participants read narcissism descriptions from the literature and assumed themselves in this person's place. They were then asked to write their own feelings and thoughts about the description. After this task, they were asked to read the adjective lists related to narcissism and to make associations coming from the adjectives. The participants in the control condition, after reading a text about the description of a normal person, made associations of adjectives related to a normal individual. After this manipulation, the participants' self-esteem perception, appreciation and interest were measured. Then they produced different uses of tea plate for 5 minutes. The participants in the narcissism condition generated more unique and flexible ideas than those in the control condition. In addition, flexibility played a full mediator between these variables. These manipulations also changed the perception of self-esteem, appreciation and point of interest. On the other hand, there was no evidence that these manipulations affected emotions.

These findings, which emerged for the first time in the literature, were discussed in light of the relevant theories and the implications of these results in education, organizations and therapy settings were discussed.

Keywords: Narcissism, Creativity, Creative Thinking.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI	ii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR	4
1.1. Narsisizm Anlamı ve Tarihçesi	4
1.2. Narsisizm Türleri	7
1.2.1. Normal Narsisizm	8
1.2.2. Patolojik Narsisizm	9
1.2.2.1. Patolojik Narsisizmin Türleri.....	12
1.2.2.1.1. Büyüklenmeci Narsisizm	14
1.2.2.1.2. Kırılgan/Örtük Narsisizm.....	14
1.2.2.2. Patolojik Narsisizmin Boyutları.....	15
1.3. Bireysel ve Toplumsal Narsisizm	19
1.4. Narsistik Kişilerin Özellikleri	19
1.5. Narsisizmin Oluşumu.....	20
1.6. Narsisizm ve Yaratıcılık.....	21
1.7. Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünce Tanımları	22
1.8. Yaratıcılığın Boyutları	26

1.9. Yaratıcılığa Kuramsal Yaklaşımlar	27
1.10. Beyin Fırtınasında Yaratıcılık Modelleri	28
1.11. Amaç	29

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM	33
2.1 Araştırmanın Örnekleme	33
2.2. Kullanılan Ölçme Araçları	35
2.2.1. Narsistik Kişilik Envanteri (Narcissistic Personality Inventory).....	35
2.2.2 Yaratıcılık Formu.....	37
2.3. İşlem.....	37

III. BÖLÜM

3. BULGULAR.....	40
3.1. Cinsiyete, Yaşa, Fakülteye ve Üniversiteye Göre Değişkenlerin İncelenmesi ...	40
3.1.1. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısına İlişkin Bulgular	40
3.1.2. Yaşla Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	41
3.1.3. Fakülteye Göre Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Sayılarına İlişkin Bulgular.....	42
3.1.4. Üniversiteye Göre Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Sayısına İlişkin Bulgular.....	43
3.2. Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	44
3.2.1. Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	44
3.2.2. Narsisizmle Özgün, Esnek ve Derin Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	44
3.3. Esnekliğin Narsisizm ile Özgün Düşünce Sayısı Arasında Aracılık Rolü	45
3.4. Tartışma.....	48
3.5. II. Araştırma	48
3.6. Narsisizm Manipülasyonu.....	49
3.6.1. Nötralizasyon ve Yazım Hızı Metni:	49

3.6.2. Anlık Duygudurum Ölçeği	50
3.6.3. Manipülasyon Kontrolü:	50
3.7. Deney ve Kontrol Koşulunun Narsisizm Sonuçları.....	50
3.8. Duyguların Deney Öncesi Nötralizasyonu	51
3.9. Deney ve Kontrol Grubunun Yaratıcı Düşünce Sonuçları	51
3.10. Deney ve Kontrol Grubunun Esnek Düşünce Sonuçları.....	52
3.11. Deney ve Kontrol Grubunun Derin Düşünce Sonuçları	52
3.12. Deney Sonucunda Katılımcıların Anlık Duygu Sonuçları.....	53
3.13. Esnek Düşüncenin Aracılık Rolü.....	54

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA	56
4.1. Cinsiyete Göre Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısına İlişkin Bulguların Tartışılması	57
4.2. Yaşla Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması	58
4.3. Fakülteye Göre Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayılarına İlişkin Bulguların Tartışılması	60
4.4. Üniversiteye Göre Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayılarına İlişkin Bulguların Tartışılması	61
4.5. Ana Değişkenler İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulguların Tartışması	62
4.6. Deneysel Çalışma Bulgularının Tartışılması	64

V. BÖLÜM

5. SONUÇ.....	67
5.1. Katkılar.....	67
5.2. Araştırmanın sınırlılıkları.....	68
5.3. Araştırma Bulgularının Doğurguları	68
5.4. Öneriler	69

KAYNAKLAR	70

EKLER

Ek 1: Narsistik Kişilik Envanteri	84
Ek 2: Yaratıcılık Formu	85
Ek 3: Korelasyonel Çalışmanın Yaratıcılık Kategorileri	86
Ek 4: Nötralizasyon ve Yazım Hızı Metni.....	88
Ek 5: Çağrışım Listesi.....	89
Ek 6: Anlık Duygudurum Ölçeği	90
Ek 7: Manipülasyon Kontrolü.....	91
Ek 8: Kontrol Grubu Metni.....	92
Ek 9: Kontrol Grubu Çağrışım Listesi	93
Ek 10: Kontrol Grubu 11’li Likert Tipi Ölçek.....	94
Ek 11 : II. Çalışmanın Yaratıcılık Kategorileri.....	95
EK 12: Deney Sonrası Geribildirim Formu	97
EK 13: Narsistik Kişilik Envanteri Kullanım İzni.....	98
EK 14: Etik Kurul Onayı	99
ÖZ GEÇMİŞ	100

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Normal Narsisizm ve Patolojik Narsisizm Ayırımı	12
Tablo 2.1. Cinsiyete Göre Dağılımları	33
Tablo 2.2. Yaşa Göre Dağılımları	34
Tablo 2.3. Fakülteye Göre Dağılımları	34
Tablo 2.4. Üniversiteye Göre Dağılımları.....	34
Tablo 2.5. Narsistik Kişilik Envanteri Ortalama, Güvenirlilik Katsayısı	36
Tablo 2.6. Narsistik Kişilik Envanteri Faktör Analizi Sonuçları	37
Tablo 2.7. Korelatif Çalışmanın Tek Değişkenli Normalliğine İlişkin Betimsel İstatistikler	39
Tablo 2.8. Deneysel Çalışmanın Tek Değişkenli Normalliğine İlişkin Betimsel İstatistikler	39
Tablo 3.1. Cinsiyete Göre Katılımcıların Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısının Bağımsız Örneklemeler T Testi Sonuçları	40
Tablo 3.2. Yaşla Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	41
Tablo 3.3. Fakülteye Göre Katılımcıların Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısının One Way Anova Testi Sonuçları	42
Tablo 3.4. Öğrenim Görülen Üniversiteye Göre Katılımcıların Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısının One Way Anova Testine İlişkin Sonuçlar.....	43
Tablo 3.5. Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Katsayıları	44
Tablo 3.6. Narsisizmle Özgün, Esnek ve Derin Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkiler	44
Tablo 3.7. Değişkenler Arası İlişkiler	45
Tablo 3.8. Narsisizm Ölçeğinin Alt Boyutlarıyla Özgün, Esnek ve Derin Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkiler.....	47
Tablo 3.9. Deney ve Kontrol Koşulunun Narsisizm Puanlarının T Testi Sonuçları.....	50

Tablo 3.10. Deney Öncesinde Anlık Duygudurumun Ortalamaları	51
Tablo 3.11. Deney ve Kontrol Grubunun Yaratıcı Düşünce Sayısının Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi Sonuçları	51
Tablo 3.12. Deney ve Kontrol Grubunun Esnek Düşünce Sayısının Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi Sonuçları	52
Tablo 3.13. Deney ve Kontrol Grubunun Derin Düşünce Sayısının Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi Sonuçları	52
Tablo 3.14. Manipülasyon Sonucunda Katılımcıların Anlık Duygu Sonuçları	53
Tablo 3.15. Değişkenler Arası İlişkiler	54
Tablo 3.16. Deneysel Araştırma İçin Narsisizm Ölçeğinin Alt boyutlarıyla Özgün, Esnek ve Derin Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkiler	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Esnekliğin Narsisizm ve Yaratıcılık Arasında Aracılık Rolü	46
Şekil 3.2. Derin Düşünmenin Narsisizm ve Yaratıcılık Arasında Aracılık Rolü	46
Şekil 3.3. Esnekliğin Kendine Yeterlik ve Yaratıcılık Arasında Aracı Rolü	47
Şekil 3.4. Deneysel Araştırmada Esnekliğin Narsisizm ile Yaratıcılık Arasındaki İlişkide Aracı Rolü.....	54

GİRİŞ

Mitolojide; kendisine aşık olan su perilerinin aşkına cevap vermeyen mitolojik kahraman Narkissos'un su perilerinin isteği üzerine tanrılar tarafından kendine çaresiz bir şekilde aşık edilmesinden günümüz insanının özseverliğine uzanan bir kavram olan Narsisizm; bilim dünyasına kişiler arası ilişkilerden, iş yaşamına, kişilik gelişiminden toplumların idaresine uzanan bir yelpaze sunmaktadır. Kişinin kendisini sevmesi, önemli hissetmesi ve beğenmesi ile ilişkili olan bu kavram 1800'lü yıllardan itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Narsisizm, birçok araştırmacı tarafından patolojik bir kavram olarak açıklanmışsa da Kohut (1977)'un çalışmalarıyla normal gelişim alanının bir parçası olarak da görülmeye başlanmıştır. 2010 yılında Pincus ve Lukowitsky'de narsisizmi kişinin benliğine yönelik beslediği olumlu düşüncelerin kişiyi amaçlarına ulaşmada motive eden ve kişisel yenilgilerin ardından tekrar motive olabilmesini sağlayan bir güç olarak belirtmektedirler (Pincus ve Lukowitsky 2010, Aktaran: Eldoğan 2016: 2).

Araştırmada kullanılan diğer değişken olan yaratıcılık ise Torrance (1967)'a göre: problemlere, noksanlıklara, bilgidaki eksikliklere, eksik olan unsurlara hassasiyet gösterme; zorlukları tanımlama; çözüm yolları araştırma; tahminler yapma veya noksanlıklar hakkında hipotezler kurma; bu hipotezleri test etme ve sonra tekrar test etme, belki düzeltme ve bir kere daha test etme ve son olarak sonuçları bildirme süreci olarak ifade edilmektedir (Torence 1967: 73-74).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada narsistik kişilik özelliğinin yaratıcı düşünceyi ne yönde etkileyeceğinin araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırmanın korelasyonel kısmı katılımcıların narsistik kişilik envanterine verdikleri cevaplar ve obje kullanım testine verdiği cevapların bulguları ışığında tartışılırken deneysel kısmında narsisizm manipüle

edildiğinde elde edilen bulgular çerçevesinde tartışılmıştır. Narsistik kişilik özellikleri yüksek olan katılımcıların obje kullanım testinde daha yaratıcı ve esnek düşünce üretmeleri beklenmektedir.

Hipotezler

Araştırmada temelde sınanacak hipotezler şunlardır:

- Hipotez 1.a. Narsisizm puanları ile yaratıcılık arasında pozitif anlamlı bir ilişki beklenmektedir.
- Hipotez 1.b. Narsisizm puanları ile yaratıcılık arasında negatif anlamlı bir ilişki beklenmektedir.
- Hipotez 2.a. Narsisizm koşulunda olan denekler, kontrol koşuluna göre daha fazla düşünce üreteceklerdir.
- Hipotez 2.b. Narsisizm koşulunda olan denekler, kontrol koşuluna göre daha az düşünce üreteceklerdir.
- Hipotez 3.a. Narsisizm koşulunda olan denekler, kontrol koşuluna göre daha esnek düşünce üreteceklerdir.
- Hipotez 3.b. Narsisizm koşulunda olan denekler kontrol koşuluna göre daha az esnek düşünce üreteceklerdir.
- Hipotez 4.a. Narsisizmle yaratıcı düşünce arasındaki ilişkide esnekliğin aracı bir rolü bulunmaktadır.
- Hipotez 4.b. Narsisizmle yaratıcı düşünce arasındaki ilişkide derin düşünme aracı bir role sahiptir.

Bu hipotezleri test etmek için literatürdeki Narsistik Kişilik Envanteriyle katılımcıların narsistik eğilimleri, yaratıcılık ise bir nesnenin farklı kullanımlarını üretmesi istenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Narsisizm karanlık üçlüden (Makyavalizm, Psikopati ve Narsizm) birisi olarak son zamanlarda uluslararası alanda karanlık kişilik özellikleri bağlamında oldukça

yaygın bir şekilde incelenmektedir (Özsoy ve Ardiç 2017: 23). Oysaki Foster (2007), Rozenblatt (2002) ve Pincus ve arkadaşları (2009)'nın normal ve sağlıklı bir kişilik özelliği olarak ifade ettikleri narsisizmin, her zaman olumsuz sonuçlar doğurmayacağını her insanın doğasında bir miktar bu kişilik özelliklerinin olduğunu savunan 'normal narsisizmle' ile ilgili çalışma sayısı literatürde oldukça azdır. Bu çalışma literatürdeki bu açığı kapatma amacı taşıması açısından önemlidir. Çalışma narsistik kişilik özelliğinin kişinin yaratıcılığını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebileceği düşüncesinden yola çıkmaktadır. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi yani, narsisizmle yaratıcı düşünce arasındaki ilişkiyi araştıran çalışma sayısı oldukça azdır (Masterson 2010; Goncalo, Flynn ve Kim 2010). Bu nedenle alan yazınındaki bu eksikliğin, araştırmadan elde edilecek bulgular ışığında giderilmesi, katkı sağlaması da hedeflenmektedir. Ayrıca, narsistik kişilikle ilişkisi saptanmaya çalışılan yaratıcılık çalışmada algısal bir şekilde değil performansa dayalı bir şekilde ölçülmüştür. Araştırmanın narsistik kişilik özelliklerinin yaratıcılığa olan katkısının ortaya çıkarılmasıyla eğitimden, iş dünyasına, çocuk yetiştirmeden, sosyal ilişkilere yeni bir çerçeve sunarak katkı sağlanması beklenmektedir.

I. BÖLÜM

1. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

1.1. Narsisizm Anlamı ve Tarihçesi

Narsisizm kavramı kökenlerini klasik yunan mitosu olan sudaki aksini görünce kendisine aşık olan gençten alır (Beck 2008: 366). Mitolojiye göre Zeus ve Hera, cinsel eylemden kadının mı yoksa erkeğin mi daha fazla zevk aldıklarını merak ederler, hem dişi hem de erkek olarak yaratılmış Tiresias'ın kadının daha fazla zevk aldığını söylemesine kızan Zeus Tiresias'ın gözlerini kör eder. Hera ise Tiresias'ın gönül gözünü açarak ona kehanet becerisi bahşeder. Hera Zeus'un kendisini Eko ile aldattığını düşünerek su perisi Eko'ya konuşamama sadece başkasının en son söylediğini tekrar etme cezası verir; fakat Eko Sefisus'un annesine tecavüz etmesinin ardından doğan, muhteşem bir güzelliğe sahip olan Narkissos'a aşiktir. Narkissos' un bu güzelliğini kıskananlar Tiresias'a giderek yakışıklı Narkissos'un ne kadar yaşayacağını sorarlar. Tiresias; Narsissos'un ancak kendisini tanımazsa uzun yaşayabileceğini söyler. Bir gün Narkissos ile Eko ormanda karşılaşırlar; fakat Narkissos Eko'yu tersleyerek kaçır gider. Narkissos'un kırdığı tek kalp Eko'nun kalbi değildir ve su perileri bu olay üzerine Narkissos'un tanrılar tarafından cezalandırılmasını isterler:

*“Narkissos da düşsün aşka
Ve acı çeksin, aynı bize çektirdiği gibi
O da, bizim gibi aşık olsun
Ve görsün umutsuzluğu.”*

Su perilerinin bu isteklerini dikkate alan tanrılar ‘*Başkalarını sevmeyen kendini sevsin!*’ derler ve cezasını Nesimes’in uygulamasını isterler. Nesimes avdan dönerken

su içmek için eğildi suda yansımasını gören Narkissos'un kendisine aşık olmasını sağlar. Narkissos sudaki yansımasını görünce 'Başkaları benim yüzümden ne acılar çekmiş, şimdi anlıyorum. Kendime olan sevgimle yanıyorum ben. Suda yansıyan bu güzelliğe nasıl kavuşabilirim? O güzellikten vazgeçemem de. Artık yalnız ölüm kurtarır beni.' Der ve suyun kıyısında eriyerek ölür gider. Narkissos'un eriyip gittiği yerde güzel bir çiçek açar, su perileri bu çiçeğe Narkisos (Nergis) adını verirler (Estine ve Laporte 2002; Hamilton 1996; Hughes 1997, Aktaran: Kızıltan 2006: 22).

Narsisizm, ilk kez İngiliz cinsel bilimci Havelock Ellis (1898) tarafından mitolojik olarak kullanılmıştır. Ellis (1898) tarafından anlatılan mastürbasyon yapma veya 'kendi vücudundan cinsel has alma (otoerotik)' alışkanlıkları olan genç bir kişiyi tarif eder (Beck 2008: 366). Ellis aynı makalede narsisizmin cinsel anlam taşımayan davranışlarla da ilişkisine dikkat çekmiştir. Narsisizmi ' cinsel heyecanlardaki kendine hayranlık ile meşgul olma ve onun içinde zaman zaman bütünüyle yitip gitme eğilimi' olarak tanımlanmaktadır (Gençtan 2013: 254).

Cooper (1986), narsisizmin psikanalitik bir kavram olarak literatüre ilk girişini Sadger'e 1908 yılındaki Viyana Psikanaliz Topluluğunun toplantısında Stekel'in atıf yapmasıyla girdiğini bildirmektedir (Cooper 1986: 114). Sadger (1908)'in makalesindeki narsisizm kavramından etkilenen Freud, 1910 yılında yayımladığı "Cinsellik Üzerinde Üç Makale" çalışmasında kavramı dip not olarak ilk kez kullanmıştır. 1914 yılında yayımladığı 'On Narcissism: An Introduction' makalesinde ise narsisizmi daha geniş bir şekilde açıklamıştır (Aktaran: Timuroğlu 2005: 5).

Freud (1914), narsisizmle ilgili makalesinde narsisizmi cinsel sapkınlık olarak tanımlamış, kişinin kendi vücudunu kendisini tatmin eden cinsel bir nesne olarak görmesi durumu şeklinde ifade etmiştir (Freud 1914: 73). Rank (1911)'de yazdığı makalesinde ilk kez narsisizmi cinsel özseverliğe ek olarak kibir ve kendine hayranlıkla da ilişkilendirmiştir (Atay 2010: 3).

Rank (1911)'dan farklı olarak ise Freud, ilk defa iki tür narsisizm tanımlamasına gitmiştir: 'Birincil Narsisizm'de libidal enerji benlikte (self) yer

almaktadır. İkincil narsisizm obje ilişkilerindeki engellenmelerden kaynaklanmaktadır. Bu durumda libido objelerden çekilerek yeniden egoya dönmektedir (Gençtan 2013: 254). Cooper (1986), ayrıca Freud'un narsistik terimini dört farklı anlamda kullandığını belirtir:

1. Klinik anlamda, bireyin bedenine cinsel bir nesne olarak davranması,
2. Ruhsal-cinsel gelişim aşaması olarak, kişinin libidinal olarak kendine yatırım yapması,
3. Nesne ilişkilerindeki:
 - a) Nesnenin gerçek niteliklerinden çok kişinin gereksinimlerine dayanan tipte bir nesne seçimi,
 - b) Çevreyle ilişkiye girerken nesneye ihtiyacı olmadığını belirtmek için,
4. Özgüven çeşitliliğini anlatacak şekilde (Cooper 1986 Aktaran: Doğaner 1996:341).

Adler (1991/1929)'e göre, kişiliğin temelinde aşağılık duygusu ve bu duyguyu telafi etme çabaları yer almaktadır. Narsist kişilik, bireyin kendisini diğerlerine kıyasla aşağılık ve önemsiz algılamasını telafi etme eylemlerinin bir sonucudur (Beck 2008: 367).

Psikanalist Horney (1939)'e göre, narsisizm veya benlik şişmesi çocukluk dönemindeki bozuk ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Narsist kişinin diğer insanlarla duygusal bağları çok zayıftır ve sevme kapasitesini yitirmiş olmanın boşluğunu yaşar. Bu benlik şişmesi yok olma tehlikesiyle karşılaşınca kendine saygıyı sürdürme, sevgi ortamında hiç yoksa da beğeni kazanarak bu sevgi ihtiyacını kazanma çabasıdır. Yani narsisizm Horney'e göre kendini sevmeyi değil, kendine yabancılaşmayı simgeler ve bu benlik şişmesinin üç patolojik sonucundan bahseder:

- 1) Çalışmayı bir doyum aracı olarak görmediği için, üretkenliğin azalması,
- 2) Çabalamaksızın dünyadan çok şey beklemek,
- 3) Sürekli acılar ve düşmanca tutumlar sonucu insan ilişkilerinin bozulması (Gençtan 2013: 255).

Fromm (2008), narsisizmin patolojik bir durum olmaktan çok çeşitli arzulara sahip olmak ve insan psikolojisi için normal bir durum olduğunu ve bu normal düzeydeki narsisizmin insanın hayatta kalması için gerekli olduğunu vurgulanmaktadır. Ancak narsisizm bazı engellerle karşılaşıldığında şişmiş bir öz benlik sevgisine yol açtığında bu öz benlik sevgisinin abartıldığında sergilenen tekrarlı düşünce, davranış ve duygu örüntüleri ‘narsist kişilik’ olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler kendilerini benzersiz olarak görürler böylece kendilerini daha güçlü hissederek diğerlerinden daha iyi eylemde bulunmalarına neden olur. Kendilerini iyi göstermek istedikleri için daha yardımsever ve iyi olurlar. Enerjilerini yardım ettikleri kişinin açısından değil, kendilerini hayran olma noktasından görürler (Fromm 2008, Aktaran: Koşan 2015: 12).

Sosyal öğrenme kuramcılarında Millon (1985) ise ebeveynlere aşırı değer biçilmesine odaklanmaktadır. Çocuğun kendilik değeri ve yetkinlik hissi ebeveynler tarafından şişirildiğinde, içselleştirilmiş kendilik imgesi dışsal gerçekliğin geribildirimlerine kıyasla daha fazla olarak artar. Şişirilmiş benlik algısı hayal kırıklığıyla birleştiğinde öfke doğurmaktadır. Ortaya çıkan bu öfke şişirilmiş benlik algısı tarafından yapılandırılmaktadır (Beck 2008: 367).

Freud ve diğer bilim adamlarının yazdığı bu kuramsal çerçevede ışığında, Narkissos kavramı günümüzde narsist kişilik özelliklerini açıklamak amacıyla kullanılmaktadır (Twenge ve Campbell 2010: 44). Psikanaltik kuramcılar, narsizmi intrapsişik nedenlerle açıklamaktadır. Öğrenme kuramcıları ise narsizmin ebeveynler tarafından yapılandırıldığına dikkat çekmektedir. Yukarıdan tanımlarda narsizmin patolojik yönü ele alınmaktadır.

1.2. Narsisizm Türleri

Narsisizm kavramı yukarıda da belirtildiği gibi, literatürde genellikle benlik ve kişilerarası ilişkiler açısından ele alınarak kendini olduğundan çok üstün görme, kendini aşırı önemseme, empatik olamama, başkalarının duygu ve düşüncelerine saygı duymama, kendini özel ve eşsiz görme gibi sosyal bağlamda sorunlar yaşatan bir olgu

olarak ele alınmıştır (Kealy ve Rasmusesen 2012). Kısacası narsisizm kendine hayranlık, ben merkezilik ve kendine aşırı özgüven gibi bir dizi özelliği ifade etmektedir (Sedikides vd. 2004: 400-416).

Pincus ve Lukowitsky (2010) bu özelliklerin her zaman olumsuz sonuçlar doğurmayacağını, benliğe ilişkin olumlu düşüncenin sağlıklı normal narsisizm olarak kabul edileceğini ve normal narsisizmin bireyi amaçları yönünde ilerlemesi ve kişisel yenilgilerden sonra yeniden gücünü toplaması açısından koruyucu olabildiği belirtilmiştir (Pincus ve Lukowitsky 2010, Aktaran: Eldoğan 2016:2). Bu iki farklı narsisizm türünün özellikleri ise aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır.

1.2.1. Normal Narsisizm

Mitolojik bir kavram olarak karşımıza çıkan ve Ellis (1898)'le araştırmalarda tartışılmaya başlanan narsisizm, bazı araştırmacılar tarafından sadece patolojik olarak ele alınmışsa da bazı araştırmacılar narsisizmin insan doğasında sağlıklı şekillerinin de olduğunu savunmuştur. Bu yaklaşımlar son 50 yıldan beri söz konusudur. Narsizmi normal olarak yorumlayan ilk kişi Kohut (1971)'dur. Kohut (1971) narsisizmi sağlıklı bir gelişimsel yapı olarak değerlendirmiş, patolojik narsisizmi ise normal gelişimde gelişimsel bir duraklama olarak ele almıştır.

Kohut (1977)'un Kendilik Psikolojisi kuramından sonra, Freud'dan sonraki çalışmaların psikanalizin narsisizme yaklaşımını değiştirerek narsisizmin normal gelişimin bir parçası olduğu yönündeki bulgular artmış ve sağlıklı bir durum olarak görülmeye başlanmıştır (Kohut 1977, Aktaran: Erten 2008:3).

Rozenblatt (2002) ve Foster (2007) da normal gelişim sürecinin bir parçası olan narsisizmin ruh sağlığına fayda sağladığından dolayı kişi için olumlu duygusal sonuçlar yaratabileceğine dair bulgulardan bahsetmektedirler. Bireyin uygun koşullar altında narsistik benliği aktivitelerden keyif almasını, hata yaptığında utanç ve öfke duygusunu tatmasını ve başarılarından haz almasını sağlar. Normal narsisizm bireyin çevresiyle ve

çevresindeki kişilerin beklentileriyle başa çıkabilmesinde olumlu yönde bir katkı sağlamaktadır.

Keçe (2011)'de narsistik kişilik özelliği ve narsistik kişilik bozukluğunun aynı şey olmadığını ifade eder. Narsistik kişilik özelliklerinin insanların uyum içerisinde yaşayabilmeleri için belli sınırlar içerisinde kendisini sevmesi beğenmesi ve değerli olduğunu hissetmesi gerektiğini belirtir. Bu sınırın aşılardan kişinin kendisini sevmesinin normal bir narsisizm olduğu ve doğal bir ihtiyaç olduğunu belirtir.

1.2.2. Patolojik Narsisizm

Patolojik narsisizmi normal narsisizmden ayırt etmek zor konulardan biridir. Gençtan (2003) psikoloji ve psikiyatri uygulamalarında patolojik narsisizmle normal narsisizmi ayırt etmenin kolay olmadığını belirtmektedir (Gençtan 2003: 256).

Pincus ve Lukowitsky (2010) normal ve patolojik narsisizmi ayırt etme konusunda benliğe dönmektedirler. Onlara göre, patolojik narsisizm, olumlu benlik algısına yönelik bir tehdit ve tehlike anında bireyin baş etme mekanizmalarının zarar görmesinden ya da uygun başa çıkma becerilerinin kullanılmamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum bireyin yaşamdaki işlevselliğine ilişkin problemleri de beraberinde getirerek patolojik narsisizmi oluşturmaktadır (Pincus ve Lukowitsky 2010, Aktaran: Eldoğan 2016: 2).

Narsisizmin en belirgin özelliği, diğer insanlara duyulan ilginin azalarak benliğin (self) abartılmasıdır. Kernberg (2011)'e göre patolojik narsisizm gerçeğin inkarı ve grandioz (narsisizmin sanrısız olarak yaşanması) benliğin egemenliğinden kaynaklanmaktadır. Patolojik narsisizm, benmerkezciliğin tedavi edilecek kadar yoğun veya yüksek düzeyde olması durumudur (Kernberg 2011).

Ellis (1898)'in kavram olarak literatüre kazandırdığı narsisizm, patolojik narsisizm kavramı olarak ancak 1987'de Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel Kılavuzunun (DSM) (1980) üçüncü baskısında (DSM 3-R) (1987) Eksen 2

bozukluklarında Narsistik Kişilik Bozukluğu tanı kategorisi altında ele alınmıştır (Arkonaç 1987, Aktaran: Küsgülü 2014: 32).

DSM'in her birinde Narsistik Kişilik Bozukluğuyla ilgili tanı kriterlerinde bir farklılaşma görülmektedir. Örneğin DSM 3 ve DSM 3-R özsaygı, kırılabilirlik ve kişinin yetersizliğini maskeleyen düşmanlık hisleri bu bozukluk için önemli bir tanı kriteriyken (South, Eaton, ve Krueger 2011); DSM 4-R bu özellikleri Narsistik kişilik bozukluğuyla, paranoid ve sınır kişilik bozukluğunu ayırt etmede zorlaştırdığı gerekçesiyle tanı ölçütlerine dahil etmemiştir (APA 2000; South ve ark. 2011). (APA 2000; South vd. 2011; South, Eaton ve Krueger 2011, Aktaran: Kurulu 2014: 30). DSM 4 (2000)'de narsistik kişilik bozukluğu genç yetişkinlikte başlayan; büyüklenmeciliği, empati yoksunluğunu, hayranlık ihtiyacını ve aşağıdaki belirtilerden en az beşini kapsayan bir bozukluk olarak belirtilmiştir. Belirtiler:

1. Kendisinin önemli olduğuna dair büyüklenmeci bir duyguya sahip olmak,
2. Sınırsız başarı, zeka, güç, güzellik veya ideal sevgi hayalleriyle meşgul olmak,
3. 'Özel' olduğuna ve sadece üst düzey insanlar tarafından anlaşılacağına, onlarla ilişki kurması gerektiğine inanmak,
4. Kendisine yönelik aşırı hayranlık beklemek,
5. Kendisini hak sahibi görmek,
6. Kişilerarası ilişkilerde sömürücü olmak (hedeflerine ulaşma yolunda insanları kullanmak),
7. Empati yoksunluğu,
8. Kıskançlık ve kıskanıldığına dair inanç,

Küstahta ve kibirli tutum ve davranışlar sergilemek şeklindedir (DSM 4 2013: 334). DSM 5'de ise Narsistik Kişilik Bozukluğu tanısı konabilmesi için yer alan 9 tanı kriterinden en az beş kriterin olması gerekmektedir. Bu kriterler:

1. "Büyüklenir (Örneğin: Başarılarını ve yeteneklerini abartır; gösterdiği başarılarında abartılı bir biçimde, üstün biri olarak görülme beklentisi içindedir.)

2. Sınırsız başarı, güç, zeka, güzellik ya da kusursuz sevgi üzerinde kafa yorma.
3. Özel ve eşi benzeri bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da üstün kişilerce (ya da kurumlarca) anlaşılabilceğine ya da ancak onlarla ilişki kurması gerektiğine inanma.
4. Çok beğenilmek ister.
5. Hak ettiği duygusu içindedir (Özellikle kayırılacak bir tedavi göreceğine ya da her ne istiyorsa yapılacağına ilişkin anlamsız beklentiler içinde olma)
6. Kendi çıkarları için kullanır (kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarından yararlanır).
7. Empati yapamaz başkalarının duygularını ve gereksinimlerini anlamak istemez.
8. Sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.
9. Başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar tutumlar sergiler” (DSM 5 2013:334).

Patolojik narsisizmin sosyal davranışlarla ilişkisinin incelendiği bir çalışmada “patolojik narsisizm, sosyal davranışlar ve saldırganlık” arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir. Narsisizm eğilimleri yüksek olan bireylerin sosyal statülerini arttırmak için saldırganlık ve sosyal davranışlarını arttırdıkları ancak bu tip bireylerin yaşlıları tarafından olumsuz bir şekilde algılandıkları belirlenmiştir (Kauten ve Barry 2014).

Narsistik eğilimleri yüksek olan kişilerin sanal zorbalıkta da diğer bireyler üzerinde saldırganlık kurmak istedikleri Ekşi'nin (2012) narsistik kişilik özelliklerinin siber zorbalığı yordama düzeyine ilişkin çalışma bulgularında da ifade edilmektedir.

Normal narsisizm dışadönük bir kişilik özelliği şeklinde kendini göstermekte ve kişinin güveni yüksektir. Öte yandan, patolojik narsisizmde, kişinin kendisine olan güveni heybetli ve aşırıdır. Güçlü ve zenginlik elde etmek için her türlü yolu deneyebilecek hırsları vardır (Lubit 2002). Ayrıca normal narsisizmde kişi başkalarına değer verirken, patolojik narsisizmde değer vermez (Lubit 2002).

Yukarıda tartışmaların ve literatürdeki tanımların ışığı altında normal narsisizm ile patolojik narsisizm arasında farklar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 1.1. Normal narsisizm ve patolojik narsisizm ayrımı

Normal Narsisizm	Patolojik Narsisizm
Kohut (1971) normal narsisizmi sağlıklı gelişimsel bir yapı olarak değerlendirmiştir.	Kohut'a göre (1971) patolojik narsisizm gelişim sürecinde gelişimsel bir duraksamadır. Ebeveyn tarafından çocuğun ihtiyaçları karşılanmazsa, çocuk hayal kırıklıkları yaşar ve bu durum gelişimsel duraksamalara neden olur.
Kernberg (1985) normal narsisizmde eleştiri, suçlama ve başarısızlığa karşı aşırı tepkinin yanında kişinin diğer nesnelere yönelik ilgisinden, güven ve bağlılığından bahsetmektedir. Ayrıca kişinin talep ve beklentilerinin ihtiyaçlarıyla paralel olduğunu bildirir (Kernberg 1985, Aktaran: Karaaziz ve Atak2013:48).	Kernberg (1985) patolojik narsisizmde dirençten bahsetmektedir. Ego ve süperegoda patolojik bir ayrışma bütünleşme eksikliği söz konusudur. Kişinin talepleri ve beklentileri aşırıdır ve kişi tatmin olmaz (Kernberg 1985 Aktaran: Karaaziz ve Atak 2013:48). Ayrıca patolojik narsistler soğukturlar, mesafelidirler ve diğer kişileri küçümserler, değersiz görürler bu durum küçük çocuğun bencilliğinden farklı, patolojik boyuttadır (Kernberg 2012).
Kişinin özgüveni gerçekte uyumludur. Dışadönük bir kişilik özelliği şeklinde tarif edilebilir. Güçlü olmak zengin olmak sağlıklı narsistlerin hoşuna gidebilir (Lubit 2002).	Kendisine olan güveni heybetli ve aşırıdır. Güçlü ve zenginlik elde etmek için her türlü yolu deneyebilecek hırsları vardır (Lubit 2002).
Diğer kişilerin beklentilerini, ihtiyaçlarını önemser ve diğer insanlarla empati kurabilirler (Lubit 2002).	Diğer insanları değersiz görmekten dolayı vicdan azabı bile duymazlar (Lubit 2002).
Değerleri çerçevesinde hayatını devam ettirirler (Lubit 2002).	Herhangi bir değer gözetmezler (Lubit 2002).
Bebekliği kendisine saygı duyulan bir ortamda geçmiştir, büyüdüğünde de saygı çerçevesinde ilişkiler geliştirirler (Lubit 2002:129).	Bebekliğinde saygı duygusunun gelişmesini engelleyen travmatik bir bebeklik yaşantısı geçirmiştir (Lubit 2002:129).

1.2.2.1. Patolojik Narsisizmin Türleri

Patolojik narsisizmin tanımlanmasında kuramlar arası bir uyumsuzluk olduğu görülmektedir. Kernberg (1975), narsisizmi 'empati yoksunluğu, büyüklenmecilik, duygusal boşluk hissi, ben merkezilik' şeklinde tanımlamaktadır. Kohut (1977) ise 'kırılganlık, depresyon, boşluk hissi, empati ve dayanıklılık yoksunluğunun' olduğu bir durum olarak tanımlamaktadır. Kohut ve Kernberg arasındaki bu tanım farklılığı narsisizmin farklı türleri olabileceğine işaret etmektedir (Eldoğan 2016: 2).

Patolojik narsisizm birincil ve ikincil olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Her iki narsistik kişilikte de kişilik bütünlüklerini koruyabilme çabası söz konusudur; fakat bunun için seçilen yollar farklıdır: birinci narsistik tipteki kişiler üzerindeki etkisinin

farkında olmadığı için kendisini narsistik zedelenmelerden korurlar. İkinci tipteki narsisler ise riskli buldukları ilişkilere girmeyerek ve diğer insanları gözlemleyip nasıl davranmaları gerektiğine karar vererek kişilik bütünlüklerini koruma çabası verirler. Bu iki tip yalın halde görülebildiği gibi iç içe geçmiş şekilde de görülebilir (Gençtan 2003: 257).

Patolojik narsisime ilişkin literatüre bakıldığında patolojik narsisizm türlerinin sadece bu iki narsistik tipten oluşmadığı görülmektedir. Bursten (1973) narsisizmde özsaygı kazanma, bu öz saygıyı devam ettirme, kendilik ve nesne arasında ayırım yapabilme göz önünde bulundurarak narsisimi dört alt türde açıklamıştır. Bunlar manipülatif, paranoid, arzulayan ve fallik narsisizmdir. Manipülatif narsizmde; çıkar çatışması olduğunda başkalarını kandırmaya yönelik davranışlarda bulunma ve suçluluk duymama gibi davranışlar bulunmaktadır. Paranoid narsisizm; kızgın ve tartışmacı olma, şüphencilik ve suçlama davranışları yer almaktadır. Arzulayan narsisizmde; talep etme, hayal kırıklığı yaşayacağı düşüncesi söz konusudur. Fallik narsisizmde teşhircilik, saldırganlık ve kibir hakimdir (Bursten 1973).

Gabbard (1994)'da narsistik kişilik bozukluğunun iki türüne dikkat çeker; tedirgin ve kayıtsız narsist. Tedirgin narsist başka insanların davranışlarına yoğun duyarlılık gösteren, kendini belli etmeyen ketlenmiş, utangaç davranışlar gösteren, dikkatini kendinden ziyade diğer insanlara yönelten ve dikkat merkezi olmak istemeyen, aşağılandığını ve eleştirildiğini kanıtlamak için diğer insanları dikkatle izleyen, aşırı incinme eğiliminde olan kişilik tipi olarak tanımlamaktadır. Kayıtsız narsist ise kibirli, saldırgan, diğer insanların tepkilerinin farkında olmayan, ilgisi kendine yönelmiş, diğer insanların davranış ve tutumlarından incinmez gözüken narsistik kişi olarak tanımlamaktadır (Gabbard 1994).

Rosenfelt (1987) bu ayrımı 'kalın derili', 'ince derili' narsistler şeklinde ayırırken Broucek (1982) 'bencil narsistik' ve 'çözölmeye yatkın narsistik' şeklinde ifade etmeyi tercih etmişlerdir. Bir diğer araştırmacı Wink (1991) ise patolojik narsisizmin boyutlarını 'açık/büyöklenmeci' ve 'örtük/kırılğan' olarak ifade etmektedir (Kızıltan 2006: 15).

Bütün bu literatür incelendiğinde patolojik narsisizmle ilgili araştırmacıların bulguları çerçevesinde iki farklı türde narsistik kişiliğın olduğu ortadadır. Gençtan'ın (2003) DSM 3-R'ın narsistik kişilik bozukluğuyla ilgili yalnızca tek bir tipini açıkladığına yönelik eleştiryi Kızıltan'da (2006) DSM 4'e de yöneltmektedir (Kızıltan 2006: 16).

Eldoğan (2016) Wink (1991)'in 'açık/büyüklenmeci' ve 'örtük/kırılğan' kavramlarının patolojik narsisizmin bütününü kapsadığını belirtir (Aktaran: Eldoğan 2016:3).

1.2.2.1.1. Büyüklenmeci Narsisizm

Büyüklenmeci narsisizmi Wink (1991), Akhtar ve Thomson (1982); kişinin kendi gücünü, bilgisini aşırı abartması, teşhircilik, kendisini hak sahibi görme, küstahça davranışlar sergileme, haset ve kıskançlık duyma, aşırı dikkat çekme arzusu talepkârlık ve empati yoksunluğu şeklinde özetlemektedirler (Aktaran: Eldoğan 2016:3).

Ayrıca diğer araştırmacılar da (Rus ve ark. 2008; South ve ark. 2011) büyüklenmeci narsisizmi kendinde hak görme, empati kuramama ve ilişkilerde sömürücülük olarak tanımlamışlardır (Aktaran: Kurulu 2014: 30).

Gabbard (1990)'da bu tür narsistik kişilerin insanlar üzerinde yarattıkları etkiden bihaber olduklarını, kalabalık ortamlarda sürekli hareket halinde olduklarını, kendilerini topluluğa konuşuyormuşçasına ifade ettiklerini, göz teması kurmadıklarını çünkü diğer insanlara yukarıdan baktıklarını, insanlarla değil insanlara konuştuklarını ifade eder.

1.2.2.1.2. Kırılğan/örtük narsisizm

İkinci alt tip olan kırılğan, örtük, incinebilir narsisizmi Cooper ve Michels (1988) utangaç, eleştiryeye duyarlı, sessizce herkesten farklı ve özel olduğuna inanan, aşırı incine bilirliliği nedeniyle ilgi odağı olmaktan kaçınan kişiler olarak belirtmektedir.

Özdemir ve arkadaşları 2017 yılında kontrol odağı düzeyinin girişimcilik potansiyeline etkisinde kırılğan narsisizm düzeyinin aracılık etkisi olduğu bulgusunu paylaşmaktadırlar; narsistik kişilik yapısı ile girişimcilik arasındaki pozitif ilişkiyi de hatırlatan bu çalışma kontrol odağının da girişimcilik potansiyeli üzerinde pozitif yönlü anlamlı ilişkisinden de bahsetmektedir.

Myers ve Diener (1995)'in narsisizmin yaşamdan memnuniyet ve hayata uyum açısından yaptıkları bir araştırmada büyülenmeci narsisizmin mutlu birey olma ve kırılğan narsisizmin mutsuz birey olma yüzlerini temsil ettiğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Kişilik özellikleri çerçevesinde bakılan bir araştırmada ise büyülenmeci narsisizmin dışadönüklükle, öte yandan, kırılğan narsisizmin ise içedönüklükle pozitif ilişkide olduğu görülmüştür (Miller ve Maples 2011; Campbell ve Miller 2013).

1.2.2.2. Patolojik Narsisizmin Boyutları

Narsisizmin boyutlarını kavramak kişilik özelliklerini, sosyal hayatı, iş yaşamını ve daha birçok yaşam alanını etkileyen geniş yelpazeli narsisizmi anlamak açısından oldukça önem arz eder.

Emmons (1984) narsisizmin dört farklı boyutundan bahseder. Bu boyutlar: liderlik (otorite), kendisiyle ilgililik, kendine hayranlık, üstünlük (büyüklenmecilik), sömürücülük (hak iddia etme)dür (Vazire, Rentfrow, Naumman ve Gosling 2008: 1441).

1988 yılında Raskin ve Terry narsisizmin boyutlarını otorite, teşhircilik, hak iddia etme, kendine yeterlilik, sömürücülük, kendini beğenme ve üstünlük olarak yedi boyutta formüle etmişlerdir (Atay 2010: 32). Aşağıda bu boyutlar tanımlanmaktadır:

Otorite: Otorite yönü gelişen bir kişi, içine girdiği ortamlarda bu yönünü diğer kişilerin kabul etmesi beklentisi içerisinde. Bu durum böyle kişilerin çevresindeki diğer kişileri etkilemek için kendini gözlemlemelerine ve değişik sosyal durumlara adapte olmalarına yardımcı olan sosyal beceri geliştirmelerine yardımcı olabilir. Her tür

yönetim sisteminde devlet adamının gücü, iktidarı paylaşmamasının, örgütlerde girişimci veya yönetici rasyonel verilere rağmen, gücü paylaşmama eğilimi taşıyorsa altında yıkıcı narsistik liderlik tipi yattığı düşünülmektedir (Atay 2010: 34).

Atay (2010)'a göre, narsistik birey diğer insanlara bağımlı olmaktan kaçınır ve asıl otoritenin kendisi olduğunu kabul eder, bu durum narsistik kişideki otorite boyutunu geliştirirken dışadönüklük, yakınlık, sosyal cesaret ve baskınlık gibi olumlu kişilik özelliklerini de besler; bu anlamda otorite boyutu narsistik kişide uyumlu ve pozitif bir yön olarak da karşımıza çıkar (Atay 2010: 33).

Lasch (2006), narsistik kişilerin grup çalışmalarından çok bireysel çalışmayı tercih ettiklerini grup çalışmalarında başarıyı diğer grup üyeleriyle bölüşmekten ziyade kendilerine mal etmeyi tercih ettiklerini belirtmektedir. Bu yüzden grup çalışmalarında narsistik kişiler diğer grup üyelerince sevilmezler. Başarıları takdir edildiğinde narsistik olmayanlardan daha çok çabalarlar, bireysel olarak kısa süreli başarı gösterirler (Lasch 2006: 83).

Yöneticilerin narsisizm eğilimleriyle, bu eğilimlerin narsisizmin hangi boyutunda yoğunlaştığına dair 2018 de Çoban ve İrmiş'in yaptıkları bir çalışmada beklendiği üzere üst düzey yönetici olma durumuyla otorite boyutu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Çoban ve İrmiş 2018).

Carroll (1987) narsisizm ile güç ihtiyacı arasında pozitif bir ilişki olduğunu ve yakınlık gereksinimi ile bir negatif ilişkili içerisinde olduğunu bildirmiştir.

Sömürücülük: Budak (2009)'a göre; kişiler arası ilişkilerde sömürücülük istediği şeyleri elde etmek için şiddet, aldatmaca gibi yöntemlerle diğer insanları kullanma eğiliminde olan bir kişilik yapısıdır (Budak 2009: 745). Narsisler başkalarının hak ve gereksinimlerini önemsemeden kendilerini ön plana çıkarmaya ve her şeyi kendi istedikleri gibi yönlendirmek için diğer insanlardan yararlanmaya çalışırlar (Özmen 2013, <http://birdeburadandinleyin.blogspot.com.tr/2013/04/narsizm-nedir-prof-dr-erol-ozmen.html>, 24 Aralık 2016'da erişildi.)

Ayrıca başkalarının bilgilerini kendilerine mal etme konusunda oldukça ustadırlar. Kişiler arası ilişkilerinde her türlü ilişkiyi ve mevcut güçlerini kendi lehlerine kullanabilirler. Diğer insanları sevebilme yetenekleri yoktur, empati kurabilmekten yoksundurlar, karşılıklı bir ilişki kurmaktan ziyade kendi güçlerini ve büyüklüklerini onaylatmak için kurulmuş ilişkiler kurarlar (Evren 1997: 77).

Hak İddia Etme: Kişinin özel muamele, başarı ve daha fazla başka şey hak ettiğine dair duyduğu inançtır. Tarihsel olarak ise hak iddia etme, sosyal konum sahibi olma ya da meşru bir otorite tarafından verilmiş mülkiyet iddiası anlamına gelir. Narsisizmde ise aslında olmasa bile kişinin bir unvana sahipmiş gibi davranması demektir. Hak iddiası, narsisizmin başkalarına en çok zarar veren, başlıca bileşenlerinden biridir. Narsist dünyanın kendisine, kendisinin dünyaya katkılarında daha fazlasını borçlu olduğuna dair bir hayal dünyasında yaşar (Twenge ve Campbell 2015: 320). Diğer insanların kendi istek ve ihtiyaçlarını koşulsuz şartsız yerine getirmesini beklerler, diğer insanlardan bekledikleri ilgi ve imtiyazı göremediklerinde ise öfkelenirler (Özmen 2011: 78).

Atay (2010) hak iddia etmenin başkalarını sömürme hakkı olduğuna dair güçlü bir inanç ve empati yoksunluğuyla ilişkili olduğunu belirtir (Atay, 2010: 50). Jones (2004)'dan aktaran Atay bu boyutu öne çıkan narsistik kişilerin hak etsinler ya da etmesinler her şeyden kazanım elde etmek istediklerini, bilinirliklerini artırmak, yeteneklerini diğer insanlara göstermek, başarıları konusunda ikna etmek ve övülmek için büyük arzu duyduklarını belirtir. Ayrıca hak iddia etmenlerinin temel nedeni ise diğer insanlar için geçerli olan kurallara uymak zorunda olmayacak kadar kendilerini özel hissetmeleri olarak açıklamaktadır (Jones 2004: 223, Aktaran: Atay 2010: 51).

Kendini Beğenme: Atay (2010), kendini beğenmeyi kişinin kendisindeki yetersizlik ve aşağılık duygularını dengelemek üzere benliğine ilişkin arzuladığı pozitif imaj olarak ifade etmektedir. Kendini beğenme hassasiyet duygularıyla birlikte hayatın geçiciliği ve kırılabilirlik konusundaki farkındalıktan kaynaklanan stresle başa çıkmaya yönelik bir girişim mekanizmasıdır. Genellikle ergen çocukluk dönemlerinde ebeveynlerin boş övgüleriyle çocuğun gerçek benliğini sevme veya onaylanma

konusundaki eksiklikleri dengelemek üzere yanlış davranışlarda bulduklarında durum daha da kötüleşmektedir (Atay 2010: 85).

Narsisler başkalarından daha güzel ve çekici olduklarına inanırlar. Pahalı ve dikkat çekici kıyafetler giyerler, kadın narsisler diğer kadınlara göre daha fazla makyaj yaparlar ve daha fazla dekolte giyerler. Diğer kişilere göre kişisel bakım ve hazırlıkları daha uzun sürmektedir. Narsisler dış görünüşlerini başkalarından statü ve ilgi görmenin bir yolu olarak kullanırlar (Twenge ve Campell 2015: 204).

Üstünlük: Üstün olduğuna inanan insanlar, özel olduklarına inandıkları için üstün davranışlar sergileme eğilimi göstermektedir. Kendini özel hissetme, farklı ve benzersiz olma arzusu kişiyi herkesten daha iyi olduğu fikrine götürmektedir. Kendini beğenmişlikle birlikte bu durum diğer kişileri aşağılama ve küçük görme inancını pekiştirmektedir (Köroğlu ve Bayraktar 2011: 93).

Teşhircilik: Narsistik kişide teşhircilik, kendisinden aşırı derecede emin olması; kendisine yönelik hassasiyetinin tam tersi bir şekilde de başkalarına karşı kaba ve saygısızlık durumu olarak ifade edilmektedir (Wonneberg 2007: 18). Raskin ve Terry (1988) narsisizmin teşhircilik yönünü gösteriş meraklısı, dışadönük, dürtülerini kontrol edemeyen kendisinin diğer insanlardan üstün olduğuna dair geliştirdiği aşırı inancını diğer kişilere ispatlama motivasyonu olarak ifade etmektedirler (Raskin ve Terry 1988: 899).

Kendine Yeterlilik: Kernberg'e göre doğanın tehlikeleri karşısında çaresizlik duygusunu bastıramayan kişi mükemmel ve idealize bir benlik imajı geliştirmektedir. Bu mükemmel benlik kavramı bağımsız, kendine güvenen ve başarı ihtiyacı duyan bir yapıyı temsil eden kendine yeterlilik gelişmeye başlar (Raskin ve Terry 1988: 897). Kendine yeterlilik yönü gelişmiş olan kişi bir hata yaptığında diğer kişiler o hatayı gün yüzüne çıkaramaz ve böylelikle benlikleri incinmemiş olur. Bu kişileri eleştiri yapanların kendilerinin yeterliliğine zarar vereceğini düşündüğü eleştirilerden kaçıp kendi yeterliliğini korumaya çalışırlar (Timuroğlu 2005: 79).

1.3. Bireysel ve Toplumsal Narsisizm

Aşırıya kaçan bir bireysel narsisizm, toplumsal yaşamda problemler oluşturmaktadır. Kişi doğanın bütün tehlikelerine karşı tek başına kendisini koruyamaz. Bundan dolayı normal narsisizm hayatta kalmak için gerekliyken patolojik narsisizm tehlikelidir. Kişinin narsistik özellikleri, sosyal yaşamda işbirliği, yardımlaşma ve uzlaşma gibi davranışları engellememelidir. Bunun için kişide toplumsal narsisizmin oluşması gerekmektedir. Toplumsal narsisizmde narsisizm nesnesi birey değil ulus, ırk ve boy olmaktadır. Yani bireysel “ego” ‘nun dışına çıkan bir durum karşımıza çıkmaktadır.

Topluluk narsisizminin toplumsal işlevinin, bireysel narsisizmin biyolojik işlevine ön şart olduğu belirtilmektedir (Yıldırım 2006). Yaşamını sürdürmek isteyen örgütlü bir topluluk üyesinin narsistik enerjiyle yüklenmesi gerekmektedir. Bu örgütsel topluluğun yaşayabilmesi üyelerinin bu topluluğa kendilerinden daha çok değer vermelerine bağlıdır. Topluluk üyelerinin kendilerini; diğer topluluklardan daha özel, değerli, erdemli ve üstün olduğuna inandırmaları gerekmektedir. Üyelerdeki bu narsistik enerji birikimi olmazsa topluluğun ayakta kalması güçleşmektedir (Yıldırım 2006, <http://www.altinicizdiklerim.com/> ; 26 Aralık 2016’da erişildi).

1.4. Narsistik Kişilerin Özellikleri

Kişinin kendisine verdiği önem, değerlerin yüksek seviyede olması, diğer insanlardan gelen eleştirilerin kendisini etkilemesine müsaade etmediği durum normal narsisizm olarak tanımlanmaktadır (Rozenblatt 2002, Aktaran: Karaaziz ve Atak 2013: 55). Bu tez de normal narsisizm yani patolojik olmayan tanı gerektirmeyen bir kişilik özelliği olan narsisizm araştırılmaktadır.

Narsistik kişilik özelliğindeki bir kişi kendisini, diğer insanlara değerli, anlamlı ve meşru bir varlık olduğunu onaylatmaya çalışmaktadır (Kızıltan 2006: 9). Bu kişiler en özel kişiler olduklarına inanırlar, en dikkat çekici, en zeki, en başarılı, en iyisini ve

güzelini hak eden kişiler olduklarını düşünmektedirler. Freud (2007)'da narsisizmi kişinin hayatta kalabilmesi için benlik saygısının yüksek olması gerektiğini söylemektedir. Bu sebeple her insanda narsistik özelliklerin görülmesi doğal bir durumdur, bu kendini koruma içgüdüsünün bencilliğinin libidinal bir tamamlayıcısı olduğunu belirtmektedir. (Freud 2007: 23).

Öztürk (2004)'e göre de kendilerini beğenen, üstün olduklarına inanan ve diğer insanlar tarafından da bu inançlarını destekleyecek onayları bekleyen, ortamlarda özel bir ilgi göreceğini düşünen kişilerdir (Öztürk 2004).

1.5. Narsisizmin Oluşumu

Kohut (2013)'a göre narsisizm kişinin bilişsel, duygusal ve bedensel yönden olgunlaşmamış olduğu bebeklik döneminde oluşmaya başlamaktadır. Kişinin bütün dikkatini ve algısını yönelttiği ve keşfettiği ilk nesne kendi bedenidir. Kişi bebeklik döneminde her tür istek ve ihtiyacını karşılamak için anneyi kullanmaktadır; acıktığında annenin memesini, üşüdüğünde annenin tenini kullanır. Bebeğin bu dönemdeki tüm istek ve ihtiyaçlarını karşılayan anne kuramsal olarak kendilik imgesi (self-object) şeklinde adlandırılmaktadır (Kohut 2013).

Mahler (1968) bebeğin kendisini annesinin bir uzantısı olarak görmesi nedeniyle annenin yaşadığı her türlü duygu ve yaşantıyı kendisininmiş gibi algılamaktadır. Kohut bu tutumu “aynalama” olarak adlandırmakta bebeğin bu duygu ve yaşantılara maruz kalmasına ise “içselleştirme” adını vermektedir. Görerek yaşayarak öğrenme anlamına gelen bu süreçte uygun aynalamayla kazanılan olgun yetiler olumlu yaşantı anıları biriktirmesine sebep olmaktadır (Mahler 1986, Aktaran: Koşan 2015: 13).

Eğer anne bebeğin gelişim döneminin ihtiyaçlarını karşılamaz ise idealleştirilmiş ebeveyn imajı üzerinde oluşan hayal kırıklığı sonucu bebek gelecekte ya kendisini diğer kişilerin kontrolüne bırakmak isteyen bağımlı bir birey veya savunmacı ve büyüklenmeci bir benlik ilkesi geliştirir. Savunmacı ve büyüklenmeci bir benlik ilkesi

geliştirmesi narsisizmi beslemektedir. Horney ise ‘temel endişe’den bahseder; bebeğin anne ve babası tarafından terk edilme korkusuna sahip olduğunu ve bu anksiyetenin boyutunun bebeğin yaşadığı aile ortamındaki güven ve huzuruna bağlı olduğunu belirtmektedir. Bebeğin bu anksiyeteye baş etme tavrı, kişinin gelecekteki ilişkilerini belirlemektedir (Tüzün ve Sayar 2006: 26).

Godkin ve Allcorn (2009), aşırı koruyucu, baskın, huzursuz, istikrarsız, kayıtsız, ikiyüzlü, aşırı hoşgörülü ve diğer çocuğa daha düşkün olma gibi anne baba tutumlarının narsistik kişilik bozukluğunun gelişimine neden olduğunu belirtmektedir (Aktaran: Koşan 2015: 15).

Sosyal öğrenme kuramcılarının Millon ise sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde narsisizmi ebeveynlere bebeklerin aşırı değer biçmesiyle açıklamaktadır. Çocuğun kendilik değeri ve yetkinlik hissi ebeveynlerce şişirilirse, içselleştirilmiş kendilik imgesi dışsal gerçekliğin doğrulayabildiğinden fazla artar. Bu şişirilmiş benlik imgesi hayal kırıklığı meydana gelince ve aralıklı ödüllendirme kendilik imgesinin çarpıtmalarını devam ettirdiğinde öfke ortaya çıkar (Özgün 2014, <http://www.nirvanapsikiyatri.com/>, 26 Aralık 2016’da erişilmiştir).

Bu tezde normal narsisizm ile yaratıcılık arasında ilişki incelenmektedir. Narsisizmin yaratıcılığa katkısının olumlu mu yoksa olumsuz mu olacağı henüz bilinmemektedir. İlişki varsa bu ilişkinin altında yatan mekanizmanın aydınlatılması gerekmektedir. Bu konuya değinmeden önce literatürde var olan narsisizm ile yaratıcılık arasında ilişkiyi ele alan çalışmalara ve yaratıcılık konusunda literatüre yer verilmektedir.

1.6. Narsisizm ve Yaratıcılık

Yaratıcı düşünce, insanoğlunda hayvanlarda görülen doğayla başa çıkabilme ve hayatta kalabilmek için genetik olarak tayin edilmiş türe özgü becerilerin yerini tutmaktadır. İnsanlar yaratıcı ürünler ortaya koyma yoluyla hayatta kalmayı

başarabilmiş tek canlıdır. İnsanın egosunun bu süreçle nasıl ilişkili olduğunu önemli bir konudur (Kızıltan 2006: 23). Yaratıcı düşünce de tam olarak bu kısımda devreye girmektedir genetik bir türe özgü becerilerin olmadığı, hayvanlardaki gibi içsel bir ego olmadığı için insanoğlu doğanın kanunlarına ayak uydurabilmek, çevre şartlarına uyum sağlayarak hayatta kalabilmek için yaratıcı düşüncesini kullanmaktadır. Yaratıcı düşünce insanoğlunu hayatı kendi lehine dönüştürebilme ve özerkleşme, değişen koşullara esneklikle uyum sağlayabilme ve koşulları kontrolü altına alabilme imkanı sağlamaktadır (Kızıltan 2006: 23).

Narsisizmde kişi gerçek kendiliğinden uzaklaşmıştır ve gelişmiş bir gerçek kendilik yaratıcılıkla iç içedir. Narsistik kişi gerçek kendiliğe ulaşabilmek için yaratıcılığın başvurduğu varsayılmaktadır (Masterson 2014). Yaratıcılık, narsistik kişinin narsist durumunu toplumsal çerçeveye uygun bir hale getirme çabası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle yaratıcılık, narsistik kişinin kendini yeniden düzenleme becerisidir.

Goncalo, Flynn ve Kim'in 2010 yılındaki narsist bireylerle yaptıkları çalışmada araştırmacılar bireysel, ilişkisel ve grup düzeyindeki yaratıcılıkla narsisizm arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Narsist kişilerin daha fazla yaratıcı fikirler ürettiklerini düşündüklerini ve grup halindeki yaratıcılıklarının narsisizmle eğrisel bir ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymuşlardır. Yapılan bu çalışma, literatüre katkı getirmektedir. Bununla birlikte bu ilişkinin doğasının ne olduğunu açıklamamaktadır.

1.7. Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünce Tanımları

Yaratıcılık eğitimden, işletmeye, psikolojiden, sanata kadar pek çok disiplin alanında çalışılmış farklı farklı tanımları yapılmış bir konudur. Rouquette (1994) yaratıcılığın farklı farklı tanımlara sahip olmasını kavramın karmaşıklığıyla gizemli olmasına bağlamaktadır. Ayrıca farklı kültürlerde farklı disiplinlerce incelenmesi kavramın tek anlamlı olarak kullanılmasına yol açmaktadır (Rouquette 1994: 7). Rogers (1972) iyi ya da kötü diye bir yaratıcılık olmadığını, tek bir alanla

sınırlandırılmayacağını iyi ya da kötü olarak atfedilmesinin farklı toplumsal değerlerden kaynaklandığını ifade etmektedir (Aktaran: Aslan 2001).

Andreason (2009) yaratıcılığı etimolojik olarak incelediğinde İngiliz dilindeki ‘create’ kelimesi, Latin dilindeki ‘creare’ kökenli olduğunu ve ‘üretmek, yapmak ya da yaratmak’ anlamlarına geldiğini belirtmektedir. Bu anlamlardan yaratıcılığın ‘süreç’ ve ‘sonuç’ odaklı olduğu belirtilmektedir (Aktaran: Şahin 2015: 29). Abraham ve Windman (2007) yaratıcı bilişin (Creative Cognition) basit olmayan farklı düşünce biçimlerini içeren oldukça karmaşık bir yapıya sahip olduğunu belirterek yapılan araştırmalara rağmen hala cevaplanamayan taraflarının olduğunu vurgulamaktadır (Aktaran: Çiçek 2011: 78).

Haris (1998) yaratıcılığı, yetenek, eğilim ve süreç olma özelliklerine göre ele almaktadır. Haris’e göre yaratıcılık bir yetidir; çünkü var olan fikirlerin bir araya getirilmesi, değiştirilmesi ve bunların sentezlenmesiyle yeni fikirlerin oluşturulmasını içerir (Hartis 1998, Aktaran: Duran ve Saraçoğlu 2009: 58). Yaratıcılığın süreç ve sonuç içeren bir kavram olduğunu Ritter, Baaren ve Dijksterhuis (2012)’da yaratıcılığı sürecin sonuna gelindiğinde orijinal bir fikir bilgi meydana getirme olarak tanımlamaktadırlar. Ayrıca durumlara eleştirel bakabilmeyi, sıradan fikirleri kabullenmemesi, yeni önerilerde bulunabilmeyi, problemleri farklı farklı yollardan çözümlenmeyi yaratıcılık için önemli bulmaktadırlar. Yaratıcılık problem çözme becerisi olarak ifade edilse dahi bu problemleri fark etmek, farklı düşünmek ve çözümler üretmek gibi daha detaylı işlemleri içermektedir (Ritter, Baaren ve Dijksterhuis 2012).

Torrance yaratıcılıkla ilgili çalışmalarıyla bilinen birisidir ve yaratıcılığı: ‘problemlere, bilgi boşluk ve eksikliklerine, kayıp unsurlara, uyumsuzluklara karşı hassas olma süreci olarak ifade etmektedir. Ayrıca problemlere çözümler arama, tahminler yürütme veya eksiklikler hakkında hipotezler oluşturma, bu hipotezleri test etme, yeniden test etme, ihtimalleri şekillendirip tekrar test etme ve son olarak, sonuçları iletme’ şeklinde tanımlamaktadır (Torrance 1974: 10).

Landau (1974) ise yaratıcılığı 'Daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilintileri kurabilme bu sayede yeni bir düşünüş şeması ortaya çıkarabilme, yeni yaşantılar, deneyimler, yeni ve özgün düşünceler ve yeni ürünler ortaya koyabilme yetisi' olarak tanımlamaktadır (Landau 1974: 10).

Torrance ve Goff (1989) yaratıcılığı akılcılık (çok sayıda düşünce üretebilme), esneklik (aynı uyararla ilgili farklı yaklaşımlar kullanarak birbirlerinden bağımsız fikirler üretme), orijinallik (yeni ve nadir bulunan düşünceler üretme), ayırtılama/detaylandırma yeteneklerini içerdiğini belirtmektedir (Torrance ve Goff 1989, Aktaran: Ögüt 2014: 5).

Yaratıcılığı sistem yaklaşımı çerçevesinde değerlendiren Amabile (1996) kavramı, jüri tarafından onaylanmış ürünlerin kalitesini süreç sonuna gelindiğinde ortaya çıkan jüri tarafından karar birliğine varılan ürün olarak değerlendirmektedir. Yani; yaratıcılık bir sürecin sonunda ortaya çıkmış bir eser ya da sanatsal bir çalışmadır, sürecin bir çıktısıdır.

Amabile (1996), sürece odaklanır ve sonuca ulaşırken kişinin bu sonuca nasıl ulaştığı ve bu sonucu nelerin etkilediğine vurgu yapar. Sosyal çevrenin yaratıcılığı nasıl etkilediğine, hangi sosyo-psikolojik süreçlerin yaratıcılığı azalttığına ya da hangilerinin artırdığına ilişkin çalışmalarda yapılmaktadır (Amabile 1996: 33).

Yaratıcılığa sonuç odaklı bakan Gillhooly (1982) ise yaratıcılığa sonuç odaklı yaklaşmaktadır. Üretilen her ürünün her koşulda bir şekilde kullanışlı olduğuna değinir ve bu ürünler değerlidir. Bu çıktının sonucu olan ürünün bir kişi, otorite veya grup tarafından tanınmış, kabul görmüş olması gerekmektedir. Gardner (1989)'da aynı şekilde yaratıcılığı kişinin olağan problemleri çözebilmesi, özgün ve kültürel olarak kabul edilebilir ürünler üretmesi olarak tanımlamaktadır. Sürecin sonunda ortaya çıkan ürünün yaratıcılığı ürünün kültür tarafından kabul edilebilirliğine bağlanmaktadır.

Yaratıcılıkta akış teorisini ortaya atan Csikszentmihaly (1996)'de yaratıcılığı kişinin kendisi için kullandığı bir tanımlama değil, toplumdaki diğer kişilerce kişiye

atfedilen bir tanımlamadır. Diğer kişilerin bu atıfta bulunabilmesi için de ürünün kişi tarafından paylaşılması gerekmektedir. Yani yaratıcılık bireysellikten ziyade kolektif sistematik bir fenomendir.

Runco (2004)'ya ise yaratıcılığın birey ve toplum için önemine vurgu yapar. Üretkenlik, uyum, sağlık ile ilişkili ve kişilere, kurumlara ve toplu katkı sağlamaktadır. Her kişide yaratıcı bir potansiyel olduğunu savunan Runco, kişinin yaratıcılığını diğer kişiler tarafından fark edilmemesi durumunda bile kişinin kendi potansiyelini gerçekleştirmiş olmasını da bir tür yaratıcılık olarak ifade etmektedir (Aktaran: Çoraklı 2011: 17).

Yaratıcı düşünmeyi ise Demirel (2004) bireyin özgün, yeni fikirler ortaya koyarak yeni çözümler bulması ve senteze ulaşmasını sağlayan yaklaşım olarak ifade etmektedir (Demirel 2004: 345). Yaratıcı düşünce bir ilham, esin kaynağına dayalı mistik bir süreç değil herkes için ifade edilebilir ve tanımlanabilir bir süreçtir (Webster 2002). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünce arasındaki ayrımı Aslan (2006) ise şu şekilde özetlemektedir: yaratıcılığın insanlığın yeryüzündeki varoluşunu ve devamlılığını ifade ederken bu varoluşun en özgün şekli yaratıcı düşünme aracılığıyla zihinsel, psikolojik sağlık ve üretkenlik olarak ifade bulduğuna değinmektedir (Aslan 2006). Kısaca yaratıcı düşünmeyi yaratıcılığa uzanan bir süreç olarak görmektedir.

Yaratıcı düşünmeye dair son yıllarda muazzam bir büyüme olmasına rağmen yaratıcı süreç hakkında öğrenilmesi gereken çok fazla şey olduğunu belirten Paulus ve Coşkun (2012) grup yaratıcılığıyla ilgili literatürü, kontrollü deneylerde geçici gruplar, örgütlerde çalışma ekipleri ve yaşam ortamlarında uzun vadeli işbirlikçi gruplar üzerinde yapılan araştırmaların belirleyici noktalarını incelemişlerdir. Takımlar ve uzun vadeli işbirlikçi gruplar üzerinde yapılan çalışmalarda, bu ortamlarda yaratıcılığı etkileyen faktörler hakkında zengin bir takım bulgular sıralamaktadır. Laboratuvar grupları üzerinde yapılan çalışmalar, grup yaratıcı sürecinin ayrıntılı bilişsel, sosyal, motivasyonel modellerini sunmuş ve grup yaratıcılığını kolaylaştıran ve engelleyen çeşitli faktörlerin etkisini test etmiştir. Taradıkları araştırmaların farklı metodolojiler ve

örnekler kullanmasına rağmen sonuçları arasında önemli tutarlılıklar olduğunu belirtmektedirler (Paulus ve Coşkun 2012: 230).

1.8.Yaratıcılığın Boyutları

Yaratıcılığın tanımlarındaki farklılık gibi yaratıcılığın boyutlarında da araştırmacılar arasında farklılaşma görülmektedir. Erledson (1999) yaratıcılığın dört boyutundan bahsetmektedir. Torrance (1974) yaratıcı düşünce testinde bu dört boyuttan yararlanmaktadır.

1. Akıcılık: Belli bir sürede bellekte var olan bilgiler ışığında çok sayıda düşünce, çözüm veya alternatifler üretmeyi içermektedir.
2. Esneklik: Bireyin belli bir duruma, olaya kaç farklı şekilde bakabildiğini içermektedir. Bireyin bu düşünceleri kaç farklı sınıflama, kategori içeriyorsa kişinin esneklik yönünün o kadar yüksek olduğundan bahsedilir.
3. Orijinallik: Kişinin düşüncelerinin özgün, zihinsel enerji gerektiren tek ve benzersiz olma özelliği anlamına gelmektedir. Bir probleme olağanın dışında, farklı çözüm yolları üretmektir. Özgün düşünce üretmeyi içerir.
4. Detaylandırma: Kişinin bir düşünceyi ayrıntılara indirebilme ve geliştirebilme yetisidir. Kişi belli bir süre içerisinde cevaplarla ilgili ne kadar çok detay sunabiliyorsa kişinin zenginleştirme yönünün yüksek olduğu söylenebilir.

Guilford (1950) yaratıcı düşünmenin sekiz temel ögesinden bahsetmektedir.

Bunlar:

1. Kelime Akıcılığı: Problemin çözümüne yönelik çok sayıda çözüm üretmektir.
2. Çağrışım Akıcılığı: Probleme çözüm getirebilecek anlamlara sahip kelimeler üretebilmektir.
3. Fikir Akıcılığı: Belirli bir sürede problemi ortadan kaldırmaya yönelik çok sayıda fikir üretebilmektir.

4. Anlatım Akıcılığı: Problem çözümüne yönelik fikirlerin işlevini yerine getirebileceği kelimeler sıralayabilmektir.
5. Uyum Esnekliği: Bir problemin çözümüne yönelik değişik ve çeşitli alternatifler sunabilmektir.
6. Yeniden Tanımlama: Sıradan nesnelere farklı ve değişik şekillerde kullanabilmektir.
7. Kendiliğinden Esneklik: Herhangi bir konuda olağan dışı fikirler ortaya çıkarabilmektir.
8. Orijinallik: Bambaşka, olağan dışı, benzersiz tepkiler verebilmektir. (Aktaran: Şahin 2015: 32).

Hu ve Adey (2002) ise düşünceleri yaratıcı düşüncenin ürünü olup olmadığı ve yaratıcı düşüncenin akıcılık, esneklik ve özgünlük gibi üç özelliikle açıklanabileceğini belirtmektedir (Aktaran: Toyran 2015: 14).

Torrance (1969) bir kişinin yaratıcı olarak atfedilebilmesi için aşağıdaki beş temel ögenin bir araya gelmesi gerektiğini belirtmektedir.

1. Akıcılık: Bireyin problemin çözümüne yönelik çok sayıda düşünce üretmesidir.
2. Orijinallik: Bireyin sıra dışı, benzersiz fikirler üretmesidir.
3. Esneklik: Bireyin problemin çözümüne yönelik ürettiği fikirlerin farklılaşabilmesi, farklı yaklaşımlar oluşturabilmesi, sınıflandırılabilmesidir.
4. Yeniden tanımlama: Bireyin problemin, durumun çözümünü bilinenden farklı yollarda tanımlayabilmesidir.
5. Detaylandırma: Bireyin durumla ilgili tüm ayrıntıları ortaya koyabilmesidir.

1.9. Yaratıcılığa Kuramsal Yaklaşımlar

Mistik Yaklaşımına göre; yaratıcılık ilham perileri tarafından bireye bahşedilmiş kutsal bir güç olarak görülür. Bu görüşün nedeni yeni bir ürün ortaya çıkarma ruhani bir süreçtir ve ortaya çıkan ürün eşsiz düşünce ya da fikir ancak kişiye bahşedilen ilham

sonucu ortaya çıkar (Antonites 2003). Çağdaş kuramlardan yaratıcılıkla en çok ilgilenen yaklaşım psikanalitik yaklaşım olmuştur ve Freud yaratıcılığı topluma zarar verecek libido enerjisine karşı olarak genç yaşta bilinçaltında bulunan çatışmalarına bir savunma olarak ifade etmektedir. Yaratıcılıkta kişinin doyurulmamış bilinçaltı enerjisine sonuç bulabilmek için kişi gerçek dünyadan ayrılarak hayal etme yoluna sığınır. Freud yüceltme mekanizmasını yaratıcılığın ruhsal bozukluklardan kullanılmasında bir araç olarak görmektedir (Yavuzer 1994).

Mednick (1962) yaratıcı süreci, belirli bir işe yarayan istenilen koşulları yerine getiren bazı çağrışım öğelerini bir araya getirerek yeni birleşimler oluşturma, bu birleşim öğeleri birbirinden ne kadar uzaksa çözümün o kadar yaratıcı olduğunu belirtir. Bu da çağrışım kuramının yaratıcılığı bilimde, sanatta ve diğer alanlarda çağrışım yoluyla açıkladığını göstermektedir. Mednick (1962) yaratıcı çözümlerin olumlu rastlantı, benzerlik ve aracılık yollarıyla oluşabileceğini savunur. Olumlu rastlantı; istenilen çağrışım elemanlarının tesadüfî olarak yan yana gelmesi yaratıcı süreci oluşturur. Gerekli çağrışım elemanlarının uyarıcıların birbirine benzerlikleri nedeniyle ortaya çıkmasını Mednick benzerlik olarak ifade etmektedir. Aracılık ise gerekli çağrışım elemanlarının ortak öğelerin vesilesiyle bir araya gelmesidir (Yavuzer 1994). Örneğin, kutu, kömür ve deniz sözcükleri “kara” sözcüğüyle birleşebilir. Kara kutu, kara kömür ve karadeniz.

Sistem yaklaşımında bakıldığında, Csikszentmihalyi (1988)'i yaratıcı çıktının kişinin, faaliyet alanı ve kişinin çevresinin kesişmesiyle oluşacağını belirtir. Bu yaklaşım yaratıcılık kavramının anlaşılabilmesi amacıyla, bütünlükçü ve kıyaslamalı bir çerçeve sunar. Toplumdaki fikirlerin bireyler tarafından iletilmesinde yaratıcılığa güvenilmesi gerektiğini, bundan sonra orijinal olarak topluma ve kültüre yayılacağını öne sürer (Csikszentmihalyi 1988).

1.10. Beyin Fırtınasında Yaratıcılık Modelleri

Yaratıcılığın nasıl oluştuğunu açıklamaya çalışan beyin fırtınası literatüründe bilişsel uyarılma, çağrışımsal bellekte düşünce arama ve çift yönlü yaratıcılık adı

verilen üç model vardır. Bilişsel uyarılma modeli çağrışımsal bellek modeline dayanmaktadır. Bu modele göre grup üyeleri diğer bir kişinin belleğindeki bir düşünceyi harekete geçirdiklerinde, bellekte düşünceler birbirleriyle bağlantılı olduğu için o düşünceyle ilişkili olan kavramlar da harekete geçmektedir (Collins ve Loftus 1975). Grup üyelerinin akla gelmeyecek olan yeni düşünceler sağlaması önemlidir. Düşüncelerimizi çalışma belleği ve uzun süreli bellekten çağırarak aktive edebileceğimizi, yeni düşünceleri de bu bellek sistemi sayesinde üretebildiğimizi öne süren model ise Çağrışımsal Bellekte Düşünce Arama Modelidir (Nijstad, Stroebe ve Lodevijk 2002). Çağrışımsal bellek yaklaşımında ıraksak düşünmenin yakın çağrışimli kelimelerle özgün düşünce üretimi performansının arttığı belirtilmektedir (Coşkun 2009: 34-44). Çift Yönlü Yaratıcılık Modeline göre ise yaratıcılık esneklik ve derin düşünme yoluyla gerçekleşmektedir. Farklı kategorilerden düşünce üretme esneklik olarak ifade edilirken, kararlılık yani derin düşünme bir kategori hakkında ayrıntılı düşünce üretmek olarak ifade edilmektedir (Nijstad, De Dreu ve Rietzsche 2010). Coşkun ve arkadaşlarının (2000) yaratıcı düşünce üreten gruplarda bilişsel uyarım ve problem sunumu çalışmasında; beyin fırtınası probleminin ana kategorilerinin aynı anda veya sırayla sunulduğu hem yalnız hem de etkileşimli beyin fırtınası incelenmiştir. Araştırmacılar birinci çalışmada, sıralı sunum koşulundaki katılımcıların, hem bireysel hem de grup koşullarında eşzamanlı durumdakilerden daha fazla fikir ürettiklerini bildirmektedir. Ayrıca ikinci çalışmada ise yüksek veya düşük sayıda fikir kategorisine maruz kalan bireylerin performans artışı gösterdiğini ve araştırmada fikir üretme sürecinin ilişkisel bellek modeliyle tutarlı olduğu bildirilmektedirler (Coşkun vd. 2000: 307-329).

1.11. Amaç

Bu çalışmada narsistik kişilik özelliklerinin yaratıcı düşünceyi ne yönde etkileyeceğinin araştırılması amaçlanmaktadır. Trefiinger (1996) yaratıcı kişileri kendilerini gerçekleştirme arzusunda olan, olumlu benlik saygısına sahip kişiler olarak tarif etmektedir. Freud'da (2007) normal narsisizme sahip olan kişilerin yüksek benlik saygısından bahseder. Rozenblat (2002) ve Foster (2007) normal narsistlerin

başarılarından haz duyma eğiliminde olmalarını belirtmektedirler. Bahsedilen tüm bu özellikler nedeniyle; narsistik kişilik özellikleri yüksek olan katılımcıların başarılı olmaya önem verdiği, kendilerini değerli hissetmek istediği, üstün ve özel olduğuna dair inançlarının obje kullanım testinde daha yaratıcı olmalarını destekleyeceği düşünülmektedir. Öte yandan, narsisizmin patolojik yönü de bulunmaktadır. Patolojik narsisizme sahip olanların kendilerine aşırı odaklanmalarından dolayı dış bir görev olan obje kullanımında daha başarısız olmaları beklenebilir. Bu durum hem orijinal düşünce sayısında hem de esneklik üzerinde söz konusu olabilir. Bu araştırmada incelenen bir diğer durum ise narsistik kişilik puanları yüksek olan katılımcıların obje kullanım testinde verdikleri cevapların kategorilerindeki çeşitlilik yani esneklikleridir. Farklı bir deyişle bu katılımcıların cevaplarının farklı farklı kategorilerden gelmesi beklenmektedir. Ayrıca yine narsistik kişilik puanları yüksek olan katılımcıların daha esnek düşünceler üretmesi de beklenmektedir. Narsisizmin yaratıcılık üzerinde etkisi bu yönüyle şimdiye kadar incelenmemiştir. Buna ek olarak esnekliğin narsisizm ile yaratıcılık arasında aracı rol oynayıp oynamayacağı da bu araştırmayla ilk kez aydınlatılmış olacaktır. Bir konu hakkında ayrıntılı düşünme olan derin düşünmenin de etkisi de bu araştırmada incelenmektedir.

Araştırmanın en önemli yanı; literatürde yaratıcı düşünceyi artıran ya da azaltan pek çok etkene bakılmasına karşın narsisizmin etkisine bakılan çalışma sayısının az olmasıdır (Goncalo, Flynn ve Kim 2010, Raskin 1980). Ayrıca 1800'lü yıllardan itibaren tartışılmaya başlanan narsisizm ancak 1977 yılına gelindiğinde Kohut'un çalışmalarıyla normal gelişim alanının bir parçası olarak görülmeye başlanmıştır. 2010 yılında da Kohut (1977) gibi Pincus ve arkadaşları da (2010) narsisizmi kişinin benliğine yönelttiği olumlu duygular ve kişiyi amaçlarına ulaşmada motive eden bir güç olarak belirtir ve normal narsisizme dikkat çekerler. Bu çalışmada, literatürde genellikle karanlık üçlü (Makyavalizm, Psikopati ve Narsisizm) olarak anılan patolojik boyutlarına odaklanılan narsisizmin (Özsoy ve Ardıç 2017) normal boyutuna değinilmiştir. Çalışmanın bu özelliği literatür için önemlidir. Ayrıca yaratıcılığın algısal bir ölçüm alınarak değil de performansa dayalı bir şekilde ölçülmesi de araştırmanın önemli yanlarından.

Bu araştırmada ayrıca narsisizmin etkisi ilk kez deneysel olarak incelenmiştir. İkinci araştırmada katılımcılar narsistik eğilimleri artıran metin okuma ve sıfatlarla durumsal olarak narsisizmi artırılmıştır. Kontrol koşulunda ise normal bir metin ve sıfat listesi verilmiştir. Bu manipölasyon sonrası, manipölasyonun etkisi sorularla kontrol edilmiştir. Narsisizm koşulunda olanların, kontrol koşuluna göre yaratıcılık puanlarının artması beklenmektedir. Bununla birlikte narsisizm koşulunda olma durumu yaratıcılığı olumsuz etkilemesi de söz konusudur. Bu hipotezlerin geçerliğini test etmek için ek bir araştırma yapılmıştır.

Araştırma bulguları için kullanılan araştırma deseni: ilişkisel/korelasyonel ve deneysel modelidir.

Araştırmada temelde sınanacak hipotezler şunlardır:

- Hipotez 1.1.a. Narsisizm puanları ile yaratıcılık arasında pozitif anlamlı bir ilişki beklenmektedir.
- Hipotez 1.1.b. Narsisizm puanları ile yaratıcılık arasında negatif anlamlı bir ilişki beklenmektedir.
- Hipotez 1.2.a. Narsisizm puanları ile esneklik ve derin düşünme arasında pozitif anlamlı bir ilişki beklenmektedir.
- Hipotez 1.2.b. Narsisizm puanları ile esneklik ve derin düşünme arasında negatif anlamlı bir ilişki beklenmektedir.
- Hipotez 1.3.a. Esneklik, narsisizm ile yaratıcılık arasında aracı bir rol oynayacaktır.
- Hipotez 1.3.b. Derin düşünme, narsisizm ile yaratıcılık arasında aracı bir rol oynayacaktır.
- Hipotez 2.1.a. Narsisizm koşulunda olan denekler, kontrol koşuluna göre daha fazla düşünce üreteceklerdir.
- Hipotez 2.1b. Narsisizm koşulunda olan denekler, kontrol koşuluna göre daha az düşünce üreteceklerdir.
- Hipotez 2.2a. Narsisizm koşulunda olan denekler, kontrol koşuluna göre daha esnek/derin düşünce üreteceklerdir.
- Hipotez 2.2b. Narsisizm koşulunda olan denekler kontrol koşuluna göre daha az esnek/derin düşünce üreteceklerdir.

Hipotez 2.3a. Narsisizmle yaratıcı düşünce arasındaki ilişkide esnekliğin aracı bir rolü bulunmaktadır.

Hipotez 2.3b. Narsisizmle yaratıcı düşünce arasındaki ilişkide derin düşünme aracı bir role sahiptir.

Bu hipotezleri test etmek için literatürdeki Narsistik Kişilik Envanteriyle katılımcıların narsistik eğilimleri, yaratıcılık ise bir nesnenin farklı kullanımlarını üretmesi istenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada narsistik kişilik özelliğinin yaratıcılıkla ilişkili olması beklenmektedir. Deneysel araştırmada ise narsisizmin yaratıcılığı etkilemesi beklenilmektedir.

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın örnekleme, kullanılan veri toplama araçları ve elde edilen verilerin istatistiksel analizi üzerinde durulmaktadır.

2.1. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örnekleme Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ortadoğu Teknik Üniversitesinde öğrenimlerine devam eden 264 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların fakülte bazında dağılımları 125'i Eğitim Fakültesi (%47.3), 32'ü İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (%12.1), 27'si İletişim Fakültesi (%10.2), 67'si Fen Edebiyat Fakültesi (%25.4), 9'u Mühendislik Fakültesi (%3.4), 4'ü Diğer Fakülteler (%1.5) şeklindedir. Katılımcıların 102'ü erkek, 162'ü kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.55'dir.

Tablo 2.1. Cinsiyete göre dağılımları

	N	%	Birikimli %
Kadın	162	61.4	61.4
Erkek	102	38.6	100.0
Toplam	264	100.0	

Çalışmadaki katılımcıların %61.4'ü (162) kadın, %38.6'si (102) erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 2.2. Yaşa göre dağılımları

	N	%	Birikimli %
15-20 yaş arası	18	6.8	6.8
20-24 arası	213	80.7	87.5
24-28 arası	30	11.4	98.9
28 ve üzeri	3	1.1	100.0
Toplam	264	100.0	

Katılımcılar 16-38 yaş arasında üniversitede öğrenim gören kişilerden oluşmaktadır ve katılımcıların %27.1'si 21 yaşında, %25.9'u 20 yaşındadır. 15-20 yaş arasındaki katılımcı sayısı 18, 20-24 yaş arası katılımcı 211, 24-28 yaş arası katılımcı 30 son olarak 28 yaş ve üzerindeki katılımcı sayısı 3'dür.

Tablo 2.3. Fakülteye göre dağılımları

	N	%	Birikimli %
Fen Edebiyat Fakültesi	67	25.4	25.4
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	32	12.1	37.5
Eğitim Fakültesi	125	47.3	84.8
Mühendislik Fakültesi	9	3.4	88.3
İletişim Fakültesi	27	10.2	98.5
Diğer Fakülteler	4	1.5	100.0
Toplam	264	100.0	

Katılımcıların %47'si Eğitim Fakültesi, %25.2'si Fen Edebiyat Fakültesi, %12.8'i İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, %10.2'si İletişim Fakültesi, %3.4'ü Mühendislik Fakültesi ve %1.5'lik kısım ise diğer fakültelerden araştırmaya katılan öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 2.4. Üniversiteye göre dağılımları

	N	%	Birikimli %
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	145	54.9	54.9
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	20	7.6	62.5
Gazi Üniversitesi	99	37.5	100.0
Toplam	264	100.0	

Çalışmadaki katılımcıların %54.9'unu Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler, %37.5' sini Gazi Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler, %7.6'unu ise Ortadoğu Teknik Üniversitesinde Öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

2.2. Kullanılan Ölçme Araçları

Çalışmada Narsistik Kişilik Envanteri, yaratıcı düşünceyi performansa dayalı ölçmek için ise obje kullanım testi kullanılmıştır. Demografik bilgiler olarak katılımcılardan yaş, cinsiyet, fakülte ve öğrenim gördükleri üniversite istenmiştir. İkinci araştırmada ise katılımcıların narsistik eğilimlerini artırmak için oluşturulmuş bir metin kullanılmıştır. Ardından sıfat listesine ilişkin çağrışımlar yapmaları, kendilerini ne ölçüde değerli hissettikleri ne ölçüde beğendikleri ne ölçüde ilgi odağı olduklarına ilişkin anlık duygu durumlarını bildiren 0'dan 10'a kadar 11'li Likert Değerlendirme Ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Son olarak da yaratıcılık formu ve narsistik kişilik envanteri uygulanmıştır.

2.2.1. Narsistik Kişilik Envanteri (Narcissistic Personality Inventory)

Narsisizmin ölçülmesinde Raskin ve Terry tarafından 1979 yılında geliştirilen ölçek literatürde konuyla ilgili en çok tercih edilen ölçek olmuştur. DSM 3'deki davranışlar ölçütlerinden narsisizmi çağrıştıran 220 ifadeden yola çıkarak 40 maddelik bir ölçek ortaya çıkarmışlardır. Bu narsistik kişilik envanterinde 7 alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar: üstünlük, kendine yeterlilik, otorite, sömürücülük, hak iddia etme, teşhircilik ve kendini beğenme şeklindedir (Raskin ve Terry 1988).

2006 yılına gelindiğinde ise Ames ve arkadaşları ölçeğin iç güvenirliğini 0.67 olarak belirledikleri 6 faktörlü 16 maddelik bir ölçek oluşturmayı başarmışlardır. Ölçeğin 16 maddelik bu yeni formu katılımcıdan kaynaklanan hataları aza indirmek ve zamansal tasarruf sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir ölçektir. Raskin ve Terry (1988) tarafından geliştirilen ölçekteki 7 alt boyuttan biri olan kendini beğenme alt boyutu Ames ve arkadaşları (2006) tarafından yeni ölçekte alt boyut olmaktan çıkarılmıştır (Ames, Rose ve Anderson 2006).

Atay (2009) tarafından Narsistik kişilik envanterinin Türkçe standardizasyonu yapılmıştır. Yapılan ilk çalışmaya ait örnekleme ölçeğin Cronbach's Alfa değeri 0.57 bulunmuştur. Daha sonra ölçekte olumsuz algılanan dört ifadenin revize edilerek 168

kişiden oluşan yeni bir örnekleme tekrar uygulanması sonucu Cronbach's Alfa değeri 0.63 olarak belirlenmiştir. Ölçekte her bir maddenin ölçekle korelasyonuna bakıldığında düşük korelasyona sahip bir madde tespit edilmiştir. Bu maddenin ölçekten çıkarılmasıyla oluşan 15 maddelik ve çıkartılmadığı 16 maddelik Narsistik kişilik envanteri arasındaki ilişki Person korelasyonu ile ölçümlenmiş ve değerin 0.99 olduğu tespit edilmiştir. Kısaca düşük korelasyon gösteren maddenin ölçekten çıkarılmasıyla Narsistik kişilik envanterinin Cronbach's Alfa değeri artmış 16 soruluk şekliyle korelasyonu korunmuş olmaktadır (Atay 2009).

Tablo 2.5. Narsistik Kişilik Envanteri ortalama, güvenilirlik katsayısı ve madde sayısı

Ölçek		\bar{X} (Ranj)	Güvenirlik (Crobach's Alfa)	Madde Sayısı
Narsistik Kişilik Envanteri	Korelatif Çalışma	4.93 (0-35)	0.766	16
	Deneysel Çalışma	0.308	0.760	16

Yapılan güvenilirlik analiz sonucunda ilişkiyel tarama modelindeki kısım için; tüm ölçek için bulunan Cronbach's Alpha değeri 0.766 olarak, deneysel çalışma kısmı için de tüm ölçek için bulunan Cronbach's Alpha değeri 0.760 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçek için bulunan Cronbach Alpha değerlerinin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir (Tavşancıl 2006: 29). Narsistik Kişilik Envanteri Ek 1'de gösterilmiştir.

Narsisizm Kişilik Envanterinde belirtilen boyutlarla ilgili maddeler şu şekildedir:

Teşhircilik boyutu: 2, 7, 11

Sömürücülük boyutu: 1, 9

Üstünlük boyutu: 3, 16

Kendine yeterlilik boyutu: 10, 13, 15

Hak iddia etme boyutu: 6, 10

Otorite boyutu: 4, 8, 12, 14

Narsistik Kişilik Envanterinin Geçerliliği

Çalışmada envanterin geçerliliğine yönelik faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinde 6 faktör olduğu görülmüştür. Bu faktörlerin toplam varyansı açıklama oranı %56.47 Alt boyutlara ilişkin tablo aşağıdaki şekildedir.

Tablo 2.6. Faktör analizi sonuçları

Faktörler	Açıklanan Varyans
Teşhircilik	12.015
Üstünlük	10.242
Otorite	9.960
Hak iddia etme	7.998
Sömürücülük	7.758
Kendine Yeterlilik	8.483
Kaiser Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği	.736
Bartlett Küresellik Testi Ki Kare	515.959
Sd	262
p değeri	.000

2.2.2. Yaratıcılık Formu

Çalışmada katılımcıların yaratıcılıkları bir nesnenin değişik kullanımlarını üretmeleri üzerinden ölçülmüştür. Yani algısal değil performansa dayalı bir ölçüm alınmıştır. Araştırmada nesne olarak çay tabağı seçilmiştir ve çay tabağını kaç değişik şekilde kullanabileceklerini yazmaları istenmiştir. Katılımcıların verdikleri her yanıt bir puan ve yaratıcılık puanı olarak değerlendirilmiştir. Çay tabağının kullanımıyla ilgili katılımcıların ürettikleri düşünceler çeşitli kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Her bir katılımcının objeye kaç farklı şekilde bakabildiği katılımcının esnek düşüncesi olarak değerlendirilmiştir. Derin düşünce sayısı ise üretilen düşünce sayısının özgü kategori sayısına bölünmesinden elde edilmiştir.

2.3. İşlem

Araştırma için gerekli izinlerin alınmasının ardından çalışmanın yapılacağı grupların sayısı kadar Ölçek Formları ve Gönüllü Katılımcı Bilgilendirme Formu çoğaltılarak ders sorumlusunun uygun gördüğü zaman diliminde yapılmıştır. Çalışmaya yalnızca gönüllü olan katılımcılar katılmıştır. Gönüllü olmayan öğrencilere uygulama yapılmamıştır.

Çalışmada Narsistik Kişilik Envanteri Türkçe standardizasyonu Atay (2009) tarafından yapılan orijinal yöntem ile ölçülmüştür. Envanterin ilk başında yazılı olan yönergeye uygun olarak katılımcıların her bir maddede yer alan iki ifadede kendisine

en uygun olanı işaretlemesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Ardından yaratıcılık formunda yer alan ‘Bir çay tabağını kaç değişik şekilde kullanabilirsiniz? Yazınız.’ ifadesinin altında yer alan kısma düşüncelerini maddeler halinde yazmaları istenmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında ise; katılımcıların araştırma esnasındaki duygudurumlarını nötrlemek adına 85 kelimelik ve gündelik yaşam olaylarından bahseden bir nötralizasyon metni verilmiştir. Bu metni 2 dakika içinde boş bölüme mümkün olduğu kadar hızlı biçimde yazmaları istenmiştir. Metin içerisindeki 12 cümle ve 85 kelime beyin fırtınası problemi ile ilişkili değildir ve nötr olayları konu almaktadır. Ardından katılımcılar manipüle edilmeden önce nötralizasyon işleminin çalışıp çalışmadığını tespit etmek amacıyla o anda kendilerini nasıl hissettiklerini ‘çok kötü’ den ‘mükemmel’e doğru ölçmek için oluşturulmuş 5’li Likert tipi anlık duygudurum ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Narsisizm manipülasyonunun ardından manipülasyonların etkili olup olmadığını test etmek üzere katılımcılara kendilerini ne ölçüde değerli hissettikleri, ne ölçüde beğendikleri ve ne ölçüde ilgi odağı olduklarının ilişkin o an hissettikleri duyguları 0’dan 10’a kadar 11 dereceli Likert tipi değerlendirme ölçeğinde puanlamaları istenmiştir. Katılımcıların manipülasyonla ilgili görüşlerinin ölçüldüğü bu ölçek, 0 (çok az)’dan 10 (çok)’a kadar 11’li Likert tipi ile oluşturulmuştur.

Her iki uygulama sonunda da katılımcılara katkıları için teşekkür edilmiştir. Araştırmada deneyin ardından katılımcılara geribildirim verilmiştir. Geribildirimde araştırma sonucunda katılımcıları olumsuz etkileyecek herhangi bir şey olmayacağı, verilen manipülasyon metni ile ilgili verdikleri duygu, düşünce ve yarattıkları düşüncelerin tamamen gizli kalacağı ayrıca narsisizm manipülasyonunun ardından kendilerini değerli hissetmelerinin doğal bir durum olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmanın sadece bir araştırma olduğu hatırlatılarak katkıları için ders sorumlusu tarafından ekstra puan alacakları hatırlatılmıştır. Deney sonrası geri bildirim formu ek 13’de yer almaktadır.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizine geçilmeden önce çok değişkenli istatistiksel çalışmalar için bazı varsayımların test edilmesi gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Uç değerler analizi yapılmıştır. Uç değer analizine 266 veri ile başlanmış ve tek yönlü uç değerler kutu grafiği (boxplots) incelenmiş olup iki uç değer analizden çıkarılarak analizlere 264 veri ile devam edilmiştir. Tek değişkenli normalliği test etmek için basıklık çarpıklık katsayılarından, histogramlardan ve Kolmogrov-Smirnov gibi çeşitli testlerden yararlanılabilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1.5 arasında kalmasının, dağılımın normalden aşırı sapma göstermediğinin bir kanıtı olduğu ifade edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tek değişkenli normalliğe ilişkin elde edilen betimsel istatistikler korelatif çalışma için Tablo 2.7’de, deneysel çalışma için Tablo 2.8.’de gösterilmiştir.

Tablo 2.7. Korelatif çalışmanın tek değişkenli normalliğine ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	N	\bar{X}	SS	Çarpıklık	Basıklık
Toplam Narsisizm	264	5.75	3.11	0.49	-0.23
Toplam Yaratıcı Düşünce	264	5.83	3.11	0.99	0.99
Toplam Esnek Düşünce	264	2.32	0.93	0.94	1.48
Toplam Derin Düşünce	264	2.56	0.91	0.55	0.73

Tablo 2.8. Deneysel çalışmanın tek değişkenli normalliğine ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	N	\bar{X}	SS	Çarpıklık	Basıklık
Toplam Narsisizm	62	4.91	3.32	0.25	-0.75
Toplam Yaratıcı Düşünce	62	4.00	2.74	0.63	0.45
Toplam Esnek Düşünce	62	2.09	1.37	0.36	-0.28
Toplam Derin Düşünce	62	1.90	1.86	1.15	0.76

Tablo 2.7 ve Tablo 2.8’de görüldüğü gibi basıklık ve çarpıklık katsayılarının basıklık ve çarpıklık standart hatalarına bölünmesiyle elde edilen katsayıların ± 1.5 arasında olduğu saptanmıştır.

Araştırmada incelenen değişkenlerin parametrik istatistiksel işlemlere uygunluğu basıklık ve çarpıklık katsayıları ile incelenmiş; verilerin normal dağıldığı belirlenerek parametrik istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır.

III. BÖLÜM

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın hipotezlerine dayanarak, örneklem grubundan alınan bilgilere göre narsisizm ve yaratıcı düşünce değişkenleri arasındaki ilişki cinsiyet, yaş, fakülte, öğrenim gördükleri üniversite değişkenlerinin katılımı ile istatistiksel olarak incelenmiştir.

3.1. Cinsiyete, Yaşa, Fakülteye ve Üniversiteye Göre Değişkenlerin İncelenmesi

3.1.1. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısına İlişkin Bulgular

Narsisizm eğilimleri ve yaratıcı düşünme becerilerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T testi uygulanmıştır. Cinsiyete göre narsisizm puanları ve yaratıcı düşünce sayıları ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Cinsiyete göre katılımcıların narsisizm ve yaratıcı düşünce sayısının bağımsız örneklem t testi sonuçları

		N	\bar{X}	SS	t	P
Narsisizm puanları	Kadın	162	5.48	3.14	-1.73	.092
	Erkek	102	6.16	3.03		
Yaratıcı düşünce sayıları	Kadın	162	5.85	2.97	0.09	.080
	Erkek	102	5.81	3.32		

Araştırmada öğrencilerin (N=264) cinsiyetlerine göre narsisizm eğilimleri ve yaratıcı düşünce bağımsız örneklem için t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan teste göre cinsiyet değişkenine göre narsisizm eğilimleriyle yaratıcı düşünce arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle katılımcıların cinsiyet değişkenine göre narsisizm eğilimleri [$t_{262} = 1.73, p > .05$] ve yaratıcı düşünce becerileri [$t_{262} = 0.09, p > .05$] arasında anlamlı fark yoktur.

Atay'ın da 2010 yılında yaptığı bir araştırmada yöneticilerin cinsiyet değişkenine göre narsisizm eğilimleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Atay 2010). Hamedoğlu ise 2009 yılında yaptığı bir çalışmada erkeklerin narsisizm düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu belirtmiştir (Hademoğlu 2009).

3.1.2. Yaşla Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Narsisizm eğilimleri ve yaratıcı düşünmelerinin yaşla arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Yaşla narsisizm puanları ve yaratıcı düşünce sayıları arasındaki ilişki Tablo 3.2. 'de sunulmuştur.

Tablo 3.2. Yaşla katılımcıların narsisizm ve yaratıcı düşünce sayıları arasındaki ilişkinin incelenmesi

Değişkenler	1.	2.	3.
1. Yaş	-		
2. Toplam Narsisizm	.007	-	
3. Toplam Yaratıcı Düşünce	-.177**		-

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Araştırmada katılımcıların (N=264) yaşlarıyla narsisizm eğilimleri ve yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısıyla analiz edilmiştir. Yapılan analize göre yaşla yaratıcı düşünce arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.177, p<.05, R^2=0.0313$).

3.1.3. Fakülteye Göre Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Sayılarına İlişkin Bulgular

Narsisizm eğilimleri ve yaratıcı düşünme sayılarının fakülteye göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) uygulanmıştır. Fakülteye göre narsisizm puanları ve yaratıcı düşünce sayılarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.3'de sunulmuştur.

Tablo 3.3. Fakülteye göre katılımcıların narsisizm ve yaratıcı düşünce sayısının One Way Anova sonuçları

		N	\bar{X}	SS	F	p	η^2
Narsisizm Puanları	Fen Edebiyat Fakültesi	67	6.10	2.88	1.18	.318	0.00
	İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	32	6.59	3.39			
	Eğitim Fakültesi	125	5.30	3.20			
	Mühendislik Fakültesi	9	5.66	3.04			
	İletişim Fakültesi	27	5.92	2.90			
	Diğer Fakülteler	4	6.00	1.82			
	Toplam	264	5.75	6.00			
Yaratıcı Düşünce Sayıları	Fen Edebiyat Fakültesi	67	4.49	2.20	6.60	.001	0.113
	İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	32	6.40	3.71			
	Eğitim Fakültesi	125	6.06	2.90			
	Mühendislik Fakültesi	9	4.00	2.06			
	İletişim Fakültesi	27	7.62	3.61			
	Diğer Fakülteler	4	8.75	5.31			
	Toplam	264	5.83	3.11			

Tablo 3.3. incelendiğinde, fakülte değişkenine göre narsisizm puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmazken ($F=1.18$, $p > .05$), katılımcıların fakülteleriyle yaratıcı düşünceleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F = 6.60$, $p < .05$). Gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla post hoc test olarak uygulanan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; İletişim Fakültesindeki katılımcıların ($\bar{X}=7.62$) yaratıcı düşünce puanları Fen Edebiyat Fakültesindeki ($\bar{X} = 4.49$) katılımcıların yaratıcı düşünce puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Yine İletişim Fakültesindeki katılımcıların ($\bar{X}=7.62$) yaratıcı düşünce puanları Mühendislik Fakültesindeki ($\bar{X} = 4.00$) katılımcıların yaratıcı düşünce puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. İktisadi İdari Bilimler Fakültesindeki katılımcıların ($\bar{X} = 6.40$) yaratıcı düşünce puanları Fen Edebiyat Fakültesindeki katılımcıların ($\bar{X} = 4.46$) yaratıcı düşünce puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Eğitim Fakültesindeki katılımcıların ($\bar{X} = 6.06$) yaratıcı düşünce puanları Fen Edebiyat

Fakültesindeki katılımcıların ($\bar{X}=4.46$) yaratıcı düşünce puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Buna ek olarak, elde edilen eta kare değerlerine göre fakülte değişkeninin yaratıcı düşünce puanlarına ($\eta^2=.113$) etkisi orta düzeyde bulunmuştur (Cohen 1988). Yaratıcı düşünce değişkeninde gözlenen değişkenliğin fakülte değişkeni için %11'ini açıkladığı söylenebilir.

3.1.4. Üniversiteye Göre Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Sayısına İlişkin Bulgular

Narsisizm eğilimleri ve yaratıcı düşünme sayısının öğrenim görülen üniversiteye göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) uygulanmıştır. Teste ilişkin bulgular Tablo 3.4.'de verilmiştir.

Tablo 3.4. Üniversiteye göre katılımcıların narsisizm ve yaratıcı düşünce sayısına ilişkin sonuçlar

		N	\bar{X}	SS	F	p	η^2
Narsisizm Puanları	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	145	5.77	3.01			
	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	20	7.40	3.50			
	Gazi Üniversitesi	99	5.37	3.09			
	Toplam	264	5.75	3.11	3.60	.02	.02
Yaratıcı Düşünce Sayıları	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	145	5.60	3.15			
	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	20	5.60	3.57			
	Gazi Üniversitesi	99	6.23	2.93			
	Toplam	264	5.83	3.11	1.28	.28	.00

Araştırmaya katılan katılımcıların okudukları üniversite değişkenine göre narsisizm eğilimi ile testteki yaratıcı düşünce sayıları arasında anlamlı fark var mıdır? Problemi Bağımsız Örneklemeler İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların öğrenim gördükleri üniversite ile narsisizm eğilimleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($F=3.60$, $p<.05$). Gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla post hoc test olarak uygulanan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; Orta Doğu Teknik Üniversitesinde ($\bar{X}=7.40$) öğrenim gören katılımcıların narsisizm puanları Gazi Üniversitesinde ($\bar{X}=5.37$) öğrenim gören katılımcıların narsisizm puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Buna ek olarak, elde edilen eta kare değerlerine göre fakülte

değişkeninin yaratıcı düşünce puanlarına ($\eta^2=.02$) etkisi düşük düzeyde bulunmuştur (Cohen 1988).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile narsisizm eğilimleri arasında anlamlı farklılık saptanırken testten aldıkları yaratıcı düşünce testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bir başka deyişle araştırmadan elde edilen bulguların, öğrencilerin üniversite değişkenlerine göre yaratıcı düşünce sayıları arasında anlamlı fark yoktur; fakat narsisizm eğilimleri arasında anlamlı fark vardır.

3.2. Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

3.2.1. Narsisizmle Yaratıcı Düşünce Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kullanılan veri toplama kaynaklarından elde edilen toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları, korelasyonlar Tablo 3.5'de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Narsisizmle yaratıcı düşünce sayısı arasındaki ilişkiye ait korelasyon katsayıları

	Yaratıcı Düşünce
Narsisizm	.137*

* $p < .05$

Araştırmaya katılan (N=264) katılımcıların narsisizm eğilimleriyle yaratıcı düşünce sayısı arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısıyla araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan katılımcıların narsisizm eğilimleriyle yaratıcı düşünce sayıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($R_s=.137$, $p<.05$).

3.2.2. Narsisizmle Özgün, Esnek ve Derin Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 3.6. Narsisizmle özgün, esnek ve derin düşünce sayısı arasındaki ilişkiler

	Özgün Düşünce	Esnek Düşünce	Derin Düşünce
Narsisizm	.14*	.12*	.13*

* $p < .05$

Araştırmaya katılan (N=264) katılımcıların narsisizm eğilimleriyle özgün, esnek ve derin düşünce sayıları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan katılımcıların narsisizm eğilimleriyle özgün, esnek ve derin düşünce sayıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($R_s = .14$, $p < .05$; $R_s = .12$, $p < .05$; $R_s = .13$, $p < .05$).

3.3. Esnekliğin Narsisizm ile Özgün Düşünce Sayısı Arasında Aracılık Rolü

Narsisizm ile özgün düşünce sayısı, esneklik ve derin düşünce sayısı arasında anlamlı olan ilişkiler bulunmaktadır. Bu ilişkiler Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

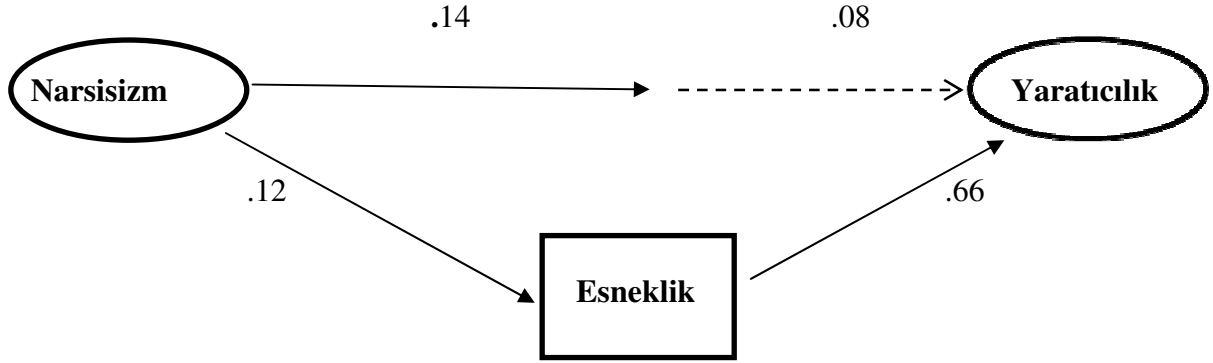
Tablo 3.7. Değişkenler arası ilişkiler

	Özgün Düşünce	Esnek Düşünce	Derin Düşünce
Narsisizm	.14*	.12*	.13*

* $p < .05$

Narsisizm ile özgün düşünce ve esnek düşünce sayısı arasında anlamlı ilişkiler olduğundan dolayı aracılık analizi yapılmıştır. Aracılık analizinin yapılabilmesi için ; (1) Bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır.(2) Bağımsız değişken ile aracı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır. (3) Aracı değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır. (4) Aracı değişken analize dahil edildiğinde bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi ya da ilişkisi anlamlı ölçüde düşmeli veya tamamen anlamsız olmalıdır (Baron ve Kenny 1986).

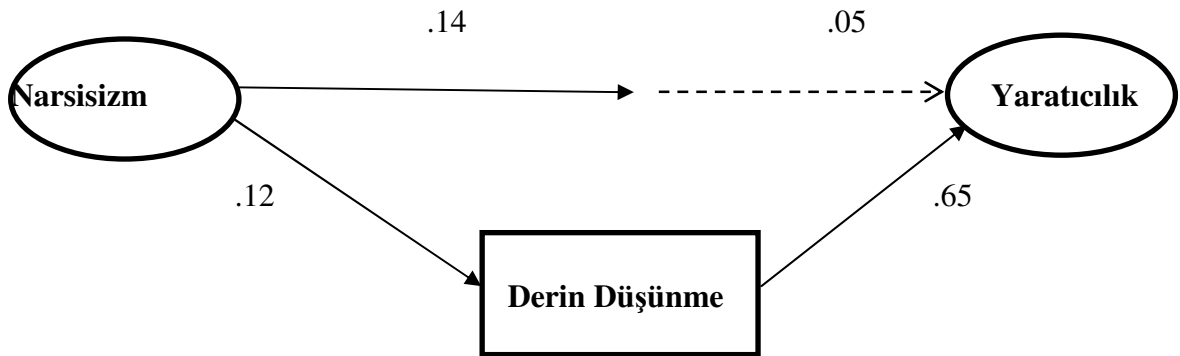
Diğer aracı değişken olan esnek düşünce ile özgün düşünce sayısı (bağımlı değişken) arasında .66’lık ilişki olduğundan, aracılık analizi için tüm koşullar sağlanmaktadır. Bu nedenle aracılık analizi yapılmıştır.

Şekil 3.1. Esnekliğin narsisizm ve yaratıcılık arasında aracılık rolü

Başlangıçta narsisizm ile özgün düşünce sayısı arasında var olan ilişki ($\beta = .14$), esnek düşünce sayısı analize eklendiğinde anlamlılık ($\beta = .08$) düşmektedir (Bkz. Şekil 1). Bu durum, esnek düşünce sayısının narsisizm ile yaratıcılık arasında tam bir aracı değişken olduğunu göstermektedir (Bkz. Şekil 1).

Aracı değişken olan derin düşünce ile özgün düşünce sayısı (bağımlı değişken) arasında .65'lik ilişki olduğundan, aracılık analizi için tüm koşullar sağlanmaktadır. Bu nedenle aracılık analizi yapılmıştır.

Şekil 3.2. Derin düşünmenin narsisizm ve yaratıcılık arasında aracılık rolü

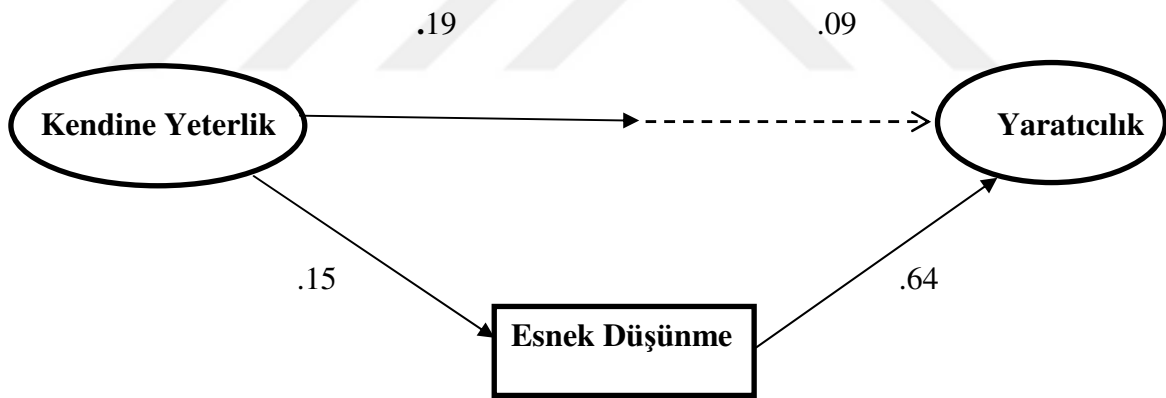
Başlangıçta narsisizm ile özgün düşünce sayısı arasında var olan ilişki ($\beta = .14$), esnek düşünce sayısı analize eklendiğinde anlamlılık ($\beta = .05$) düşmektedir (Bkz. Şekil 1). Bu durum, derin düşünce sayısının narsisizm ile yaratıcılık arasında tam bir aracı değişken olduğunu göstermektedir (Bkz. Şekil 2).

Bunlara ek olarak narsisizm ölçeğinin alt boyutlarıyla özgün, esnek ve derin düşünce sayısı arasındaki ilişkiler de incelenmiştir

Tablo 3.8. Narsisizm ölçeğinin alt boyutlarıyla özgün, esnek ve derin düşünce sayısı arasındaki ilişkiler

	Özgün Düşünce	Esnek Düşünce	Derin Düşünce
Teşircilik	.05	-.04	.09
Üstünlük	.03	-.01	.01
Otorite	.14*	.10	.10
Kendine yeterlik	.19*	.15*	.11
Hak İddia Etme	.11	.10	.05
Sömürücülük	.06	.06	.02

Korelasyon analizleri narsisizm boyutu olan otorite ile özgün düşünce arasında pozitif bir ilişki ($r = .14$, $p < .05$) ve kendine yeterlik ile özgün düşünce sayısı arasında pozitif bir ilişki ($r = .19$, $p < .05$) bulunmaktadır. Buradan hareketle kendine yeterlik ile yaratıcılık (özgün düşünce) arasında esnekliğin rolünün aracı rolü incelenmiştir.

Şekil 3.3. Esnek düşünmenin kendine yeterlilik ile yaratıcılık arasındaki aracı rolü

Başlangıçta narsisizm ile özgün düşünce sayısı arasında var olan ilişki ($\beta = .19$), esnek düşünce sayısı analize eklendiğinde anlamlılık ($\beta = .09$) düşmektedir (Bkz. Şekil 1). Bu durum, esnek düşünce sayısının, kendine yeterlik ile yaratıcılık arasında tam bir aracı değişken olduğunu göstermektedir (Bkz. Şekil 3).

3.4. Tartışma

Birinci araştırmanın sonuçlarına göre narsisizm ile yaratıcılık arasında pozitif yönde ancak zayıf ilişkiler bulunmaktadır. Ortaya çıkan bu bulgu literatürde son zamanlarda yapılan araştırmanın bulgularıyla tutarlıdır (Goncalo ve diğ., 2010). Öte yandan, narsisizm ile yaratıcılık arasında esnekliğin ve derin düşünmenin rolüne dair kanıt bulunmuştur. Bu yönde olan hipotez desteklenmiştir. Bu durum, narsisizmin esnek ve derin düşünmeyi artırarak yaratıcılığı söz konusu bu iki yoldan artırdığını göstermektedir. Esnek düşünme ve derin düşünme narsisizm ile yaratıcılık arasında tam bir aracı rol oynamaktadır. Bu sonuçlar, literatüre özgün bir katkı sağlamaktadır. Ortaya çıkan bu sonuçlar normal narsisizmin hem bilişsel esnekliği hem de derin düşünme motivasyonunu artırdığını ve narsisizmin bu mekanizmalarla yaratıcılığı artırdığına işaret etmektedir. Bu mekanizma daha ayrıntılı olarak incelendiğinde, narsisizmin alt boyutu olan kendine yeterliğin yaratıcılık üzerinde etkili olduğu ve kendine yeterliğin esneklik aracılığıyla yaratıcılığı artırdığı ortaya çıkmaktadır. Değişkenler arasında görünürde olan ilişkinin altında kendine yeterlik algısı ve esneklik yer almaktadır.

Bütün olarak ele alındığında, narsisizm ile aracı değişkenler ve yaratıcılık arasında ilişkilerin zayıf olduğu görülmektedir. Bu durum kişilik özelliklerinin yaratıcılığı belirlemede zayıf bir değişken olmasından kaynaklanmaktadır. Narsisizm bir kişilik özelliği olarak kronik bir değişkendir. Öte yandan, yaratıcılık ortamsal olarak değerlendirilmektedir. Narsisizmin ortamsal olarak belirgin hale getirilmesi durumunda narsisizmin yaratıcılık üzerinde etkisi daha belirgin olarak ortaya çıkacaktır.

3.5. II. Araştırma

Birinci araştırmada narsisizm ile yaratıcılık arasında pozitif bir ilişkinin olmasından dolayı, narsisizmin ortamsal olarak manipüle edildiği ikinci araştırma planlanmıştır. Bu araştırmada hem narsisizmin hem de yaratıcılığın ortamsal olarak belirgin hale getirilmesinin etkili olacağı varsayılmıştır. Bu araştırmada narsisizmin

belirgin olduğu koşulda katılımcılar, literatürden alınan narsisizm betimlemelerini okumuşlar ve kendilerini bu kişinin yerinde varsaymışlardır. Ardından betimlemeye ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Bu görevin ardından ise narsisizmle ilgili sıfat listesini okumaları ve sözcüklerden çağrışım yapmaları istenmiştir. Kontrol koşulunda katılımcılar ise normal bir insana ilişkin betimlemenin olduğu bir metni okuduktan sonra, normal bir bireye ilişkin sıfatlardan çağrışım yapmışlardır. Birinci araştırmanın bulgularından yola çıkarak narsisizm koşulunda olan katılımcıların, kontrol koşuluna göre daha fazla sayıda özgün, esnek ve derin düşünceler üretmeleri beklenmektedir. Ayrıca esneklik ve derin düşünmenin bu değişkenler arasındaki ilişkiye aracılık etmeleri beklenmektedir. Bu araştırmanın işlemleri daha önce tartışıldığı için burada değinilmemiştir. Bu araştırma deneysel bir araştırma olduğu için katılımcılar manipülasyon öncesinde duygu nötralizasyonu yapılmıştır. Bu durum katılımcıların getirdikleri duyguların etkisini kontrol etme açısından önem taşımaktadır.

3.6. Narsisizm Manipülasyonu

Araştırmanın deneysel kısmında deney grubu 31, kontrol grubu 31 olmak üzere seçkisiz örnekleme atanmış toplam 62 katılımcıdan oluşmaktadır.

3.6.1. Nötralizasyon ve Yazım Hızı Metni

Katılımcıların araştırma esnasındaki duygudurumlarını nötrlemek adına 85 kelimelik ve gündelik yaşam olaylarından bahseden bir nötralizasyon metni verilmiştir. Bu metni 2 dakika içinde boş bölüme mümkün olduğu kadar hızlı biçimde yazmaları istenmiştir. Metin içerisindeki 12 cümle ve 85 kelime beyin fırtınası problemi ile ilişkili değildir ve nötr olayları konu almaktadır (“Dolmuşu bindim, eve geldim. Eve geldiğimde, aldıklarımı yerleştirdim.”) (Bkz. Ek 4).

3.6.2. Anlık Duygudurum Ölçeği

Katılımcılar manipüle edilmeden önce nötralizasyon işleminin çalışıp çalışmadığını tespit etmek amacıyla a o anda kendilerini nasıl hissettiklerini ‘çok kötü’ den ‘mükemmel’e doğru ölçen 5 basamaklı Likert tipi bir ölçektir (Bkz. Ek 6).

3.6.3. Manipülasyon Kontrolü

Narsisizm manipülasyonunun ardından manipülasyonların etkili olup olmadığını test etmek üzere katılımcılara kendilerini ne ölçüde değerli hissettikleri, ne ölçüde beğendikleri ve ne ölçüde ilgi odağı oldukları ilişkin o an hissettikleri duyguları 0’ dan 10’a kadar 11 dereceli Likert tipi değerlendirme ölçeğinde puanlamaları istenmiştir. Katılımcıların manipülasyonla ilgili görüşlerinin ölçüldüğü bu ölçek, 0 (çok az)’dan 10 (çok)’a kadar 11’li Likert tipi ile oluşturulmuştur (Bkz. Ek 7).

3.7. Deney ve Kontrol Koşulunun Narsisizm Sonuçları

Çalışmadaki deney ve kontrol grubundaki katılımcıların Narsistik Kişilik Envanterine verdikleri cevapların Tablo 3.9’da sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 3.9. Deney ve kontrol koşulunun narsisizm puanlarının t testi sonuçları

Toplam Narsisizm Puanları	Koşul	N	\bar{X}	SS	t	p
	Deney grubu	31	4.41	.50	1.118	.24
	Kontrol grubu	31	5.41	.11		

Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların narsistik kişilik envanterine verdikleri cevaplar normal dağılım gösterdiği için ($p > 0.05$), bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Yapılan analizde deney ve kontrol grubundaki katılımcıların narsistik kişilik envanteri puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır ve katılımcıların narsistik kişilik envanteri puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t_{60} = 1.118, p > .05$]. Diğer bir deyişle deney grubu ile kontrol grubunun narsisizm eğilimleri arasında fark yoktur.

3.8. Duyguların Deney Öncesi Nötralizasyonu

Katılımcıların anlık duygudurumlarını nötrleştirmek ve yazım hızını ölçmek için 85 kelimelik metin verilmiştir. Katılımcıların 2 dakikalık sürede yazdıkları sözcük sayısı hesaplanmıştır. Katılımcıların yazım testi sonrası anlık duygudurumları (Bugün kendinizi nasıl hissediyorsunuz?) 5'li likert tipi ölçek ile değerlendirilmiştir. Duygudurumları bağımsız t test ile analiz edilmiştir. Bu analize göre, narsisizm manipülasyonu öncesi anlık duygudurum, koşullara göre değişmemektedir $t(59) = 1.10$, $p > .05$. (Bkz. Tablo 3.10.)

Tablo 3.10. Deney öncesinde anlık duygudurumun ortalamaları

	Narsisizm	Kontrol
Anlık Duygudurum	3.03 (1.38)	3.45 (1.57)

3.9. Deney ve Kontrol Grubunun Yaratıcı Düşünce Sonuçları

Deney ve kontrol grubunun anlık narsisizm manipülasyonu ardından oluşan yaratıcı düşünce sonuçları tablo 3.11.'de verilmektedir.

Tablo 3.11. Deney ve kontrol grubunun yaratıcı düşünce sayılarının bağımsız örneklemeler için t testi sonuçları

Yaratıcı Düşünce Sayıları	Koşul	N	\bar{X}	SS	t	P	η^2
	Deney Grubu	31	4.87	2.68			
	Kontrol Grubu	31	3.12	2.56			
					-2.614	.011	0.10

Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların yaratıcı düşünce sayıları arasında fark olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucuna göre deney ve kontrol grubunun yaratıcı düşünce sayıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$t_{60} = -2.614$, $p < .05$, $\eta^2 = .10$]. Deney grubundaki katılımcıların yaratıcı düşünce sayıları ($\bar{X} = 4.87$, $n = 31$) kontrol grubundaki katılımcıların yaratıcı düşünce sayılarından ($\bar{X} = 3.12$, $n = 31$) daha yüksektir. Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu söylenebilir (Cohen 1988).

3.10. Deney ve Kontrol Grubunun Esnek Düşünce Sonuçları

Çalışmada katılımcıların ürettikleri düşünceleri belli kategoriler altında toplamak mümkündür. Çalışmanın ikinci kısmına ilişkin kategori listesi Ek 11’de belirtilmiştir. Deney ve kontrol grubunun esnek düşünce sonuçları da Tablo 3.12.’de yer almaktadır.

Tablo 3.12. Deney ve kontrol grubunun esnek düşünce sayılarının bağımsız örneklemeler için t testi sonuçları

	Koşul	N	\bar{X}	SS	t	P	η^2
Esnek Düşünce	Deney Grubu	31	2.51	1.31	-2.502	.015	0.09
	Kontrol Grubu	31	1.67	1.32			

Deney ve kontrol grubunun esnek düşünce sayıları arasında fark olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan bağımsız örneklemeler için t testi sonucuna göre deney ve kontrol grubunun esnek düşünce sayıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$t_{60} = -2.502$, $p < .05$, $\eta^2 = .09$]. Deney grubundaki katılımcıların esneklik sayıları ($\bar{X} = 2.51$, $n = 31$) kontrol grubundaki katılımcıların esneklik sayılarından ($\bar{X} = 1.67$, $n = 31$) daha yüksektir. Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu söylenebilir (Cohen 1988).

3.11. Deney ve Kontrol Grubunun Derin Düşünce Sonuçları

Deney ve kontrol grubunun derin düşünce sonuçları da Tablo 3.13.’de yer almaktadır.

Tablo 3.13. Deney ve kontrol grubunun derin düşünce sayılarının bağımsız örneklemeler için t testi sonuçları

	Koşul	N	\bar{X}	SS	T	P	η^2
Derin Düşünce	Deney Grubu	31	2.07	1.04	-.39	.690	0.00
	Kontrol Grubu	31	1.97	0.88			

Deney sonucunda oluşan derin düşünce puanları arasında fark olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan Bağımsız Örneklemeler İçin T Testi sonucuna göre

deney ve kontrol grubunun derin düşünce sayıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t_{60} = -.39$, $p > .05$].

3.12. Deney Sonucunda Katılımcıların Anlık Duygu Sonuçları

Çalışmada narsisizmin ortamsal manipülasyonu sayesinde deney grubundaki katılımcıların narsistik duygular eşliğinde daha fazla yaratıcı düşünce üreteceği üzerine kurulu çalışmanın ikinci ayağında manipülasyonun çalışıp çalışmadığını görebilmek için katılımcılardan değersiz, değerli; kendisini beğenmeyen, kendisini çok beğenen, ilgi odağı olmadığını düşünen ve çok fazla ilgi odağı olduğunun düşünen durumların yer aldığı 0'dan 10'a uzanan 11'li Likert tipi derecelendirme ölçeğinde belirtmeleri istenmiştir. Sonuçlar Tablo 3.14 'de yer almaktadır.

Tablo 3.14. Manipülasyon sonucunda katılımcıların anlık duygu sonuçları

		N	\bar{X}	SS	T	P	η^2
Değerli Hissetme	Deney	31	6.41	2.43			
	Kontrol	31	3.48	2.65			
					-4.537	.000	.25
Kendini Beğenme	Deney	31	6.36	2.76			
	Kontrol	31	3.70	2.29			
					-4.091	.000	.22
İlgi Odağı Hissetme	Deney	31	6.30	2.30			
	Kontrol	31	2.93	2.32			
					-5.675	.000	.35

Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların kendilerini değerli, beğenilen, ilgi odağı ya da değersiz, beğenilmeyen, ilgi duyulmayan hissetmeleri arasında fark olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda deney ve kontrol grubunda bahsedilen duygular arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$t_{60}=-4.537$, $\eta^2=0.25$; $t_{60}=-4.091$, $\eta^2=.22$; $t_{60}=-5.675$, $\eta^2=.35$ $p<.001$]. Deney grubundaki katılımcılar ($\bar{X}=6.41$) kontrol grubundaki katılımcılardan ($\bar{X}=3.48$) kendilerini daha değerli, yine deney grubundaki katılımcılar ($\bar{X}=6.36$) kendilerini kontrol grubundaki katılımcılardan ($\bar{X}=3.70$) daha beğenilir ve yine deney grubundaki katılımcılar ($\bar{X}=6.30$) kendilerini kontrol grubundaki katılımcılardan ($\bar{X}=2.93$) daha ilgi odağı hissetmektedirler. Bu veriler için hesaplanan etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğu söylenebilir (Cohen 1988).

3.13. Esnek Düşüncenin Aracılık Rolü

Korelasyonel analizler narsisizm ile özgün ve esnek düşünce sayısı arasında anlamlı ilişkiler olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan narsisizm ölçeğinden alınan puanlar ile narsisizm manipülasyonları arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

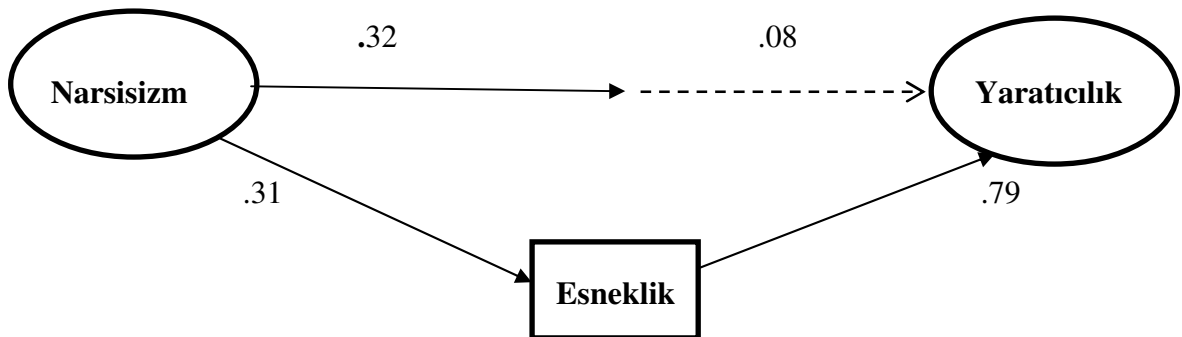
Tablo 3.15. Değişkenler arası ilişkiler

	Narsisizm Ölçeği	Özgün Düşünce	Esnek Düşünce	Derin Düşünce
Narsisizm Manipülasyonu	.15	.32*	.31*	.06

*p < .05

Narsisizm manipülasyonu ile özgün düşünce ve esnek düşünce sayısı arasında anlamlı ilişkiler olduğundan dolayı aracılık analizi yapılmıştır. Aracılık analizinin yapılabilmesi için ; (1) Bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır.(2) Bağımsız değişken ile aracı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır. (3) Aracı değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır. (4) Aracı değişken analize dahil edildiğinde bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi ya da ilişkisi anlamlı ölçüde düşmeli veya tamamen anlamsız olmalıdır (Baron ve Kenny, 1986).

Diğer aracı değişken olan esnek düşünce ile özgün düşünce sayısı (bağımlı değişken) arasında .79'luk ilişki olduğundan, aracılık analizi için tüm koşullar sağlanmaktadır. Bu nedenle aracılık analizi yapılmıştır.

Şekil 3.4. Deneysel araştırmada esnekliğin narsisizm ve yaratıcılık arasındaki ilişkide aracı rolü

Başlangıçta narsisizm ile özgün düşünce sayısı arasında var olan ilişki ($\beta = .32$), esnek düşünce sayısı analize eklendiğinde anlamlılık ($\beta = .08$) düşmektedir (Bkz. Şekil 1). Bu durum, esnek düşünce sayısının narsisizm ile yaratıcılık arasında tam bir aracı değişken olduğunu göstermektedir (Bkz. Şekil 2).

Bunlara ek olarak narsisizm ölçeğinin alt boyutlarıyla özgün, esnek ve derin düşünce sayısı arasındaki ilişkiler de incelenmiştir.

Tablo 3.16. Deneysel araştırma için narsisizm ölçeğinin alt boyutlarıyla özgün, esnek ve derin düşünce sayısı arasındaki ilişkiler

	Özgün Düşünce	Esnek Düşünce	Derin Düşünce
Teşhircilik	.10	-.03	.12
Üstünlük	.24	.11	.21
Otorite	-.06	.13	.14
Kendine yeterlik	.03	-.04	.07
Hak İddia Etme	-.12	-.12	.08
Sömürücülük	.07	.02	.04

Deneysel araştırma için narsisizm ölçeğinin alt boyutlarıyla özgün esnek ve derin düşünce sayıları arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmamaktadır.

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde mevcut hipotezleri sınamak üzere yapılan analizlerden elde edilen bulgular ilgili literatür kapsamında tartışılmaktadır. Ayrıca, gelecek araştırmalar için öneriler de sunulmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde birinci araştırmada narsisizm ile yaratıcılık arasında pozitif yönde ancak zayıf ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca, narsisizm ile yaratıcılık arasında esnekliğin ve derin düşünmenin rolüne dair kanıt bulunmuştur. Bu durum, narsisizmin esnek ve derin düşünmeyi artırarak yaratıcılığı artırdığını göstermektedir. Bu mekanizma daha ayrıntılı olarak incelendiğinde, narsisizmin alt boyutu olan kendine yeterliğin yaratıcılık üzerinde etkili olduğu ve kendini yeterliğin esneklik aracılığıyla yaratıcılığı artırdığı ortaya çıkmaktadır. Değişkenler arasında görünürde olan ilişkinin altında kendine yeterlik algısı ve esneklik yer almaktadır.

Narsisizm bir kişilik özelliği olarak kronik bir değişken olduğu için ikinci araştırmada narsisizm ortamsal olarak manipüle edilmiştir. Bu araştırmada narsisizmin belirgin olduğu koşulda katılımcılar, literatürden alınan narsisizm betimlemelerini okumuşlar ve kendilerini bu kişinin yerinde varsaymışlardır. Ardından betimlemeye ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Bu görevin ardından ise narsisizmle ilgili sıfat listesini okumaları ve sözcüklerden çağrışım yapmaları istenmiştir (Bkz. Ek 5). Kontrol koşulunda katılımcılar ise normal bir insana ilişkin betimlemenin olduğu bir metni okuduktan sonra, normal bir bireye ilişkin sıfatlardan çağrışım yapmışlardır (Bkz. Ek 9). Birinci araştırmanın bulgularından yola çıkarak narsisizm koşulunda olan katılımcıların, kontrol koşuluna göre daha fazla sayıda özgün ve esnek düşünceler üretmişlerdir. Ayrıca esneklik bu değişkenler arasındaki ilişkiye

aracılık etmiştir. Bu manipülasyonlar kendini değerli bulma, beğenilme ve ilgi olma algısını da değiştirmiştir. Öte yandan, bu manipülasyonların duyguları etkilediğine ait bulgu ortaya çıkmamıştır.

4.1. Cinsiyete Göre Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada cinsiyet değişkeni ile narsisizm eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır; fakat erkek katılımcıların narsisizm eğilimlerinin kadın katılımcıların narsisizm eğilimlerinden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Literatürde erkeklerin kadınlara karşı daha yüksek narsist eğilimlerde olduğuna ilişkin başka bulgular da vardır. Bu durum daha çocukluk yıllarından başlayarak erkeklerdeki narsist eğilimlerin ebeveynler tarafından daha fazla pekiştirilmesiyle beslendiği görüşüne dayanmaktadır (Hamedoğlu 2009). Hamedoğlu (2009) da yaptığı çalışmada da literatürü destekler şekilde erkeklerin narsisizm eğilimlerinin kadınlardan yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Buna karşın Narsistik Kişilik Envanterinin Türkçe'ye standardizasyonun yapıldığı çalışmada Atay (2009), cinsiyete göre narsisizm puanları arasında bu çalışmada olduğu gibi anlamlı bir ilişki çıkmadığını belirtmektedir (Atay 2009).

Zondag ve arkadaşlarının çalışanlar üzerinde yaptıkları araştırmalarda da cinsiyet değişkeni ile narsisizm eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Zondag ve Uden 2011: 19; Holtzman, Vazire ve Mehl 2010: 478).

You, Leung, Lai ve Fu (2013: 309) tarafından yapılan çalışmada ise narsisizmin erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Temel'in 2008'de problem çözme, narsisizm, cinsiyet ve benlik saygısının lise öğrencilerinin saldırganlık davranışını ne derece yordadığını ortaya koymak için yaptığı çalışmada da erkek katılımcıların narsisizm puanları kadın katılımcılardan yüksek bulunmuştur. (Temel 2008).

Çalışmada cinsiyet değişkenine göre narsisizm de olduğu gibi yaratıcı düşünme becerilerinde de anlamlı bir fark çıkmamıştır. Gönen ve arkadaşları (1993) ayrıca Öncü (2000) tarafından yapılan araştırmalarda da yaratıcı düşünce üretme becerilerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunamamıştır (Gönen ve ark. 1993; Öncü 2003). Temizkalp (2010)'in Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Şekilsel A Formu öğretmen adaylarına uyguladığı araştırmada ise sadece ayrıntıya girme alt boyutunda kız katılımcıların lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Çakmak'ın 2010 yılında Meslek Yüksek Okuluna devam eden öğrencilerin cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından yaratıcı düşüncelerini incelediği araştırmada ise cinsiyet ve yaş değişkenine göre anlamlı fark bulunmuştur (Çakmak 2010).

Bu çalışmada cinsiyete göre narsisizm ve yaratıcı düşünme becerilerinde anlamlı bir farklılık çıkmamakla birlikte erkek katılımcıların narsisizm eğilimleri ve yaratıcı düşünce puanları kadın katılımcılardan yüksek çıkmıştır. Literatürde cinsiyet değişkeninin narsisizm eğilimiyle anlamlı çıkmadığı bulgular olsa da ülkemizdeki geleneksel toplum yapısına bağlı olarak erkek şovenizminin başta aileler tarafından desteklenmesi, erkek çocukları yaptıklarıyla değil; cinsiyetleriyle üstünlük anlayışıyla büyütüldüklerini söylemek yanlış olmaz. 'Erkektir, ne yapsa yeridir.' Diyerek cinsiyete bağlı olarak hataların göz yumulduğu, altın kafeste yetişir erkek narsisizmi. Yaratıcı düşünce konusunda ki farklılık ise 1961 yılında Torrance tarafından ifade edilen şekilde açıklanabilir. Torrance bilim, sanat, felsefe gibi yaratıcılığın aktif rol oynadığı alanlarda kadın sayısının az olmasının sebebini narsisizm konusunda da bahsettiğimiz gibi toplumların kadına verdiği değer erkeklerle verdiği değerden daha az olmasıyla ilişkilendirmektedir (Rıza 2004).

4.2. Yaşla Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırma bulguları incelendiğinde katılımcıların yaş değişkeniyle yaratıcı düşünceleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatüre

bakıldığında Belsky (1990), Mc Crae, Arrenberg ve Costa (1987), Horn (1994)'ün yaptıkları araştırma bulguları da bu çalışmadaki bulguları destekler niteliktedir. Araştırmacılar yaptıkları çalışmada yaratıcı düşünme becerilerinde yaş arttıkça bir düşüş olduğundan bahsetmektedirler (Aktaran: Birren ve Schaire 2001).

Ülkemizdeki literatürde genellikle okulöncesi dönemdeki çocukların yaratıcı düşüncelerini etkileyen faktörlerle ilgili çalışmalar bulunmaktadır (Ceylan 2008, Atay 2009, Sözer Çapan 2014, Yuvacı 2017). Bu çalışmalar doğumunda spontane bir yaratıcılıkla doğan çocuğun büyüdükçe çevresel ve biyolojik yapısının yaratıcı düşüncüyü destekleyecek nitelikte olmasının olumlu sonuçlarına vurgu yapmaktadır.

İlerleyen yaşam dönemlerine yönelik olarak Price ve Tinker (2014) yaptıkları çalışmada 'Başarılı yaşlanma teorisi' kapsamında ileri yaşlarda yaratıcı etkinliklerin yararına odaklanmaktadır. Bu çalışmaya göre; yaratıcı etkinlikler kişileri sosyal etkileşime teşvik eder, bilişsel uyarma sağlar ve kendi kendine değer verme duygusu gibi yaşamlarına önemli roller katar. Bu sayede depresyon ve bunama gibi problemlerle daha az karşılaşıldığını bildirmektedirler. Bu çalışmanın literatürüne genel olarak bakıldığında yaratıcı aktivitelerin bireyler ve toplum için yararlı bir araç olduğu vurgulanmaktadır (Price ve Tinker 2014).

Yaratıcılık ve yaş arasındaki ilişki, artan yaşla birlikte zekâ puanlarındaki düşüşe ve bu deneye problemlere özgün çözümler bulma konusunda güçlükler neden olduğu şeklinde açıklanmaktadır. Genellikle yaratıcılıkla yaş arasındaki ilişki yaşlanmanın olumsuz bir sonucu olarak görülmektedir (Formosa ve arkadaşları 2013). Bu çalışmada yaş ve yaratıcı düşünce sayıları arasındaki negatif yönlü anlamlı ilişki ranj nedeniyle dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır; çünkü çalışma 16-38 yaş aralığındaki katılımcılardan oluşmaktadır. Aradaki bu ilişki fakülte kaynaklı bir farklılıkta olabilir. Bu sebeple bulguya daha geniş bir ranjla bakılması gerekebilir.

Torrance (1963), Yaratıcı Düşünce Testini geliştirirken yaşla birlikte yaratıcı düşüncenin arttığı; fakat bazı dönemlerde inişler gözlemlendiğini, bu inişlerin okul ve yaşama ait streslerle ilişkili olabileceğini bildirmektedir (Aktaran: Yontar 1993).

4.3. Fakülteye Göre Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayılarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmaya katılan katılımcıların okudukları fakülte değişkenine göre narsisizm eğilimleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Buna karşın araştırmaya katılan katılımcıların okudukları fakülte değişkenine göre yaratıcı düşünce sayıları arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

Altun da 2015 yılında üniversite öğrencilerinin dindarlık ve narsisizm eğilimleriyle ilgili yaptığı çalışmada narsisizm eğilimlerinin okunulan fakülteye göre farklılık göstermediği bulgusunu aktarmaktadır (Altun 2015). Atay'ın 2010 yılındaki çalışma bulguları da Altun'un bulgularıyla paraleldir. Koşan'ın 2015 yılında üniversite öğrencilerinde facebook kullanımının saldırganlık ve narsisizm eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada ise anlamlı farklılık olduğunu bildirmiştir (Koşan, 2015).

Özdemir, Saygılı ve Yıldırım'ın 2016 yılında yaptıkları çalışmaya göre girişimci kişilik özelliklerinden olan başarıma ihtiyacı ve risk alma eğiliminin girişimcilik üzerinde pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Tutar, Saygılı ve Uslu'nun da 2017 yılında yaptıkları çalışmada karanlık üçlü kişilik yapısı içerisinde yer alan narsisizm ile sosyal girişimcilik arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir. Fakat bu çalışma da girişimci kişilik özelliklerinin öne çıktığı fakültelerden biri olan İktisadi İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören katılımcıların narsistik kişilik özellikleri diğer fakültelerde öğrenim gören katılımcıların narsistik kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Brown ve arkadaşları 2013 yılında muhasebe bölümü okumuş öğrencilerin diğer bölümlerde okuyan öğrencilerden daha düşük narsisizm eğilimi gösterdikleri bulgusunu paylaşmaktadırlar. Yine bu çalışmada Westerman ve arkadaşlarının 2012 yılında psikoloji ve işletme öğrencileriyle yaptıkları çalışmaya değinen Brown ve arkadaşları (2013) bu çalışmada işletme öğrencilerinin psikoloji öğrencilerinden daha fazla narsisizm eğiliminde ve kariyerde daha fazla başarılı olacaklarını düşündüklerini aktarmaktadır. Ayrıca, narsistlerin daha yüksek benlik saygısına sahip olduklarını ve

daha fazla dışadönük olduklarını, görevlerinde daha iyi bir performans gösterdiklerini belirtmektedirler (Brown, Akers ve Giacomino 2013: 376).

Cansız (2007) girişimcilik özelliğine sahip kişilerin özelliklerini yeniliklere açık, risk alabilen, yaratıcı, fırsatları fark edebilen kişiler olarak ifade etmektedir (Cansız 2007). Ören ve Biçkes (2011) de başarıma ihtiyacı ve girişimcilik özelliklerinin pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu bulgusunu paylaşmaktadırlar. Girişimcilikle ilişkisi belirtilen başarıma ihtiyacı, amaca ulaşma arzusu bu çalışmadaki yaratıcı düşünce üretimine yansımış şekildedir. Çünkü çalışmada yaratıcı düşünce üretimiyle öğrenim görülen fakülte istatistikî anlamda bir farklılık göstermektedir. Bu durumun nedeni fakültelerin öğrencilerden beklentisi, ders içerikleri ve kendilerinin mesleki motivasyonları nedeniyle farklılaştığı söylenebilir.

İletişim fakültesi gibi kişisel girişimciliğin önem kazandığı bölümlerde okuyan katılımcıların yaratıcı düşünce puanlarının yüksek çıkması bu nedenledir. Ayrıca dışadönük kişilik özelliğinin yaratıcı düşünce üretim performansı ile orta düzeyde pozitif bir ($r=.39$) korelasyona sahip olduğu bulgusunu paylaşan Bolin ve Neuman'ın (2006) çalışması da bu çalışmadaki bulguyu destekler niteliktedir; çünkü iletişim fakültesinde öğrenim gören katılımcıların eleştirel düşünebilen; düşünce sınırları geniş olan; sosyal, kültürel, politik ve ekonomik alanlardaki kategorilerde bağlantılar kurabilen kişiler olması gerektiği ve diğer insan ve olaylarla kolay etkileşime girebilmesi, dili güzel şekilde kullanabilmesi, yeni fikirlere açık olması gerektiği hem yaratıcılık hem de dışadönükle ilişkilendirilebilir. Barron, Harigton (1981) ve Ross (2002) da dışadönük kişilik özelliği ile yaratıcı düşünce performansı arasındaki pozitif ilişkiyi bahsetmektedirler.

4.4. Üniversiteye Göre Narsisizm ve Yaratıcı Düşünce Sayılarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Çalışmada araştırmadaki katılımcıların okudukları üniversite değişkenine göre narsisizm eğilimi ile düşünce sayısı arasında anlamlı fark var mıdır, problemi de analiz

edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların öğrenim gördükleri üniversite ile narsisizm eğilimleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Ortadoğu Teknik Üniversitesinde öğrenim gören katılımcıların Gazi Üniversitesinde öğrenim gören katılımcılardan daha fazla narsistik özellikler gösterme eğiliminde oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan sınavlarda Orta Doğu Teknik Üniversitesinin, Türkiye'deki birçok üniversiteye göre daha yüksek sıralamadaki öğrencilerin yerleşmesi olduğu düşünülmektedir. Twenge ve Campbell (2010) başarı için narsisizmin gerekli olduğuna değinirler ve kendini özel hissetmenin çok iyi bir motivasyon kaynağı olduğundan bahsederler. Yukarıda bahsedilen lise çağındaki gençlere üniversite kazanma konusundaki teşvik ve vurgu, yapılan hazırlıklar, gencin içinde bulunduğu yarışın doğal bir sonucu olarak karşımıza narsisizm çıkmaktadır.

Girdikleri sınav sonucunda milyonlarca rakipten sıyrılarak puanı yüksek bir üniversitede öğrenim görme hakkına sahip olmak –iyi bir üniversiteye yerleşmenin her kapıyı açtığına dair ebeveynlerce geliştirilen inanç- yaşitlarından üstün olması için gereken başarıyı kanıtladığına dair inanç ve iyi bir statü gibi inançlar narsistik kişilik yapısıyla desteklemektedir.

Çalışmada yaratıcı düşünce sayılarının üniversite değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguyla ilgili literatür tarandığında yaratıcı düşüncenin ve narsisizmin farklı üniversitelerden toplanan veriler ışığında tartışıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürdeki bu boşluğun gelecekteki çalışmalarda tamamlanması araştırmacılara önerilebilir.

4.5. Ana Değişkenler İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulguların Tartışması

Çalışmada elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan katılımcıların narsisizm eğilimleriyle yaratıcı düşünce becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. 2010 yılında Pincus ve Lukowitsky'de narsisizmi kişinin benliğine yönelik beslediği olumlu düşüncelerin kişiyi amaçlarına ulaşmada motive eden bir güç

olarak belirtmesiyle de açıklanabilmektedir (Eldoğan 2016:2). Patolojik açıdan pek çok konuda araştırılma yapılan narsisizmin gelişimin normal bir parçası olması ve kişiyi motive eden güdüleyici bakış açısını içeren yönleri çok fazla araştırılmamıştır bu bulgu literatürdeki bu eksikliği gidermeye yöneliktir.

Raskin tarafından 1980 yılında gerçekleştirilen çalışmada da bu çalışmadaki bulguyu destekleyen şekilde narsisizm ve yaratıcı düşünce arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Jonh ve Robbins de narsislerin geçmiş başarılarını çok abartma eğilimde olduklarını ve gelecekte de başarılı olacaklarına dair inançlarının yüksek oluşundan bahseder. (John ve Robbins 1994). Bu motivasyona bağlı olarak narsislerin yaratıcı düşünce becerilerinin yüksek oluşu şaşırtıcı değildir.

McCrae (1987)'nin narsisizmi yeni deneyimlere açık olan yani yaratıcı bir birey özelliği olarak ifade edişide çalışma bulgusunu desteklemektedir (McCrae 1987). Özgün ve esnek düşünce üretiminde de narsistik kişilik özelliklerinin anlamlı bir ilişki içerisinde oluşu; narsistik kişilik özellikleri gösteren kişilerin motivasyonları nedeniyle farklı kategorilere zihinlerini yönlendirebilirken zihinsel enerji gerektiren konularda orijinal fikirler üretebildiklerinin de göstergesidir.

Bireysel, ilişkisel ve grup düzeyindeki yaratıcılıkla narsisizm arasındaki bağlantıyı araştıran Goncalo, Flynn ve Kim de (2010) narsist bireylerin daha fazla yaratıcı fikirler ürettiklerini düşündüklerini, grup düzeyindeki yaratıcılıkla da narsisizm puanları arasında eğrisel bir ilişki olduğundan bahsetmektedir (Goncalo, Flynn ve Kim 2010).

Barron, Harigton (1981) yaratıcılıkla kişilik özellikleri arasındaki ilişkiden bahsederken dışadönük kişilik özelliğine sahip kişilerin içedönük olanlardan daha yaratıcı olduklarını belirtmektedirler. Büyüklemececi narsisizm özelliğine sahip kişilerin özelliklerinden bahseden Ross (2002)'da etraflarında çok fazla kişiye ihtiyaç duydukları için dışadönük ilişkiler sergilediklerini belirtir. Rogers (1979) kişinin yaratıcılığını

kendisine ilişkin olumlu benlik imajı aracılığıyla ortaya koyabildiğinden bahsetmektedir. Sağlıklı narsisizmdeki kişinin benliğine yönelik pozitif düşünceleri ve araştırma bulguları da bu durumu desteklemektedir.

Luthans ve arkadaşlarının 2010 yılındaki psikolojik sermaye ile ilgili çalışmalarında araştırmacılar, psikolojik sermayenin kişinin kim olduğundan ziyade en iyi olma ve ileride ne olacağıyla ilgili bir kavram olduğundan bahsederler. Pozitif psikolojinin literatüre kazandırdığı bu kavram sağlıklı narsisizm kavramıyla da ilişkilendirilebilir çünkü her iki kavramda pozitif bir bakış açısıyla kişiyi en iyi olma yolunda pekiştirir. Ayrıca Erkmen ve Esen (2012) de psikolojik sermaye ile ilgili çalışmalarında psikolojik sermayenin yaratıcılıkla arasındaki pozitif yönlü anlamlı ilişkisinden bahsetmektedirler (Erkmen ve Esen 2012).

Saraçoğlu ve Duran (2009) da içsel motivasyona sahip kişilerin dışsal motivasyona sahip kişilerden daha fazla yaratıcı olduklarını bildirmektedirler.

Bu çalışmada narsisizmle yaratıcı düşünce arasındaki pozitif yönlü anlamlı ilişki; narsist katılımcının narsistik kişilik özelliklerinden olan başarılı hissetme isteği nedeniyle oluşan motivasyonu, çalışmaya alındığı için kendini önemli ve işe yarar hissetmesi ve yaratıcı kişilik özelliklerinden olan eksiklikleri giderme ve çözüm yolları bulma gibi özelliklerle birleşerek bu sonucu ortaya çıkarmış olabileceği düşünülmektedir.

4.6. Deneysel Çalışma Bulgularının Tartışılması

Birinci araştırmada narsisizm ile yaratıcılık arasında pozitif bir ilişkinin olmasından dolayı, narsisizmin ortamsal olarak manipüle edildiği ikinci araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada hem narsisizmin hem de yaratıcılığın ortamsal olarak belirgin hale getirilmesinin etkili olacağı varsayılmıştır. Bu araştırmada narsisizmin belirgin olduğu koşulda katılımcılar, kontrol koşuluna göre daha fazla sayıda özgün ve esnek düşünce üretmişlerdir. Ayrıca esneklik bu değişkenler arasındaki

ilişkiye aracılık etmiştir. Araştırmada aracılık analizleri Baron ve Kenny (1986) referans alınarak gerçekleştirilmiştir. Narsisizm ve yaratıcılık arasında korelatif araştırmada esnek ve derin düşüncenin aracılığına ayrıca narsisizm ölçeğinin alt boyutu olan kendine yeterlilik ile yaratıcılık arasında esnekliğin aracılığına ilgili varsayımlar sağlandığı için bakılabilmektedir. Deneysel araştırma da ise; narsisizm manipülasyonu ile derin düşünce sayısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemesi sebebiyle narsisizm ve yaratıcı düşünce arasında derin düşünce sayısının aracılığına bakılamamıştır. Ayrıca yine deneysel araştırmada narsisizm ölçeğinin alt boyutları ile özgün, esnek ve derin düşünce sayıları arasında ilişki gözlenmediği için yine aracılık analizi yapılamamıştır. Tüm bu sebeplerle araştırmadaki aracılık analizleri Hayes'in SPSS için geliştirdiği PROCESS yazılımı kullanılarak da test edilebilirdi (Hayes 2013).

Deneysel araştırmadaki esnek düşüncenin narsisizm ve yaratıcı düşünce arasındaki aracı rolünü ortaya koyan bulgu, Çift Yönlü Yaratıcılık Modeliyle (De Dreu ve ark. 2008; Nijstad ve ark. 2010; Baas ve ark. 2013) tutarlıdır. Modele göre narsisizm esnek düşünmeyi ve esnek düşünme de yaratıcı düşünceyi artırmaktadır.

Kollektif bir toplum yapısında oluşumuz tevazu sahibi olmanın erdemli sayıldığı günümüzde narsistik kişilik özelliği gibi kronik bir değişkenin ortamsal olarak manipüle edilebilmesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda narsisizmin belirgin olduğu koşullarda yaratıcı düşünce sayısındaki anlamlı farklılık oldukça kıymetlidir. Yapılacak diğer çalışmalarda narsistik kişilik özelliklerine karşı gelişmiş olumsuz tutumun kontrol altına alınarak manipülasyonun sağlanması yaratıcı düşünce üretimi performansına daha fazla katkı sağlayabileceği düşünülebilir.

Narsistik kişilik özelliklerinin ön planda tutulduğu manipülasyon metninin çalışmadaki etkilerine bakacak olursak:

Kişilik özelliği olması nedeniyle kronik bir değişken olan narsisizm, anlık olarak katılımcının narsistik kişilik özelliklerini motive edecek metin aracılığıyla aktive edilmiş kendilerini çok değerli, kendini beğenen, ilgi odağı hissetmelerine neden olmuştur. Manipülasyon metni sayesinde kişide uyanan bu algılamalar, narsisizm

grubunda daha fazla yaratıcı, esnek düşünce üretimiyle sonuçlanmıştır. Araştırma kapsamında metin yoluyla manipüle edilerek katılımcıların algıladıkları duygu durumlarındaki motive edici değişim ve aktive edilen narsisizm farklı yöntemlerle de diğer çalışmalarda manipüle edilebilir.

Tüm bu çerçevede çalışmayı birkaç cümleyle aktarmak gerekirse korelasyonel kısımda; Raskin tarafından 1980 yılında gerçekleştirilen çalışmada olduğu gibi narsistik kişilik özelliklerinin yaratıcı düşünce üretimiyle pozitif yönlü anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. Ayrıca narsistik kişilik özelliğine sahip olmanın çalışmada esnek ve derin düşünce üretimiyle de ilişkisi saptanmıştır. Deney grubundaki katılımcılar kontrol grubundaki katılımcılara göre daha fazla yaratıcı düşünce üretmekle kalmamış, daha esnek düşünce de üretmişlerdir. Ayrıca esneklik bu değişkenler arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir. Bu manipülasyonlar kendini değerli bulma, beğenilme ve ilgi olma algısını da değiştirmiştir. Öte yandan, bu manipülasyonların duyguları etkilediğine ait bulgu ortaya çıkmamıştır.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ

Sonuçlar incelendiğinde, narsistik kişilik özelliğinin yaratıcı düşünce üretme becerisiyle ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır.

5.1. Katkılar

Ellis tarafından 1898 yılında araştırmalarda tartışılmaya başlanan ve 1977 yılında Kohut'un kendilik psikolojisi kuramından sonra normal gelişimin bir parçası, sağlıklı bir yapı olarak görülmeye başlanan narsisizm ilk kez bu araştırmada yaratıcı düşünceyle birlikte korelasyonel ve deneysel bir desenle çalışılmıştır.

Narsisizm genellikle karanlık üçlü (Makyavalizm, Psikopati ve Narsisizm) olarak anılan ve patolojik boyutlarına odaklanılan (Özsoy ve ardıç 2017) bir kavramdır. Bu çalışmada da 1977 yılında Kohut, Rozenblatt (2002), Foster (2007) ve Pincus ve arkadaşları (2010) tarafından belirtilen normal boyutuna değinilmesi de literatür için oldukça önemlidir.

Ülkemizde yaratıcılık ise genellikle okul öncesi dönemdeki çocukların yaratıcı düşüncelerini etkileyen faktörlerle ilgili çalışılmıştır (Ceylan 2008, Atay 2009, Sözer Çapan 2014, Yuvacı 2017). Ülkemizdeki literatürde narsisizmle yaratıcı düşünce arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürde bu değişkenleri bir arada inceleyen bir kaç çalışmaya ulaşılmıştır (Raskin 1980, Goncalo, Flynn ve Kim 2010). Çalışma bu iki değişkeni bir arada incelemesi ve narsisizmi bir metin aracılığıyla manipüle etmesi yönünden de oldukça önemlidir.

Ayrıca bu çalışmada yaratıcı düşünce algısal bir ölçümle değil performansa dayalı bir şekilde alınmıştır.

5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu bulgular yorumlanırken araştırmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmanın korelasyonel kısmındaki örnekleme Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde öğrenim gören 264 katılımcıyla sınırlıdır. Yarı deneysel kısmı ise; Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde öğrenim gören 31 deney 31 kontrol grubu olmak üzere 62 katılımcının seçkisiz örneklem atamasıyla seçilen katılımcılardan oluşmaktadır. Gelecekte farklı örneklem ve daha geniş örneklemle çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca örneklem seçerken yaratıcı düşünce gerektiren üniversite bölümleriyle diğer bölümler arasındaki farklılaşmanın daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi önerilebilir. Değişkenler arasındaki farklılıkların ise farklı üniversitelerin aynı bölümlerinden toplanan verilerin karşılaştırılması yöntemiyle daha detaylı bulgulara erişmeyi sağlayabilir.

5.3. Araştırma Bulgularının Doğurguları

Çalışmada narsisizm puanları yüksek olan katılımcıların her iki araştırmada da daha fazla yaratıcı düşünce, özgün ve esnek düşünce ürettikleri bulunmuştur. Bu bulgu, narsistik kişilik özelliğinin kolektivist anlayışın egemen olduğu toplumlarda olumsuz bir özellik olarak görülmesi bu bireylerin yaratıcı düşünceye bağlı olarak yeni şeyler üretme, keşfetme eğilimlerinden alıkonulmasına sebep olabileceği akla getirmektedir. Halbuki narsist kişilik özelliklerinin doğru şekillerde desteklenerek, olumlu yönleri kanalize edilmesi şirketlerde, kurum ve kuruluşlarda bu özellikteki kişilerin yeni ufuklara kapı aralayıcı olmalarını destekleyebilir.

Çalışmada elde edilen bulgular Whitbourne (2012)'nin belirttiği gibi yaşama olumlu katkılar sunabilecek bir tablo çizmektedir. Whitebourne (2012) de iş yaşamında dahi normal narsisizme sahip çalışanların, diğer kişilerin motivasyonlarını da olumlu şekilde etkileyeceği için itici bir güç olabildiklerini ve başarıya katkı sağladıklarını belirtmektedir. Bu gibi sağlıklı narsisizmin olumlu yönlerini ortaya çıkaracak araştırma örneklerinin artırılması gerekmektedir.

5.4. Öneriler

Araştırmada katılımcılar narsisizm ve yaratıcı düşünce değişkenleri bireysel bazda ele alınarak değerlendirilmiş ve narsistik eğilimi yüksek olan katılımcıların daha fazla yaratıcı düşünce ürettikleri bulunmuştur. Atay (2009)'ın belirttiği gibi narsistik kişilik özelliklerine sahip kişiler iyi bir takım oyuncusu değildirler bunun nedeni de empati kurmadaki yoksunlukları, başkalarını kendi başarıları için bir merdiven olarak görmeleri ve kendilerinin üstün olduklarına dair inançlarıdır. Bu nedenle de kişisel etkileşimlerde sınıf ve grup içinde baskındırlar. Takım başarılarında bireysel başarılarının fark edilmesinin zor olması nedeniyle de yeteneklerinin altında performans sergilemektedirler; narsisizm ve yaratıcı düşünce konusunda yapılacak gelecek çalışmalarda narsistik kişilik özellikleri gösteren katılımcıların grup çalışmalarındaki yaratıcı düşünce becerilerini incelemek gelecek araştırmacılara önerilebilir.

Twenge ve Campbell (2015) günümüz çağını narsisizm çağı olarak ifade etmektedirler; eğitim sistemi içerisinde sağlıklı ve normal narsisizm eğilimi olan öğrenciler yaratıcı düşüncelerini geliştirmek için uygun eğitim yöntemleriyle, programlar ve materyaller kullanılarak desteklenmelidir. Sağlıklı/normal narsisizm kişilik özellikleri öğretmenler tarafından bilinerek bu öğrencilerin bu özelliklerini olumlu yönlerine kanalize etmelerini sağlamak oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- Amabile, M.Teresa, Conti, Regina, Coon, Heather, Lazenby, Jeffery ve Herron, Michael, (1996) Assessing the work environment for creativity. *The Academy of Management Journal*, Vol. 39, No. 5.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *Ruhsal bozuklukların tanımsal ve sayımsal el kitabı beşinci baskı (DSM-V)*. (çev. Ertuğrul Köroğlu). Ankara: HYB. (Eserin orjinali 2013'de yayımlandı).
- Ames, Daniel R., Rose, Paul ve Anderson, P.Cameron (2006), The NPI-16 as a Short Measure of Narcissism, *Journal of Research in Personality*, 40, pp. 440-450.
- Anlı, İrem, ve Bahadır, Güler (2007). Kendilik Psikolojisine Göre Narsisistik ve Sınır Kişilik Bozukluğu. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 27, 1-12.
- Antonites, Alexander J. (2003). An action learning approach to entrepreneurial creativity, innovation and opportunity finding. Ph.D. Thesis, Pretoria: Faculty of Economics and Management Science, University of Pretoria.
- Aslan, A. Esra (2001). *Kavram Boyutunda Yaratıcılık* (Vol. 2).
- Aslan, A. Esra (2006). Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Form A Türkçe Versiyonu Anaokulu Yaş Düzeyi/Torrance Tests of Creative Thinking (Form A) Nursery Age Level Turkish Version. 1. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitim Kongresi, Marmara Üniversitesi, I. Cilt, İstanbul: Ya-pa Yayınları.
- Atay, Salim (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye Standardizasyonu. *Gazi University Journal of Economics & Administrative Sciences*, 11(1).
- Atay, Salim (2010). *Çalışan Narsist*, Namar Yayınları: İstanbul.

- Barron, Frank, Harrington, David M. (1981). "Creativity, intelligence, and personality". *Annual Review of Psychology* 32: 439–476.
- Baron, Reuben M. ve Kenny, David A. (1986). "The moderator- mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations". *Journal of Personality and Social Psychology* 51(6): 1173-1182.
- Baas, Matthijs., Roskes, Marieke, Sligte, Daniel, Nijstad, Bernard A., ve De Dreu, Carsten K. W. (2013). Personality and Creativity: The Dual Pathway to Creativity Model and a Research Agenda. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(10), 732-748. doi: 10.1111/spc3.12062
- Beck, Aaron T. (2008). *Kişilik Bozukluklarının Bilişsel Terapisi*. Çev. Ö. Yalçın, E. N. Akçay. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Bolin, Aaron ve Neuman, George (2006). Personality, process, and performance in interactive brainstorming groups. *Journal of Business and Psychology*, 20(4), 565-586.
- Brown, Jill, Akers, Michael D. ve Giacominio, Don E. (2013). Narcissism And Accounting Majors. *American Journal Of Business Education*. 6 (3): 375-384.
- Budak, Selçuk (2005). "Psikoloji Sözlüğü". Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Budak, Selçuk (2009). *Psikoloji sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat.
- Bursten, Bruce (1973). Some narcissistic personality types. *International Journal of Psychoanalysis*, 54, 287-300.
- Carroll, Lynne. (1987). A Study of Narcissism, Affiliation, Intimacy, and Power Motives among Students in Business Administration. *Psychological Reports* 61, 355-358.

- Campbell, W. Keith, ve Miller, Joshua D. (2013). Narcissistic personality disorder and the five-factor model: Delineating narcissistic personality disorder, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism. *Personality disorders and the fivefactor model of personality* (3. baskı) içinde (133-145). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Cansız, Emine (2007). “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Çalışma” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cohen, Kim (2007). *Statistical power Analysis for the behavioral sciences*. New York: Academic Press.
- Collins, Allan M.,Loftus, Elizabeth F. (1975). "A Spreading-Activation Theory of Semantic Processing". *Psychological Review* 82(6): 407-428.
- Cooper Arnold M. (1986). Narcissism, in *Essential Papers on Narcissism*. Edited by Morrison AP. New York, New York University Press, p.p 112- 143.
- Coskun, Hamit (2009). Beyin Firtinası Sürecinde Çağrışım Alistirmalarının Düşünce Üretimine Etkisi/The Effects of Associative Exercises on The Idea Generation during Brainstorming. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(64), 34.
- Coskun, Hamit., Paulus, Paul B., Brown, Vincent, ve Sherwood, Jeffrey J. (2000). Cognitive stimulation and problem presentation in idea-generating groups. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 4(4), 307.
- Csikszentmihalyi, Mihaly (1988). Society, culture, and person: A systems view of creativity. R. J. Sternberg *The nature of creativity* (ss. 325-339).
- Çakmak, Aygen (2010). Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*. ISSN 1304-2822, 1-11.

- Çellek, Tülay (2002). “Yaratıcılık ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu” , Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, s. 02-04, (<http://www.universitetoplum.org/text.php3?id=47>, 05 Mayıs 2016’da erişildi).
- Çoban, Hatice, İrmış, Ayşe. (2018). Yöneticilerde Narsisizm Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(1) , 123-145.
- Çoraklı, Ekin (2011). Müzikte yaratıcı düşünme ölçeğinin Türkiye koşullarına uyarlanması ve müzikte yaratıcı düşünmeye yönelik bir eğitim programının sınanması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çokluk, Ömay S., Şekercioğlu, Güçlü. ve Büyüköztürk, Şener (2014). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: Spss Ve Lisrel Uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- De Dreu, Carsten K. W., Baas, Matthijs., ve Nijstad, Bernard A. (2008). Hedonic Tone and Activation Level in the Mood-Creativity Link: Toward a Dual Pathway to Creativity Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(5), 739-756. doi: 10.1037/00223514.94.5.739
- Demirel, Özcan (2004). Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Doğaner, İnci (1996). *Narsisistik kişilik bozukluğu*, Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları, 1/1
- Duran, Cengiz ve Saraçoğlu, Metin (2009). Yeniliğin yaratıcılıkla olan ilişkisi ve yeniliği geliştirme süreci. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 57-71.
- Ekşi, Füsün (2012). Narsistik Kişilik Özelliklerinin İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalığı Yordama Düzeyinin Yol Analizi İle İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(3), 1683-1706.

- Eldoğan, Dilay (2016). Hangi Narsizm? Byklenmeci ve Kırılđan Narsizmin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Gözden Geçirme, *Türk Psikoloji Yazıları*, 19 (37), 1-10.
- Erten, Yavuz “Heinz Kohut ve Takipçileri” *İçgörü Psikoterapi Merkezi*, (2008). “Kendilik Psikolojisi”, <http://www.icgoru.com/content/view/43/2/>, (12.02.2009) ss. 3.
- Erkmen, Turhan. Esen, Emel (2012). Bilişim Sektöründe alışanların Psikolojik Sermaye Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 14 (2), 55-72.
- Evren, Cüneyt (1997). *Narsisizm*, İstanbul: BDS.
- Foster, Joshua D. (2007). The Narcissistic Self: Background, an Extended Agency Model, and Ongoing Controversies. In C. Sedikides ve S. Spencer (Eds), *Frontiers in Social Psychology: The Self*, (ss. 1-43). Philadelphia: Psychology Press.
- Freud, Sigmund (1953). *The Standard Edition of Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, Hogarth Press, London, Vol.14,73.
- Freud, Sigmund (2007). *Narsizm zerine ve Schreber Vakası*. ev. S. M. Tura, B. Bykkal. İstanbul: Metis Yayınları.
- Formosa, M., Hansen, Anna, Kling, Sofia, Sraml, G. Jakoba (2013). Creativity, lifelong learning and the ageing population. Ostersund, Sweden: Jamtli Frla, 78-91.
- Furnham, Adrian., Hughes, David J., ve Marshall, Emma (2013). Creativity, OCD, narcissism and the big five. *Thinking Skills and Creativity*, 10, 91-98.
- Gabbard, Glen O. (1994). *Psychodynamic psychiatry in clinical practice*. Washington, DC: American Psychiatric Press.

- Gençtan, Engin (2013). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*, İstanbul, Yaylacık.
- Goncalo, Jack A., Flynn, Francis J., ve Kim, Sharon H. (2010). Are two narcissists better than one? the link between narcissism, perceived creativity, and creative performance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(11), 1484-1495.
- Gönen, Mübeccel, Uzmen, Selay, Akçin, Nur ve Özdemir, Nermin (1993). Anaokuluna Giden 5-6 Yaş Çocuklarında Yaratıcı Düşüncenin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 17-89, 64-71.
- Hamedoğlu, Mehmet A. (2009). *Örgütsel narsisizm düzeyine ilişkin yönetici ve öğretmen algıları*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Hayes, Andrew F. (2013). *An Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach*. New York, NY: Guilford Yayınları.
- Jerome Kagan (Ed.), *Creativity and Learning*. USA: Houghton Mifflin Company and The American Academy of Arts and Sciences.
- John, Oliver P., ve Robbins, Richard W. (1994). Accuracy and bias in self perception: Individual differences in self enhancement and the role of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 206-219.
- Karaaziz, Meryem ve Erdem Atak, İrem (2013). Narsisizm ve Narsisizmle İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Nesne*, 1 (2), s.44-59.
- Kartopu, Saffet (2013). Narsisizmin Dindarlık Eğilimleriyle İlişkisi: Gümüşhane Üniversitesi Örneği, *International Journal of Social Science*, 6 (6), 625.

- Kauten, Rebecca, ve Barry, Christopher T. (2014). Do you think I'm as kind as I do? The relation of adolescent narcissism with self-and peer-perceptions of prosocial and aggressive behavior. *Personality and Individual Differences*, 61, 69-73.
- Kealy, David, ve Rasmussen, Brian (2012). Veiled and vulnerable: The other side of grandiose narcissism. *Clinical Social Work Journal*, 40, 356-365.
- Keçe, Cem (2011). *Sevemez kimse beni benim sevdiğim kadar*. İstanbul: Pusula Yayınevi.
- Kernberg, Otto F. (2011). *Aşk ilişkileri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kernberg, Otto (2012). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm*. (M. Atalay, çev). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kızıltan, Hakan (2006). "Narsisizm ve Psikopatolojisi", (<http://www.psikomitoloji.com/attachments/article/79/narsisizm.makalesi.pdf>, 29 Kasım 2016'da erişildi).
- Kızıltan, Hakan (2011). Narsisizm Ya Da Ruhsallığın Ontolojisi. *Doğu- Batı Düşünce Dergisi* 56:55-83.
- Kohut, Heinz (1971). *The analysis of the self*. New York: International Universities Press.
- Kohut, Heinz (1977). *The restoration of the self*. New York: International Universities Press.
- Koşan, Yavuz (2015). *Üniversite öğrencilerinin facebook kullanımının narsisizm ve saldırganlık düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Köroğlu, Ertuğrul ve Bayraktar, Sinan (2011). *Kişilik bozuklukları*, Ankara: HYB.

Kurulu, Yayın, Ar, Y., Özbağrıaçık-Çağlayan, P., Çenesiz, G. Z., Gürol-Işık, İ., Maraş, A., ve Tathan-Bekaroğlu, E. *Derginin Sahibi Ayna Klinik Psikoloji Destek Ünitesi Adına Prof. Dr. Faruk Gençöz EDİTÖR Prof. Dr. Tülin Gençöz.*

Landau, Ehud (1974). *Psychologie der kreativitaet*. 3. Bas. Muncben / Basel, 10.

Lasch, Christopher (2006). *Narsisizm kültürü*, S. Öztürk&Ü. H. Yolsal (çev.), Ankara: Bilim ve Sanat.

Lubit, Roy (2002). The Long-Term Organizational Impact of Destructively Narcissistic Managers. *The Academy of Management Executive* 16, 127-138.

Masterson, James F. (2014). “Gerçek Kendilik Gelişimsel, Kendilik Ve Nesne İlişkileri Yaklaşımı”. Çev. P. Üzeltüzenci. *Bozulmuş Gerçek Kendiliğin Tedavisi: İletişimsel Örtüşme*. Ed. T. Özakkaş. İzmit: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.

McCrae, Robert R. (1987). Creativity, divergent thinking and openness to experience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 1258-1265.

Miller, Joshua D. ve Maples, Jessica (2011). Trait personality models of narcissistic personality disorder, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism. The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments içinde (7188). Hoboken, NJ: Wiley

Millon, Theodore (1985). *Personality and its disorders*. New York:Wiley.

Nijstad, Bernard A., De Dreu, Carsten K.W., Rietzschel, Eric F., Baas, Matthijs (2010). “The Dual Pathway to Creativity Model: Creative İdeation as a Function of Flexibility and Persistence”. *European review of social psychology* 21(1): 34-77.

- Nijstad, Bernard A.,Stroebe, Wolfgang, Lodewijcx, Hein F.M (2002). “Cognitive Stimulation and Interference in Groups: Exposure Effects in An Idea Generation Tasks”. *Journal of experimental social psychology* 36 (6): 535-544.
- Öğüt, Çağın M. (2014). *Müziğin Özelliklerinin Beyin Fırtınasında Yaratıcılığa Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öncü, Türkan (2003). Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri Şekil Testi Aracılığıyla 12-14 Yaşları Arasındaki Çocukların Yaratıcılık Düzeylerinin Yaş ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 1 (43), 221-237.
- Ören Kenan ve Biçkes Mehmet (2011). “Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri (Nevşehir’deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(3): 67-68.
- Özdemir, Aydın, Özgüner, Mert, Saygılı, Metin ve Uslu, M., E., (2017). Kontrol Odağının Girişimcilik Potansiyeline Etkisinde Kırılgan Narsizm Düzeyinin Aracılık Rolü. 2. Lisansüstü İşletme Öğrencileri Sempozyumu Bildiri Kitabı, 20-22 Nisan Bursa. 432-440.
- Özdemir, Aydın, Saygılı, Metin ve Yıldırım, Kadir (2016) “Risk Alma Eğilimi Ve Başarma İhtiyacının Girişimcilik Potansiyeline Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” *Sakarya Üniv. İşletme Bilimi Dergisi (JOBS)*, 2016; 4(2): 121-140. DOI: 10.22139/jobs.287249.
- Özmen, Erol (2011). *Kendini tanıma rehberi*, İzmir: Meta.
- Özmen, Erol (2013). “Narsisizm Nedir?”, <http://birdeburadandinleyin.blogspot.com.tr/2013/04/narsizm-nedir-prof-dr-erol-ozmen.html>, 24 Aralık 2016’da erişildi.
- Öztürk, M. Orhan (2004). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.

- Özsoy, Emrah Ardıç, Kadir (2017). *Karanlık Üçlüniin (Narsisizm, Makyavelizm ve Psikopati) İş Tatminine Etkisinin İncelenmesi*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim ve Ekonomi, 24(2), 391-407.
- Paulus, Paul B., ve Coskun, Hamit (2012). Creative Collaboration, Group Creativity, And Team Innovation. *Group Processes*, 215.
- Pincus, Aaron L., Ansell, Emily B., Pimentel, Claudia A., Cain, Nicole M., Wright, Aidan G.C., ve Levy, Kenneth N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological Assessment*, 21, 365-79.
- Price, Katharine A. ve Anthony M. Tinker. (2014). Creativity in Later Life. *Maturitas*, 78(4), 281-286.
- Raskin, Robert N. (1980). Narcissism and creativity: Are they related?. *Psychological Reports*, 46(1), 55-60.
- Raskin, Robert ve Terry, Howard (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, p.p. 890-902.
- Rıza, Enver T. (2004). *Yaratıcılığı Geliştirme Teknikleri*. İzmir: Birleşik Matbaa.
- Ritter, Simone M., Baaren, Rick B. ve Dijksterhuis, Ap (2012). Creativity: The role of unconscious processes in idea generation and idea selection, *Thinking Skills and Creativity* 7(1), 21-27.
- Rouquette, Michel, Louis, (1994). *Yaratıcılık*. İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Yayını. No.451.
- Rogers, Carl Ransom (1979). *Freedom to Learn*. Columbus. OH: Merrill.
- Rozenblatt, Sami (2002). *In Defence of Self: The Relationship of Self-Esteem and Narcissism to Agressive Behavior*. Yayınlanmamış doktora tezi, Long Island University, New York.

- Saraçoğlu, Metin ve Duran, Cengiz (2009). Yaratıcı Girişimcinin Gelişiminde Çevrenin Rolü, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 8 30, 131-151.
- Sedikides, Constantine, Rudich, Erich A., Gregg, Aiden P., Kumashiro, Madoka, ve Rusbult, Carly (2004). Are normal narcissists psychologically healthy? Self esteem matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 400-416.
- Sigmund Freud, The Standard Edition of Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Hogarth Press, London, 1953, Vol.14., p.73.
- Tabachnick, Barbara G., Fidell, Linda S. (2013). Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Pearson, Boston.
- Tarhan, Nevzat (2014). *Toplum Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.
- Tavşancıl, Ezel (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temel, Diğdem (2008). *Algılanan sosyal problem çözme, narsisizm, öz saygı ve cinsiyetin lise öğrencilerinin saldırgan davranışlarını yordamadaki rolü*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Temizkalp, Gülay (2010). *Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Timuroğlu, Kürşat ve İşcan, Ömer F. (2008). İşyerinde Narsisizm ve İş Tatmini İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2).
- Timuroğlu, Kürşat (2005). *İşyerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisi: Bir uygulama*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Torrance, E. Paul (1967). Scientific Views of Creativity and Factors Affecting its Growth.

- Torrance, E.Paul (1974). *The torrance tests of creative thinking*, norms, technical manual research edition. Princeton, NJ: Personnel Press.
- Toyran, Gizem (2015). *Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Düzeylerinin ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Treffinger, Donald J. (1996). *Dimensions of Creativity*. Idea Capsules. Center For Creative Learning. Florida.
- Tutar, H. Saygılı, Metin, Uslu, Mustafa E, (2017). “Karanlık Üçlü Kişilik Yapısı İle Sosyal Girişimcilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series, March 04-05, Bildiri Kitabı, s., 615-623.
- Tüzün, Olcay ve Sayar, Kemal (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatolojisi, *Düşünen Adam*, 19(1):24-39.
- Twenge, Jean M. ve Campbell, W. Keith (2015). *Asrın Vebası: Narsisizm İleti*. Çev. Ö. Yüksel. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Vazire, Simine, Naumann, Laura P., Rentfrow, Peter J., Gosling, Samuel D. (2008). Portrait of a Narcissist: Manifestations of Narcissism in Physical Appearance, *Journal of Research in Personality*, 42, 1439-1447.
- Webster, Peter R. (2002). Creative thinking in music: Advancing a model. creativity and music education. T. Sullivan ve L. Willingham (Eds.), Toronto: Canadian Music Educators' Association.
- Wonneberg, Dean A. (2007). The Nature of Narcissism and the Gaze: Narcissism, Aggression and Aging, *Substance*, 18 (1), p.p. 74-78.

- Yavuzer, Halide (1994). *Yaratıcılık (Yenilikçilik)*. (2. baskı). İstanbul, Türkiye: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, Halit (2006). “Toplumsal Narsisizm.”, (<http://www.altinicizdiklerim.com/> ;, 26 Aralık 2016’da erişildi).
- You, Jianing, Leung, Freedom, LAI, Katty Kit Yee ve FU, Kei. (2013). “Factor Structure and Psychometric Properties of the Pathological Narcissism Inventory Among Chinese University Students”, *Journal of Personality Assessment*, 309-318.
- Zondag, Hessel J. ve Uden, Marinus H. F. V. (2011). Still Knockin’ on Heaven’s Door: Narcissism and Payer”, *Journal of Empirical Theology*, 19-35.

EKLER

Ek 1: Narsistik Kişilik Envanteri

Sayın Katılımcı,

İnsanlar duygu ve düşüncelerini çok farklı biçimlerde yaşar ve dışa vururlar. Aşağıda duygu düşünce ve davranışlarımızla ilişkili 16 madde verilmiştir. Her maddeyi dikkatlice okuyarak yaşantılarınıza uygunluk durumunu düşününüz. Her bir tutum çifti içinden, size en uygun seçeneği karşısındaki boşluğa (X) işareti koyarak yanıtlayınız. Boş madde bırakmamaya özen gösteriniz.

Cevaplarınız **gizli** tutulacaktır. Doğru ve içten cevap vermeniz araştırmanın değerini artıracaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek: () **Yaşınız:**

Üniversite:

Fakülte:

1	İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım.
	İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler.
2	Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim.
	İlgi merkezi olmayı severim.
3	Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm.
	Özel biri olduğumu düşünüyorum.
4	İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım.
	Emirlere uymaktan rahatsız olmam.
5	İnsanları kolayca manipüle ederim.
	İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum.
6	Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyım.
	Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm.
7	Gösterişten kaçırım.
	Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım.
8	* Her zaman ne yaptığımı bilirim.
	Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir.
9	Bazen iyi hikaye anlatırım.
	Herkes hikayelerimi dinlemekten hoşlanır.
10	İnsanlardan çok şey beklerim.
	Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
11	İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
	İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder.
12	Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur.
	İnsanlar daima otoritemi kabul ediyor görünürler.
13	Önemli bir insan olacağım.
	Başarılı olmayı umuyorum.
14	İnsanlar söylediklerimin bazılarına inanır.
	İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim.
15	Kendi kendime yeterim.
	Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var.
16	Herkes gibi biriyim.
	Sıra dışı biriyim.

Ek 2: Yaratıcılık Formu

Bir çay tabağını kaç değişik şekilde kullanabilirsiniz? Yazınız.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.

Ek 3: Korelasyonel Çalışmanın Yaratıcılık Kategorileri**KATEGORİLER****1. ŞEKİL BENZERLİĞİ**

- 1.1. Tabak
- 1.2. Çay tabağı
- 1.3. Sabunluk
- 1.4. Kapak
- 1.5. Kepçe
- 1.6. Diş beyazlatıcısı yapımı
- 1.7. Sıcak koruyucu

2. İŞLEVSEL BENZERLİK

- 2.1. Mumluk
- 2.2. Küllük
- 2.3. Çöp kutusu
- 2.4. Saksı
- 2.5. Yumurtalık
- 2.6. Bardak
- 2.7. Buzluk
- 2.8. Oda kokusu
- 2.9. Baharatlık
- 2.10. Şekerlik
- 2.11. Mama kabı
- 2.12. Kutu
- 2.13. Kumbara

3. ŞİDDET

- 3.1. Bıçak
- 3.2. Şiddet
- 3.3. Kırma

4. ALET

- 4.1. Anten
- 4.2. Kitap ayracı
- 4.3. Materyal
- 4.4. Kapı dinleme aleti
- 4.5. Ayakkabı çekeceği
- 4.6. Deney
- 4.7. Kazma
- 4.8. Ayna
- 4.9. Masaj aleti
- 4.10. Fare zehir kabı
- 4.11. Pergel

5. ÖLÇÜM ALET

- 5.1. Tıbbi amaçlı
- 5.2. Stetoskop
- 5.3. Dış gücü ölçme aleti
- 5.4. Isı iletkeni
- 5.5. Nem ölçme aleti
- 5.6. Pergel

6. SANAT, SPOR, EĞLENCE

- 6.1. Enstrüman
- 6.2. Palet
- 6.3. Denge aracı
- 6.4. Frizbi
- 6.5. Fal
- 6.6. Süs objesi
- 6.7. Şablon
- 6.8. Makyaj

7. DİĞER

- 7.1. Fasulye çimleme
- 7.2. Rüzgarlık
- 7.3. Kültür

Ek 4: Nötralizasyon ve Yazım Hızı Metni

Aşağıdaki metinde sizden bahsediliyor, okurken ifadelerin sizi anlattığını hayal ediniz.

Çok özel bir insanım haliyle kendimi mükemmel birisi olarak görüyorum. Üstün özelliklerim nedeniyle kendime hayranım, takdir ediyorum kendimi. Herkesten farklı, sıra dışı bir yapımın olması beni önemli bir kişi yapıyor. Yeteneklerim sıradan insanların oldukça üzerinde.

Katıldığım davetlerde ve diğer ortamlarda hemen ilgi odağı olurum. Bir öykü, olay ya da fıkra anlattığımda herkes pür dikkat beni dinler. Bende konuşmaktan, bir şeyler anlatmaktan çok hoşlanıyorum ☺. Hatta bazen insanları eğlendirmek için şov yaptığım bile olur. Kısaca saygı duyulan birisiyim ve önemli insanlarla takılmayı severim.

Sosyal medya şu aralar en büyük tutkum, özçekim yapmak, gittiğim elit mekanları binlerce takipcimle paylaşmak ve beğenileri takip etmek bana oldukça iyi geliyor.

- Kendinize biraz süre verip, bu özelliklere sahip olmanın uyandırdığı duygu ve düşünceleri çok hızlı bir şekilde aşağıya yazınız.
- Süre: 90 saniye

Duygu ve Düşünceleriniz:

Ek 5: Çağrışım Listesi

Aşağıda yer alan ifadelerin sizde nasıl bir duygu oluşturduğunu ifadenin yanındaki alana yazınız.

1. **Benzersiz:**.....
2. **Hoş:**
3. **Önemli:**
4. **Saygın:**
5. **Çekici:**
6. **Beğenilen:**
7. **Yetenekli:**
8. **Sıradışı:**
9. **Espritüel:**
10. **Üstün:**
11. **Özel:**

Ek 6: Anlık Duygudurum Ölçeği

‘Bugün Kendinizi Nasıl Hissediyorsunuz?’ 0’dan 5’e kadar bir değer vererek aşağıdaki tabloya işaretleyiniz.

Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Mükemmel
1	2	3	4	5

Ek 7: Manipülasyon Kontrolü

Biraz önce sizden bahsedildiği belirtilen **metni okuduğunuzda** kendinize ilişkin algınızı 0'dan 10'a kadar bir değer vererek aşağıdaki tabloya işaretleyiniz.

Metni okuduğumda kendimi.....

0 Değersiz hissettim	1	2	3	4	5 Normal hissettim	6	7	8	9	10 Çok önemli hissettim
0 Kendimi hiç beğenmediğimi düşünüyorum	1	2	3	4	5 Kendimi Orta derecede beğeniyorum	6	7	8	9	10 Kendimi çok fazla beğeniyorum
0 İlgi odağı değilim	1	2	3	4	5 Herkes kadar ilgi odağiyım	6	7	8	9	10 Çok fazla ilgi odağiyım

Ek 8: Kontrol Grubu Metni

Aşağıdaki metinde sizden bahsediliyor, okurken ifadelerin sizi anlattığını hayal ediniz.

Normal biriyim. Herkes gibi olağan, standart bir yapım var. Her insanda olduğu gibi bazı konularda yetenekli olduğumu düşünüyorum.

Girdiğim ortamlarda genellikle sessiz kalmayı tercih ediyorum; bir öykü, olay ya da fıkra anlattığımda herkese kendimi dinletmem. Konuşmak, birşeyler anlatmak sadece günlük yaşamın bir parçası diye düşünüyorum. Genellikle de kendim gibi insanlarla zaman geçirmeyi tercih ederim, öyle sosyal medyaya falan da pek takılmıyorum.

- Kendinize biraz süre verip, bu özelliklere sahip olmanın uyandırdığı duygu ve düşünceleri çok hızlı bir şekilde aşağıya yazınız.
- Süre: 90 saniye

Duygu ve Düşünceleriniz:

Ek 9: Kontrol Grubu Çağrışım Listesi

Aşağıda yer alan ifadelerin sizde nasıl bir duygu oluşturduğunu ifadenin yanındaki alana yazınız.

1. Benzer:.....
2. Nahoş:.....
3. Olağan:.....
4. Değersiz:
5. Itici:
6. Standart:
7. Kapasiteli:
8. Sıradan:
9. Donuk:
10. Normal:
11. Basit:

Ek 10: Kontrol Grubu 11’li Likert Tipi Ölçek

Biraz önce sizden bahsedildiği belirtilen **metni okuduğunuzda** kendinize ilişkin algınızı 0’dan 10’a kadar bir değer vererek aşağıdaki tabloya işaretleyiniz.

Metni okuduğumda kendimi.....

0 Değersiz hissettim	1	2	3	4	5 Normal hissettim	6	7	8	9	10 Çok önemli hissettim
0 Kendimi hiç beğenmediğimi düşünüyorum	1	2	3	4	5 Kendimi Orta derecede beğeniyorum	6	7	8	9	10 Kendimi çok fazla beğeniyorum
0 İlgi odağı değilim	1	2	3	4	5 Herkes kadar ilgi odağiyım	6	7	8	9	10 Çok fazla ilgi odağiyım

Ek 11: II. Çalışmanın Yaratıcılık Kategorileri**KATEGORİLER****1. ŞEKİL BENZERLİĞİ**

- 1.1. Tabak
- 1.2. Kapak
- 1.3. Çay tabağı
- 1.4. Kepçe
- 1.5. Kahvaltılık

2. İŞLEVSEL BENZERLİK

- 2.1. Takı Kutusu
- 2.2. Çerezlik
- 2.3. Baharatlık
- 2.4. Küllük
- 2.5. Boya kabı
- 2.6. Kutu
- 2.7. Mumluk
- 2.8. Çöp kutusu
- 2.9. Mama kabı
- 2.10. Kumbara
- 2.11. Saksı
- 2.12. Anahtarlık
- 2.13. Bardak

3. SANAT SPOR EĞLENCE

- 3.1. Süs objesi
- 3.2. Şablon
- 3.3. Müzik aleti
- 3.4. Spor aleti
- 3.5. Oyuncak

4. ALET

- 4.1. Materyal
- 4.2. Tasarım malzemesi
- 4.3. Şablon (şekillendirici)

5. ÖLÇÜM ALETİ

- 5.1. Pergel
- 5.2. Metre

6. ŞİDDET

- 6.1. Bıçak
- 6.2. Çakmak
- 6.3. Kırma
- 6.4. Şiddet

7. KONFOR

- 7.1. Yastık
- 7.2. Yorgan
- 7.3. Göz bandı
- 7.4. Şapka

8. DİĞER

- 8.1. Hediyelik
- 8.2. Fasülye çimleme
- 8.3. Rüzgarlık
- 8.4. Yağmurluk

Ek 12: Deney Sonrası Geribildirim Formu

Bu araştırmada size verilen metinde tanımlanan kişiye imgelemeniz istendi. Ayrıca sizlere sıfatlar verildi ve çağrışım yaptınız. Bu alıştırmanın sizi değerli hissettirmesi beklenen bir durumdu. Araştırma sonucunda sizi olumsuz etkileyebilecek herhangi bir durum olmayacaktır. Verilen konu ile ilgili istenilen duygu, dūřünce ve yarattığınız dūřünceler tamamen gizli kalacaktır. Araştırmada kendinizi değerli hissetmeniz doğal bir durumdur. Bunun bir araştırma olduğunu unutmayınız ve bilgileriniz hiğbir şekilde kullanılmayacaktır. Sizin yazdığınız formları sizden başka tanımlayacak kiři bulunmamaktadır. Lütfen araştırma deneyimlerinizi katılacak arkadaşlarınızla paylaşmayınız. Katılımınızdan ve çabanızdan dolayı ekstra puan alacaksınız.

Araştırmaya katıldığınız için çok teşekkürler.

EK 13: Narsistik Kişilik Envanteri Kullanım İzni

Outlook Posta

Yeni | Yanıtla | Sil | Arşivle | Gereksiz | Süpür | Taşı | Kategoriler | Geri al

Doç. Dr. Salim Atay <satay@itu.edu.tr>
25.2.2016 (Per), 13:00
Siz

26.2.2016 07:18 tarihinde yanıt verdiniz.

Merhaba Ebru,

tabiki NKE'yi çalışmada kullanabilirsin. "Çalışan Narsist" isimli kitabımı edinebilirsen orada da bir çok yayına ve detaya ulaşabilirsin.

Başarılar dilerim,

Alinti EBRU AYDOĞAN <ebru_avdgn2013@hotmail.com>

Sayın ATAY;

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisiyim, danışmanım Prof. Dr. Hamit COŞKUN, tezimde Narsistik Kişiliğin Yaratıcı Düşünceyle ilişkisini incelemek istiyorum. İzniniz olursa eğer standardizasyonunu sizin yaptığınız 'Narsistik Kişilik Envanteri' ni kullanmayı planlıyorum.

Saygılarımla. İyi Çalışmalar..

EK 14: Etik Kurul Onayı

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Ebru KAYABAŞI
 Abant İzzet Baysal Üniversitesi
 Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Psikoloji A.B.D.

Sayın Ebru KAYABAŞI,

“Narsisizm İle Yaratıcı Düşünce Arasında İlişkinin İncelenmesi” konulu araştırmanız ile ilgili olarak Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2016/99) Kurulumuzun 17.05.2016 tarihli ve 2016/04 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

 Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

 Doç. Dr. Mithat DURAK (Üye)

 Doç. Dr. Dilşad ÇOKNAZ (Üye)

 Av. Zuhâl DEMİRCİ (Üye)

 Doç. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

 Doç. Dr. Altay EREN (Üye)

 Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Ebru KAYABAŞI

Doğum Tarihi : 26.02.1990

Doğum Yeri : Bolu

Eğitim Durumu : 2015 - ... Abant İzzet Baysal Üniversitesi (Bolu) Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Eğitimi.

2014-2019 Abant İzzet Baysal Üniversitesi (Bolu) Psikoloji Yüksek Lisans Eğitimi.

2010-2012 Abant İzzet Baysal Üniversitesi (Bolu) Eğitim Fakültesi Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Lisans Eğitimi.

2008-2010 Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat) Eğitim Fakültesi Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Lisans Eğitimi (Yatay Geçiş).

2004-2008 Canip Baysal Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı) (Bolu)

2002-2004 Koç İlköğretim Okulu (Bolu)

1997-2002 Cumhuriyet İlköğretim Okulu (Bolu)

Yabancı Diller : İngilizce

Mesleki Deneyimler : Eylül 2012'den bu yana Çimento Çaydurt İlkokulu (Bolu) Rehberlik Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.